



T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI GÜVENLİK VE TERÖRİZM ANABİLİMDALI

DÜZENSİZ GÖÇ HAREKETLERİ ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE
ROTASINDAKİ GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI

Yüksek Lisans Tezi
Bülent ATASEVER

Danışman
Doç. Dr. Oğuz ÖCAL

Nevşehir
Haziran 2021

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez danışmanım sayın Doç. Dr Oğuz Öcal'a hem tez hem de ders döneminde verdiği bütün destekler için teşekkürü bir borç bilirim. Hemen ardından yine okulumuz hocalarından, sayın Doç. Dr. Mustafa Arslan'a özellikle Güvenlik alanındaki yönlendirmeleri ve bütün destekleri için teşekkür etmek istiyorum.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde, özellikle saha sürecinde desteklerini esirgemeyen değerli çalışma arkadaşım Sosyolog Zeynep Hazal Tuzluca ve onun şahsında birlikte çalıştığım tüm ekip ve özellikle tercüman arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Sahalarda geçen uzun yıllar nedeniyle yanlarında olamadığım değerli ağabeyim H.Serhat Atasever ve annem Sevgül Atasever'e her zamanki sıcak desteklerini bu çalışma boyunca da esirgemedikleri için minnettarım.

Son olarak çok değerli eşim Dijle Atasever'e olağanüstü destek ve katkılarından dolayı çok teşekkür ederim. Sabrın, sevgin, desteklerin ve hoşgörün olmasa olmazdı.

DÜZENSİZ GÖÇ HAREKETLERİ ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE ROTASINDAKİ GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI

Bülent ATASEVER

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Haziran 2021
Danışman: Doç. Dr. Oğuz Öcal

ÖZET

Günümüzde küresel boyutta artan krizler, yaşanan çatışmalar ve iklim değişiklikleri gibi nedenlerle insanlar, daha iyi bir yaşama kavuşmak amacıyla zorunlu göç yolculukları gerçekleştirmektedir. Bu yolculuklardan çok azı yasal yollarla yapılmakta olup, bunun dışında kalan çok sayıda göçmenin ülkelere yasadışı yollarla giriş/çıkış yaptıkları görülmektedir. Göçmen kaçakçılığı yapıları bu yolculuk sırasında devreye girerek, düzensiz göçmenlerin yasadışı faaliyetlerle sınırları aşmalarına olanak sağlamaktadır. Bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sırasında yasadışı olaylar gerçekleşmekte ve çeşitli suçlar işlenmektedir. Bu suçlar kapsamında, göçmen kaçakçılığı yapılarının suç şebekeleri ve terör örgütleri ile bağlantıları da oluşmaktadır.

Bu tez çalışmasında, Türkiye'ye gelen düzensiz göçmenlerin göç hareketlerinin süreçleri ve bu süreçler içerisinde, göçmen kaçakçılığı faaliyetinin boyutları, bağlantıları ve organize yönlerinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışma, Türkiye'ye gelen rotalarda en çok düzensiz göç veren 6 ülke ile sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte göçmenlerin kişisel güvenlik endişeleri, gizlilik ve Covid-19 mücbir sebepleri araştırmanın sınırlıklarını oluşturmuştur. Yöntem olarak nicel araştırma yöntemi kullanılmış olup, veriler betimsel analizle incelenmiştir. Düzensiz göç yolculukları ve bu bağlamda göçmen kaçakçılığı faaliyetleri ile ilgili akademik çalışmaların oldukça az olduğu görülmüştür. Bu anlamda çalışmanın akademik alandaki bu önemli boşluğu dolduracağı değerlendirilmektedir.

Araştırmanın bulgularında Türkiye'ye gelen rotalarda göçmen kaçakçılığı oluşumlarının bireysel girişimlerden, sınır aşan biçimde organize yapılara kadar birçok oluşum görülmüştür. Yapıların bu faaliyetleri sırasında insan hakları ihlalleri başta olmak üzere gerçekleşen pek çok yasadışı olayda, suç ve terör şebekelerinin göçmen kaçakçılığı faaliyetleri üzerinden etkilerini ve faaliyet alanlarını genişlettikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Düzensiz Göç, Sığınmacı, Sınır Aşan Suç, Göçmen Kaçakçılığı

MIGRANT SMUGGLING ON THE ROUTE TO TURKEY in the FRAMEWORK OF IRREGULAR MIGRATION MOVEMENTS

Bülent ATASEVER

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences
Department of International Security and Terrorism, Master's Degree,
June,2021**

Supervisor: Associate Professor Oğuz ÖCAL

ABSTRACT

Today, due to increasing global crises, conflicts and climate changes, people make forced migration journeys in order to have a better life. Very few of these journeys are made by legal means, and it is seen that a large number of immigrants other than these enter/leave countries illegally. Migrant smuggling structures come into play during this journey, allowing irregular migrants to cross borders with illegal activities. During the realization of these activities, illegal events take place and various crimes are committed. Within the scope of these crimes, connections of migrant smuggling structures with criminal networks and terrorist organizations also occur.

In this thesis, it is aimed to investigate the processes of migration movements of irregular migrants coming to Turkey and the dimensions, connections and organized aspects of migrant smuggling activity within these processes. The study is limited to the 6 countries that give the most irregular migration on the routes coming to Turkey. However, the personal security concerns of immigrants, privacy and covid-19 force majeure were the limitations of the research. Quantitative research method was used as the method and the data were analyzed with descriptive analysis. It has been observed that academic studies on irregular migration journeys and migrant smuggling activities in this context are quite scarce. In this sense, it is considered that the study will fill this important gap in the academic field.

In the findings of this research, many formations of migrant smuggling formations from individual initiatives to transboundary organized structures were seen on the routes coming to Turkey. It has been determined that during the activities of these structures, in many illegal incidents, especially human rights violations, crime and terrorist networks expand their effects and fields of activity through migrant smuggling activities.

Keywords: Irregular Migration, Asylum Seeker, Transnational Crime, Migrant Smuggling

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	ii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR VE SİMGELER	ix
GRAFİKLER LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	2

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ve KURAMSAL YAPILAR

1.1.Göç Kavramı ve Kuramları	11
1.2. Zorunlu Göç.....	12
1.3 Düzensiz Göç	14
1.4 Mülteci-Sığınmacı Kavramları ve Hukuki Boyut	16

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI

2.1 Küresel Boyutta Sınır Aşan Bir Suç Olarak Göçmen Kaçakçılığı	18
2.2 Türkiye'ye Girişler Boyutunda Göçmen Kaçakçılığı.....	23

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALAN ARAŞTIRMASI

3.1 Araştırmanın Metodolojisi	27
3.2 Araştırmanın Problemi.....	29
3.3 Katılımcılar	30
3.4 Veri Toplama Yöntemi	31
3.5 Uygulama Süreci	32
3.6 Veri Analizi.....	32
3.7 Geçerlik Güvenirlik	33
3.8 Katılımcıların Demografik Özellikleri	34

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1 Menşe Ülkede Gerçekleşen Olaylar ve Yola Çıkış Kararının Alınması	40
4.2 Hedef Ülke	46
4.3 Yola Çıkışın İlk Adımı: Aracılara Erişim.....	48
4.4 Yolculuk için Ödenen Ücretler	50
4.5 Yolculuk Süreci	55
4.6 Türkiye'ye Uzanan Rotalar.....	63
4.7 Türkiye'ye Giriş	69
SONUÇ.....	74
KAYNAKÇA	81
EKLER.....	93
ÖZGEÇMİŞ.....	111

KISALTMALAR VE SİMGELER

AB : Avrupa Birliği

BM: Birleşmiş Milletler

BBC: British Broadcasting Corporation (İngiliz Yayın Kuruluşu)

EGM: Emniyet Genel Müdürlüğü

DW: Deutsche Welle (Alman Yayın Kuruluşu)

FRONTEX: Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dış Sınırlarının Yönetimi İçin Operasyonel İşbirliği Ajansı

GİGM: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

İŞİD: Irak ve Şam İslam Devleti

IOM: Uluslararası Göç Örgütü

PKK: Kürdistan İşçi Partisi

PYD: Demokratik Birlik Partisi

RAND: Araştırma ve Geliştirme Kuruluşu

TCK: Türk Ceza Kanunu

UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

UNHCR: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

UNODC: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi

YPG: Halk Koruma Birlikleri

YPJ: Halk Koruma Birlikleri Kadın Kolu

YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1 Son 6 Yılda Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Sayıları	24
Grafik 2.2 Son 6 Yılda Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyrukları.....	25
Grafik 3.1 Araştırmaya Katılan Göçmenlerin Sayısı	34
Grafik 3.2 Araştırmaya Katılanların Yaş Dağılımı	35
Grafik 3.3 Araştırmaya Katılanların Medeni Durumu	35
Grafik 3.4 Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumu	36
Grafik 3.5 Katılımcıların Geldikleri Ülkeler.....	37
Grafik 3.6 Katılımcıların Etnik Kökeni	37
Grafik 3.7 Katılımcıların Anadil Dağılımı.....	39
Grafik 3.8 Çalışma Durumları.....	39
Grafik 4.1 2019 Yılında Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı	42
Grafik 4.2 Menşe Yaşam Alanında Durum.....	44
Grafik 4.3 Hedef Ülke Tercihleri	46
Grafik 4.4 Önbilgi Bulunması Durumu	47
Grafik 4.5 Araçlara Erişim Metodları	48
Grafik 4.6 Amerikan Doları Üzerinden Yolculuk Ücretleri	53
Grafik 4.7 Yol Boyunca Gelişebilecek Risklere Karşı Önbilgi Verilmesi	56
Grafik 4.8 Kaçakçılara İtiraz Ve Tartışma	56
Grafik 4.9 Gruplardaki Sığınmacı Sayısı	57
Grafik 4.10 Yolda Eşlik Eden Kaçakçı Sayısı	58
Grafik 4.11 Şiddetin Kimlerce Uygulandığı	59
Grafik 4.12 Geliş Rotası Hakkında Ön Bilgi Durumu	62
Grafik 4.13 Ulaşım Yöntemleri.....	68
Grafik 4.14 Sınır Geçişleri	70
Grafik 4.15 Sınır Geçişlerinin Yapıldığı Yerler.....	71

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Doğu Anadolu Bölgesinden Türkiye'ye Giriş Rotaları	23
Şekil 4.1 Türkiye'ye Uzman İpek Yolu Göçmen Kaçakçılığı Rotası	65
Şekil 4.2 Düzensiz Göç Rotası.....	69



TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 Katılımcıların Geldikleri Ülke Ve Konuştıkları Dillerin Karşılaştırması..38



GİRİŞ

Coğrafi konumu, tarihi ve sosyo-kültürel yapısı nedeniyle Türkiye gerek bir köprü gerekse nihai varış noktası olarak büyük göç hareketlerine tanıklık etmiştir. Türkiye'nin tarihi boyunca yalnız bireysel değil, kitlesel göçün ön plana çıkan örnekleri ve göç akınlarının büyüklüğüne bakıldığında, bu durum açıkça görülebilmektedir. Bu göç akınları, Cumhuriyet öncesi dönemde 1492 yılında İspanya'dan kurtarılarak Osmanlı coğrafyasına getirilen on binlerce Yahudi'den, 1854-1864 tarihlerinde Rus ordusundan kaçan yaklaşık olarak 1,5 milyon Kafkas sığınmacıya varana kadar geniş bir yelpazede gerçekleşmiştir. Cumhuriyet döneminde ise göç hareketleri daha da yoğunlaşmaktadır. Dönemde 1922-1938 arasında Yunanistan'dan 384.000 kişi, 1923-1945 arası Balkanlardan 800.000 kişi, 1991 yılındaki Körfez Savaşının ardından Irak'tan 467.489 kişi ve 1992-1999 arası Bosna ve Kosova'dan 37.746 kişinin Türkiye'ye gelişi ile göç akınları yakın tarihimize kadar devam etmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), 2019a).

10 yıllık yakın tarihte ise Ortadoğu, Afrika ve Orta Asya coğrafyalarında gelişen çatışma ve iç savaş dinamikleri, Türkiye'de göç olgusunu çok yüksek seviyelere taşımıştır. 2011-2020 yılları arasında Suriye krizinin patlak vermesi ile yaklaşık 4 milyon Suriyeli ülkeye giriş yapmıştır (GİGM, 2019b). Bunun yanı sıra tam rakamlar belli olmamakla birlikte, 2019 yılında yakalanan düzensiz göçmenlere bakarak, savaşın yarım yüzyıldır hiç eksik olmadığı Afganistan'dan, Taliban ve Hükümet güçlerinin çatışması sonucu yükselen tansiyon nedeniyle kaçan 201.437 Afgan, Türkiye'de yakalanmıştır. Afganistan'a yakın bir coğrafyada olan ve Sovyet Afgan savaşından itibaren çok sayıda sığınmacı almış Pakistan'dan gelip, Türkiye'de yakalanan düzensiz göçmen sayısı da 2019 yılında 71.645 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Aynı şekilde, karmaşanın hüküm sürdüğü Irak coğrafyasından yasadışı yollarla gelip Türkiye'de yakalanan Iraklı sayısı 2019 yılı itibariyle 12.097 kişidir. Bu coğrafyalar dışında ağırlıklı Somali, Eritre gibi Afrika ülkesi vatandaşlarının oluşturduğu 90.613 kişi ise yine 2019 yılı içerisinde, düzensiz göçmen olarak yakalanıp kayıtlara geçmiş bulunmaktadır. 2019 yılında yakalanan düzensiz göçmenlerin toplam sayısı ise 454.662 kişi olup, bu rakam durumun ciddiyetini de

gözler önüne sermektedir. 2020'nin ilk üç ayında ise rakam, 42.644 kişiye ulaşmış durumdadır (GİGM, 2019b).

Dünya genelinde yerlerinden edilen ve hemen hemen yarısı mülteci yarısı ise sığınmacı haline gelen insan sayısı toplamda 79,5 milyonu bulmuştur. Sadece 10 yıl önce bu rakamın 41 milyon kişi olması, artan göç akınlarının da başka bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Altuğ, 2020). Bu zaman zarfında yerlerinden edilmiş en büyük toplu göç akınlarını oluşturan kişiler 6.7 milyon kişi ile Suriyeliler, 2.7 milyon kişi ile Afganlar, 2.3 milyon kişi ile Güney Sudanlılar, 1.1 milyon kişi ile Myanmarlılar ve son olarak 1 milyon kişi ile Somalililerdir (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), 2020).

Dünyada 2010-2020 arasında gerçekleşerek mülteci ve sığınmacı sayısının iki katına çıkmasını tetikleyen olaylar zincirinin önemli bir kısmı, Türkiye ve yakın coğrafyasını da insani krizler ve göç akınları anlamında yoğun biçimde etkilemiştir. 2010 yılında Kuzey Afrika'da patlak veren ve büyük hızla Ortadoğu ülkelerinde yayılan Arap Baharı isimli olgu, kimi ülkelerde iç savaşa, kimi ülkelerde rejim değişikliklerine, kimi ülkelerde ise ciddi reformların gerçekleşmesine sebep olmuştur (Göçer ve Çınar, 2015: 53-58; Gözen, 2011: 2-6). Arap baharından en fazla etkilenen ülkelerden biri olan Suriye, bu süreçte büyük bir iç savaşın içine yuvarlanmış, günümüze değin 6,7 milyon Suriyeli, sığınmacı veya mülteci olarak yurtdışında yaşamaya başlarken, ülke içinde zorunlu göç edenlerin sayısı ise yaklaşık 6 milyon kişiyi bulmuştur (UNOCHA, 2020).

Türkiye'ye yakın coğrafyalardan Irak'ta ise, Körfez savaşlarının ardından 2003 yılında Saddam Hüseyin iktidarının devrilmesi ile ülke, o günden bu yana kaotik bir yapı içine girmiştir. Dış müdahaleler, iç çatışmalar, mezhep veya etnik nedene dayalı gerginlikler, sürekli türeyen yeni terör örgütleri ve bununla bağlantılı hale gelen günlük terör saldırıları şiddetini arttırarak devam etmektedir (Balçı, 2020). Irak'ın 10 yıllık yakın tarihinde de şiddet olayları devam etmiş; 2019 yılında Irak'ta, başka bir ülkeye kaçmayan, ancak kendi ülkesinde bulunan başka güvenli alanlara geçen 1.414.623 kişi bulunmaktadır (UNHCR, 2001a). 250.000 kişi ise komşu ülkelere doğru göç etmek için yollara düşmüştür (UNHCR, 2019).

Türkiye'ye yakın coğrafyada olmayan ancak gerek tarihsel, gerekse sosyo-ekonomik bağlar bulunan ve Arap Baharı olgusu gibi bir neden olmadan da sürekli karmaşa içinde bulunan Somali ve Afganistan gibi ülkeler de, sürekli zorunlu göç akınları oluşturmaktadır. 2011 yılından itibaren Somali'de başlayan büyük kıtlık, siyasal iç çekişmeler, El-Şebab örgütünün bu yıllarda daha büyük alanları ele geçirmesi ve diğer bölgelerde de başlatmış olduğu terör faaliyetleri ülkeyi sürekli istikrarsız bir hale sokmaktadır. Bilindiği üzere bir devletin güvenlik, hâkimiyet ve hizmetler gibi bütün asli noktalarda kısmen veya tamamen egemenliğini yitirmesi durumu, devletler adına "Başarısız Devlet" (failed state) olgusunu yaratmaktadır (UNGO, 2010). Başarısız devlet kimliği altında, büyüyen suç faaliyetleri ve silahlanmanın aşırı artması ve sonucu korsanlığa dönüşen denizdeki faaliyetler gibi nedenlerle Somali, en çok göç veren ülkeler sıralamasında üst seviyelerde yerini almaktadır (Bingöl, 2013: 83).

Afrika Boynuzunun bir diğer sorunlu ülkesi Eritre'dir. 30 yıllık siyasi mücadeleden sonra Etiyopya'dan bağımsızlığını kazanan ülke, Cibuti ile sınır konusunda problemler yaşamakta ve bölgede çok etkin olan El-Şebab örgütüne verdiği destek iddiaları nedeniyle, uluslararası arenada büyük problemler yaşamaktadır. Ülkede gümüş, bakır, sülfür, nikel, bazalt, çinko gibi çok çeşitli ve zengin maden kaynakları olmasına rağmen, işletmelerin tamamının yabancıların elinde olması nedeniyle ülke bu zenginlikten faydalanamamakta ve halkın %50 si yoksullukla mücadele etmektedir. Özellikle 2015-2016 yıllarında yoğun göç akınları veren ülkede, istikrar düzlemine bir türlü geçilememektedir (T.C Dışişleri Bakanlığı, 2011).

Sona ermeyen savaşlar yaşanan Afgan coğrafyası, 1979 yılında başlayan Sovyet işgalinden bu yana büyük dramalara tanıklık etmektedir. Sovyet müdahalesinin başlaması ile birlikte 1 milyondan fazla sivil hayatını kaybetmiş, 3 milyona yakın insan çatışma, bombardıman veya mayın patlaması gibi nedenlerle sakat kalmış ve 5 milyon insan ise sığınmacı haline gelerek çoğunlukla Pakistan gibi yakın coğrafyalara göç etmek zorunda kalmıştır. 1989 yılında Sovyet işgalinin bitmesi ile barış yine sağlanamamış, bu seferde ülke çok kanlı ve karmaşık bir iç savaşlar döngüsüne yuvarlanmıştır. Sovyet işgaline karşı güç birliği yapan Afganlar, etnik ve

inamış farklılıkları nedeniyle çok parçaya bölünerek, birbirleriyle sonu gelmeyen bir mücadele içine girmişlerdir. Sovyet işgali sonrasında Afganistan'ın çeşitli bölgelerinde gücü ele geçirerek, özerk yönetim benzeri bir tutum sergileyen eski mücahit komutanları ile aşiret, dini veya etnik liderler olarak güç ve çıkar peşindeki eski savaş lordları, bölge hâkimiyeti elde etmek nedeniyle, irili ufaklı çok sayıda çatışmanın tarafı olmuşlardır (Zaidi, 2008: 67-88). Bu olaylar gerçekleşirken, 1994 yılında Arapça “Talib” (öğrenci) kelimesinin çoğulu olan “Taliban” adıyla ortaya çıkan hareketin, ülkenin güneyinde Molla Ömer Akhund liderliğinde yaklaşık 50 medrese öğrencisiyle birlikte başlayıp, giderek büyüyen bir radikal hareket halini alması, Afganistan için farklı bir gelişmeye yol açmıştır (Aytekin, 2020). Taliban'ın ortaya çıkışı, radikal hareketleri ve bu hareketlerin sonucu olarak farklı yerlerden gelen dış müdahaleler gibi sebeplerle, ülke günümüze dek süren daha büyük bir iç savaşın içine yuvarlanmışır (Akbarshah, 2011:29). Nihayetinde 11 Eylül saldırılarına zemin yarattığı, radikalizm ve teröre yataklık yaptığı gerekçesiyle 2001 yılındaki Batı koalisyonu destekli gerçekleşen Amerikan müdahalesi, işleri Afganistan için daha karışık hale getirmekten başka bir işe yaramamıştır (Demir, 2010: 166-170). Müdahaleden sonraki süreçte ise kurulmaya çalışılan bütün hükümetler Taliban ile güç paylaşımı üzerinden mücadeleye girişmekte, böylelikle Afganistan'da barış ve sükûnet asla sağlanamamaktadır.

Şiddet ve çatışma ikliminin sert sürmekte olduğu bu coğrafyalarda insanlar, gerek yoksulluk ve ekonomik nedenlerle, gerekse en temel insan hakları ihlalleri nedeniyle, daha iyi bir yaşama kavuşmak için zorunlu göç yolculuklarına çıkmaktadırlar. Bu anlamda Avrupa'ya ulaşan iki ana rotadan birinin, Afrika'dan yola çıkan sığınmacılar için Akdeniz gibi büyük bir engel ihtiva etmesi ve Libya gibi ülkelerden geçişin, bu ülkedeki çatışmalar nedeniyle imkânsız oluşu gibi sebeplerle, çoğu sığınmacı Türkiye'ye gelmektedir. Bütün bu yolculuklar esnasında, gerek uluslararası güvenlik, gerekse insani boyutta irdelenmesi gereken birçok olay gerçekleşmektedir.

Araştırmanın konusu, düzensiz göç hareketlerinde göçmen kaçakçılığı dinamiklerini ve olgularını kapsamaktadır. Bu çerçevede çalışmanın konusu, Türkiye'ye gelen düzensiz göç yolculuğu aşamaları ve bu aşamalardaki göçmen kaçakçılığı

faaliyetlerinin boyutları, bağlantıları ve organize yönlerinin araştırılmasıdır. Düzensiz göç yolculuğuna neden olan sebepler ve bu sebeplere dayalı yola çıkış kararının alınmasından itibaren, yolculuk sürecinin bütünüyle irdelenmesi ve bu süreçte göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinin boyutlarının birincil kaynaklardan aktarılarak gün yüzüne çıkartılması araştırmanın temel amacıdır. Yine bu amaçla, kanun yapıcılar, güvenlik kuvvetleri, kamu kurum ve kuruluşları ile uluslararası, ulusal ve yerel Sivil Toplum Kurumlarının artan düzensiz göç hareketleri ve göçmen kaçakçılığının dinamikleri üzerine dikkatlerinin çekilmesi ve çalışmaların bu alanda yoğunlaşması hedeflenmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda çalışma, Türkiye'ye yönelen düzensiz göç hareketlerinin dinamiklerini ve yasadışı pratiklerini ortaya koymak anlamında önem arz etmektedir. Çalışma verilerinde Türkiye'ye yönelen düzensiz göçün artan bir eğilim gösteriyor olması ve göç veren coğrafyalardaki istikrarsızlıktan, göç akınlarının devam edeceği varsayımı yapılabilir. Bu anlamda yaptığımız araştırma kanun yapıcılar, güvenlik kuvvetleri, kamu kurum ve kuruluşları ile uluslararası, ulusal ve yerel Sivil Toplum Kurumlarının bu gelişmeler hakkında bilgi elde etmesi ve gerekli önlemlerin alınması ile ileride gerçekleştirilecek araştırmalar için önemli bulgular sunmaktadır. Düzensiz göç sürecinin göçmen kaçakçılığı boyutunda gerçekleşen insan hakları ihlalleri başta olmak üzere, yasal olmayan para trafiği, terörün ve suç şebekelerinin finansmanı, uyuşturucu, organ ticareti ve insan trafiği gibi organize ve sınır aşan suç faaliyetlerinin ortaya çıkartılması yine araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

Araştırma Türkiye'ye gelen rotalarda en çok düzensiz göç veren 6 ülke ile sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte göçmenlerin kişisel güvenlik endişeleri, gizlilik ve Covid-19 mücbir sebepleri araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmuştur. Katılımcıların ve sahanın seçilmesinde, çoğunlukla katılımcıların halen sınır bölgesinde bulunuyor olmaları, yakın tarihte geçiş yapmış olmaları ve sınır bölgelerinde bulunan fiziki şartlar ile içinde buldukları durumun, bizzat araştırmacı tarafından yerinde tetkiki hedeflenmiştir.

Alan yazında Türkiye'de göçmen kaçakçılığı alanında yapılan akademik çalışmalar incelenmiştir. Göçmen kaçakçılığı ve düzensiz göç ile ilgili hukuk ve güvenlik alanlarında yapılan çalışmalar, terör finansmanını inceledikleri bölümlerin içinde,

Türkiye'ye girişlerden sonra belli bölgeler ve belli etnik gruplar üzerinde yoğunlaşmıştır. Literatürde göçmen kaçakçılığı anahtar kelimesiyle yapılan taramada sınırlı sayıda ve hukuk alanında yapılmış yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. Bu çalışmaların ağırlıklı olarak, Türk Ceza Kanunu (TCK) Madde 79 ve sonraki değişiklikler üzerinde incelemeler yapılmış olup, Türkiye'nin de tarafı olduğu Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesi, Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol, Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesine Ek Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokoller gibi anlaşmalar çerçevesinde, bu anlaşmalardan önce Türkiye'deki hukuki durum ve bu protokollerin uygulanmaları sonrasındaki durum hakkında oldukları görülmektedir. Bununla birlikte, TCK Md. 79 çerçevesinde, maddi unsurlar olan bir yabancıyı yasal olmayan yollardan ülkeye sokmak bakımından, yabancının yasal olmayan yollardan ülkede kalmasına imkân sağlamak bakımından ve Türk vatandaşı veya yabancının yasal olmayan yollardan yurt dışında çıkmasına imkân sağlamak bakımından, bu boyutların benzer suçlarla mukayesesi ve göçmen kaçakçılığının diğer ülkelerdeki kanuni durumu anlamında incelemeler yapıldığı görülmektedir (Kalach, 2020; Özdemir, 2018; Bahadır, 2019; Yenigün, 2010). Göçmen kaçakçılığı ve Türkiye hakkında yapılan çalışmalar adına, yabancı dildeki kaynakların çok sayıda oldukları ve genellikle insani alanda çalışan Uluslararası Göç Örgütü (IOM) veya konu üzerine çalışan ICMPD (Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi) gibi özel kuruluşlar ve çeşitli üniversitelere bağlı araştırma kurumlarında makaleler ve raporlar hazırlandığı görülmektedir.

Bu anlamda Campana (2020) ve Achilli (2018) gibi araştırmacılar göçmen kaçakçılığı içinde Türkiye'yi, araştırmalarının bir ara durağı olarak görüp bütün bir çalışmanın içinde bir bölüm olarak sunmuşlardır. Göçmen kaçakçılığı olgusu dâhilindeki baş aktörler olan kaçakçılık şebekelerinin yapıları ve etik durumları üzerine bir tartışma yürütürken Türkiye'de özellikle Suriyeli göçmen kaçakçılarının etnik benzerlik üzerinden yapılandıklarını, kendilerini dürüst göçmen kaçakçıları olarak addettiklerini ve bu anlamda suçu normalleştirdiklerini vurgulamaktadır (Achilli, 2018; Campana, 2020). Courau (2003), göçmen kaçakçılığı yapılarının sınır aşan organize boyutlarını incelediği çalışmasında, bu yapıların mafya tipi ve çatı

oluşumlar eğiliminde olduğunu öne sürmektedir. Narlı (2006) ise çalışmasında göçmen kaçakçılığı suçunun faaliyetlerini incelerken bu suçun terör ve diğer suç şebekeleri için bir çarpan vazifesi gördüğünü ortaya koymuştur. Doğu Anadolu’da gerçekleştirilmiş çalışmada göçmen kaçakçılığı yapılarının sınır ve güvenlik sistemlerini nasıl manipüle edip, onlara meydan okuyacak şekilde harekete geçtiklerini incelemiştir (Biner, 2018). Türkiye-Yunanistan geçişine doğru değişik coğrafyalardan yapılan düzensiz göç akınlarının ve kaçakçılık yöntemlerinin değişimini Missink ve Mazzucato (2017)’nin sahra altı Afrika üzerinden, Karaçay (2017)’ında Türk, Yunan ve Bulgar sınırları ile Akdeniz rotası üzerinden incelediği görülmektedir. Batı rotasından hariç olarak, Suriye iç savaşının sürekli değişen dinamikleri çerçevesinde Hatay ilinde gerçekleştirilen bir çalışmada, sınıra çekilen güvenlik duvarının göçmen kaçakçılığını engelleyemediğini, aksine bu çalışmayı da destekleyecek şekilde, suçu daha organize hale getirdiği sonucuna varılmıştır (Arslan, Can ve Wilson, 2020).

Benzer şekilde Deniz (2017), Türkiye’nin doğu sınırlarında gerçekleştirdiği çalışmasında, İran sınırı boyunca düzensiz göçmenlerin döşenen mayınlar, zorlu doğa koşullarında gerçekleştirilen uzun yürüyüşler, açlık ve susuzluk, şiddet içeren olaylar ve insan hakkı ihlalleri, kandırılmak, yakalanıp sınır dışı edilme korkusu ve kaçakçıların olumsuz tavırları gibi durumlarla yüz yüze gelmekte olduğunu aktarmıştır. Çarmıklı ve Kader (2016)’in, konuyu geniş bir şekilde inceledikleri USAK (Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu) raporunda, yolda gerçekleşen ihlaller hakkında otoritelerle yapılan görüşmelerde, çalışmamızda ulaşılan deneyimlere benzer anlatımlar dile getirilmiş ve bu noktalara daha çok dikkat edilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. İçduygu ve Aksel (2012), IOM için gerçekleştirdikleri çalışmada, Türkiye’deki göç modelleri ile hukuki ve kurumsal çerçevede göçmen kaçakçılığını değerlendirerek bütün kurumlar çerçevesinde yapıyı ortaya koymuşlardır. Göçmen kaçakçılığı olgusunun terör ve diğer suçlarla olan bağlantıları genellikle güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen rapor ve özel yayınlarda ortaya konulmuş olup sivil alanda bu anlamda çok fazla çalışma yapılmadığı görülmektedir. Akademik alanda göçmen kaçakçılığı ve terör ilişkisini Balcı ve Birlikseven (2019), haberler, raporlar ve veriler üzerinden yakalanan kaçakçılar ve bağlantıları üzerinden değerlendirmişlerdir. Yine bu anlamda Shelley

(2014)'in Migration Policy on Institute için hazırladığı raporda, terör örgütleri ve göçmen kaçakçılığı bağlarını ortaya koyan bölümde, PKK (Kürdistan İşçi Partisi) üzerine de analizler gerçekleştirilmiştir. Sarı ve Tinas (2018) konuyu, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı başlığı altında incelemiş ve PKK'nın göçmen ve insan kaçakçılığı faaliyetlerinden yılda yaklaşık 300 milyon Amerikan Doları kazandığını iletilmişlerdir. Europol (2011)'un ayrılıkçı terör raporları ve Avrupa Parlamentosu'nun (2012) Terör ve Organize Grupların Bağları Yıllık Raporu gibi kaynaklarda konuya, terörün finansmanı anlamında uyuşturucu ve insan kaçakçılığı başlığı altında yaklaşımları görülmektedir.

Türkiye'ye uzanan rotalarda gelişen göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinin, çoğu insan hakkı ihlalleri içeren ve terör/suç odaklarının sıklıkla içinde bulunduğu olguların çok az çalışmada incelendiği görülmüş ve bu eksikliği gidermek adına bu çalışmanın yapılması planlanmıştır. Bilindiği üzere göçmen kaçakçılığı son derece hızlı değişen dinamiklere sahip olup, zamanı geldiğinde bir tek unsura bağlı olarak bütün rota, giriş noktaları, kaçakçılık faaliyetlerinin yapısı ve gelişen olaylar günden güne değişebilmektedir.

Birinci bölümde göçmen kaçakçılığı olgusu ile ilgili genel kavram ve kuramlar ele alınmıştır. Bu bölümde göç kavram ve kuramları verilerek göç olgusunun temelleri işlenmiştir. Göç olgusunun temel yapısı altında, çalışmada irdelenen zorunlu ve düzensiz göç kavramları ile bilgiler çalışmanın çatısının oluşturulması doğrultusunda iletilmiştir. Sıklıkla birbirine karıştırılan mülteci, sığınmacı, düzensiz göçmen vb. kavramların, Türkiye'de uluslararası ve yerel hukuk anlamındaki yerleri, karşılaştırmaları ve bu anlamda oluşan çift başlılık durumu sunulmuştur.

İkinci bölümde ise göçmen kaçakçılığı olgusu işlenmiştir. Küresel boyutta göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinin incelenmesi, konunun hukuki yaptırımları boyutu da göz önüne alınarak incelenmiştir. Küresel boyutun ardından Türkiye'ye girişler anlamında düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığı olgularının işleyişi ele alınarak, bu bölümde verilen bilgiler içerisine eklenmiştir.

Üçüncü bölümde yöntem verilerek, araştırmanın metodolojisi ve problemi kapsamlı olarak ele alınmıştır. Bu anlamda araştırmanın nasıl işlediğine dair uygulama süreci, veri toplama yöntemi, analizlerin nasıl yapıldığı ve katılımcılarla ilgili bazı temel veriler bu bölümün içeriğinde yer almaktadır. Araştırmanın hassas bir çalışma alanı içermesi nedeniyle, çalışmanın geçerlik ve güvenilirliği yine bu bölümde ayrı bir başlık altında incelenmiştir.

Dördüncü bölümde ise bulgular ortaya konulmuştur. Düzensiz göç yolculuğunun evreleri üzerinden göçmen kaçaklığı faaliyetlerinin nasıl gerçekleştirildiği ve sınır aşan boyuttaki organizasyonları açıklanmıştır. Kaçakçılık faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi sırasında oluşan insan hakları ihlalleri, işlenen suçlar, kaçakçılık şebekelerinin diğer suç ve terör odakları ile olan ilişkileri bulgular kapsamında sunulan bilgilerdendir.

Son bölümde ise sonuç ve politika önerileri verilerek çalışma tamamlanmıştır. Düzensiz göç hareketlerinin muhatabı durumunda olan ülkeler ve yapılarla ilgili çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda çözüm ve politika önerileri iletilmiştir. Göçmen kaçakçılığı şebekeleri ile suç ve terör odakları ilişkilerinin düzensiz göç olgusu üzerine yansımaları değerlendirilmiş ve gerçekleşen olaylar çerçevesinde önleme politikaları önerilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ve KURAMSAL YAPILAR

Bu bölümde araştırmaya dair kavramlar detaylandırılmıştır. Kavramsal ve kuramsal yapılar araştırmayla ilişkili bağlamlarda açıklanmaya çalışılmıştır.

1.1.Göç Kavramı ve Kuramları

Bilimsel kavramsallaştırma düzleminde göç için kullanılan kavramların temelinin, 19. yüzyılda ortaya konulan çalışmalara dayandığı görülmektedir (Sirkeci ve Göktuna, 2019: 20). Bunun yanı sıra göçün temel ve genel geçer tanımlamalarında, Türk Dil Kurumu (TDK) göçü ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle, bireyler ile toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlanmıştır (TDK, 2015). Sosyolojik anlamda ise, göçü kişinin aşına olduğu toplumsal unsurlardan uzaklaşarak, alıştıkları yapıdan farklı ve yeni bir yapıya kapı açması olarak tanımlandığı görülmektedir (Sirkeci, Cabarlıve Nakanishi, 2008: 9). Bilgen, Yerlikaya, Uğuz ve Evlice (2004: 285-297), göç olgusunu farklı bir noktadan ele alarak, göçü yeni bir toplumsal hareket olarak tanımlamış ve bu bağlamda da, uyum sorunlarını beraberinde getirerek toplumun çeşitli bileşenlerini etkileyen bir yapısı olduğunu vurgulamaktadırlar. Daha makro düzeyli göç boyutunda ise konu, bir yerden başka bir yere yapılan, sosyo-kültürel, politik ve bireysel dinamiklerden etkilenen, kısa, orta ve uzun vadeli olabilen bir eylem olarak görülmekte ve geriye dönüş planı veya sürekli yerleşim hedefi güden bir yer değiştirme olarak ifade edilmektedir (Adıgüzel, 2016: 18-22).

Göç ile ilgili kuramlar, antropolojik ve sosyolojik bağlamda asimilasyon, kültürcülük, etnisite, kültürlenme, kültürel değişme vb. kuramlardan oluşmaktadır. Türkiye bağlamında ise, göç olgusunu nedenleri ve sonuçları anlamında tartışma sağlayan kuramlar Modernleşme Okulu'nun 'Denge Kuramı' ve Bağımlılık Okulu'nun "Merkez-çevre Kuramı" olarak şekillenmektedir (Çakır, 2011: 135).

Denge kuramına göre göç olgusu, yerel birimler bağlamında kategorizasyon ve denge sağlanması için etkili bir nüfus hareketi ve işgücü transferi olarak değerlendirilir. Buradaki kavram, gelişmiş bölgelere gerçekleşen işgücünün yaratacağı talep ve transfer ile az gelişmiş bölgelere de ekonomik olarak canlılığın geleceği şeklinde formüle edilmektedir. Böylece döngüsel olarak, bitmeyecek bir göç hareketinden söz edilebilmektedir (Turut ve Özgür, 2018: 167-168). Türkiye'deki göç kuramlarını açıklamada kullanılan ikinci kuram olan 'Merkez Çevre Kuramı' ise merkezi bağımsız değişken, çevreyi de bağımlı değişken olarak ele alan alternatif bir kuramdır. Buradaki merkez ve çevre ilişkisi, gelişmişlik ve az gelişmişlik düzeyleri ile şekillenen bir ilişki olarak karşımıza çıkmaktadır (Şahin, 2001: 60-61). Bu ilişkide, gelişmiş ülkelerdeki işgücü ihtiyacı ile az gelişmiş ülkelerdeki işgücü fazlalığı ve gelişme isteği ile açıklanmaktadır (Tatlıdil, 1984: 116). Her iki kuramda, birbirine tepki olarak çıkmıştır ve bir göç çalışmasında hangisi kullanılarsa kullanılsın, temelde ekonomiyi ele alan göç olgusunda kültürlerarası bir zıtlık ve değişim süreci işlemektedir. Bu süreçte, göç ile sosyal değişim arasındaki girişik ilişkiyi ortaya çıkarmaktadır (Çakır, 2011: 136-140).

1.2. Zorunlu Göç

Göç her ne kadar literatürde yeni bir kavram olmasa da, zorunlu ve reaktif göçler yakın tarihte ivme kazanarak göç teorileri dâhilinde önemli bir yer edinmiştir. Dünya savaşları, büyük doğal afetler gibi ülkelerin demografik yapısını kökünden etkileme potansiyeline sahip olaylar meseleyi küreselleştirmiş ve zorunlu göç küresel dünyanın temel problemlerinden biri haline gelmiştir.

Zorunlu göçler, zorunluluk derecesine göre tanımlanarak ve kategorize edilip teorileştirilmektedir. Bu anlamda kişinin yüzde yüz kendi isteğiyle yer değiştirmedeği tüm göç olayları, zorunlu göçün kapsamı altına girmektedir (Sert, 2012: 36-37). Bu tanımlama doğrultusunda da hem güncel, hem de küresel anlamda, dünyada zorunlu göç kapsamına giren birçok göç etme pratiği mevcuttur.

Zorunlu göç kavramının altında, savaş, katliam, soykırım gibi kişinin varlığını direkt olarak tehdit eden ve acil yer değişikliği gerektiren göçler reaktif göçler olarak

tanımlanmaktadır (Faist, 2016: 5-17). Reaktif göçler bir çeşit zorunlu göç olmakla beraber, en çok artan orandaki göç çeşidi olarak örneklerini vermektedir.

Dünyada güç dengelerinin değişmesi ile toplumlarda kitlesel ya da gruplar halinde yer değiştirme sıklığı artmakta ve bu artış ile de, yerinden edilen kişiler problemi ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda, yerinden edilen kişiler ve bu kişilerin hayatı varlıklarını sürdürebilmeleri için Birleşmiş Milletler (BM) tarafından kurulan UNHCR ikinci dünya savaşından bu yana yerinden edilen kişilerin hayatlarına kaldıkları yerden devam edebilmeleri için hizmet sunmaktadır. UNHCR, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yerinden edilen savaş mağdurlarına yardım etmek için kurulmuş, BM'ye bağlı insani yardım kuruluşudur. Bugün dünya üzerinde zorunlu göçe tabii ve mülteciler özelinde yürütülen koruma programları UNHCR'nin temellerini attığı düzlem ile şekillenmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan kaotik atmosferin sonlanması ile görevine son verileceği düşünülen kuruluş, bugün dünya üzerinde savaş, afet vb. olağanüstü durumlarda göç etmek mecburiyetinde kalmış kişilerin yerleşim yerlerini değiştirerek ya da menşe ülkelerindeki şartlarını iyileştirerek, kişinin hayatını normalleştirmesini sağlayan temel organizasyon olarak çalışmalarını sürdürmektedir (UNHCR, 2001b).

Göç tarihinde ve günümüzde en yaygın olarak gözlemlenen göçmen tipolojileri arasında illegal yer değiştirenler, sığınmacılar ve mülteciler yer almaktadır. Zorunlu göçü diğer göçlerden ayıran en temel mesele fiziki zorlamanın varlığı veya yokluğu ile şekillenir. Zorunlu göç, fiziki zorlamanın şiddetine göre farklılık göstermekle beraber, herhangi bir zorlamaya düşük miktarda olsa bile maruz kalındığında gönüllü göç ile kavramsal olarak ayrılmaktadır. Kısacası zorunlu göçü bir dikotomi olarak değil, dereceli bir ölçü olarak ele almak gereklidir (Faist, 2003: 49). Bu doğrultuda, işsizlik veya savaş sebebiyle gerçekleşen göçlerin her ikisi için de farklı derecelerde zorunlu göç denilebilmektedir.

Proaktif ve reaktif göç kavramlarının çıkış noktaları da benzer bir düzlemde vücut bulmuştur. Reaktif göçler anlık bir ölüm tehdidi ile plansızca yapılan göç olmakla beraber, proaktif göçler, reaktif göçe nazaran daha geniş bir zaman aralığında gerçekleşmişlerdir (Faist, 2003: 47-52).

Bu kavramlar ile alakalı olarak, farklı grupların göç sebeplerine dair bir arayışa giren Oeberg, Lee'nin itici-çekici faktörlerini, sert ve yumuşak olarak daha detaylı bir düzleme oturtmuştur (Oeberg, 1995: 13-14; Sert, 2012: 37). Sert faktörler reaktif göçlerle paralel olarak kişiyi ani ve plansız yer değişikliğine mecbur bırakacak olağanüstü durumlardır (savaş, afet, vb.). Yumuşak faktörler ise, kişinin yaşamını daha belirsiz sınırlar ile zorlaştıran fakat sert faktörler kadar tehdit edici olmayan işsizlik, dışlanma gibi sosyal içerikli faktörlerdir (Sert, 2012: 29-34).

Zorunlu göçlerin kapsadığı alan irdelendiğinde, insan hakları, mülteci krizleri, uluslararası güvenlik sorunları gibi kitlesel şiddet temelli etmenler üzerinde yoğunlaşma gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Tam da bu noktada, zorunlu göçlerin kaçınılmaz unsuru olan düzensiz göç olgusu meydana gelmektedir. Zorunlu göçler, kişileri koşulsuz şartsız yer değiştirmeye itmekte, bu durum da yasal göç kanallarının kapalı olduğu stratejik coğrafi konuma sahip ülkeler için düzensiz göç sorununu beraberinde getirmektedir (Topçuoğlu, 2016: 9).

1.3 Düzensiz Göç

Düzensiz göç, ne zaman nereye yöneleceği bilinemeyen, göç edenin sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerinin pek çok anlamda ve her an değişkenlik gösterebileceği, transit ve kalıcı düzlemde hedeflerin farklılaşabildiği göç türüne verilen isimdir (Şanlıöz, 2016: 140). Hukuki boyutta da düzensiz göç, farklı yasadışı olguları içermesi, sığınmacıların belge veya kayıtlarının tam olmaması ya da devletlerin bu konuya farklı yaklaşımlar sergilemesi gibi nedenlerle, coğrafyalara veya küresel dinamiklere göre değişkenlik gösteren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Topçuoğlu, 2016: 4-11). Egemenlik hakları ve ulus devlet anlayışı çerçevesinde uygulanan güvenlik boyutunda, sınır ve kimlik politikaları, ekonomik anlamda uygulanan işgücü piyasasına erişimin engellenmesi ve insani boyutta, insan ve mülteci haklarının görmezden gelinmesi gibi politikalarda, düzensiz göç olgusunun anlaşılması adına dikkat gerektiren faktörlerdir (Kutlu, Kahraman ve Karabulut, 2018: 429).

Düzensiz göç, yasal olmayan sınır geçişlerini, ülkede yasal olmayan kalışları ve/veya ülkede kaçak çalışmaları içeren göç etme pratiklerini kapsar ve birçok ülkede, yasadışı yollarla göç eden bireyler suçlu olarak ele alınırlar. Bu anlamda devletlerin kendi göç yönetimleri ve göçle ilgili olan hukuki tavırları, yerel ve uluslararası boyutta göç ve göçmen algısı ve anlayışı anlamındaki zemini hem yaratmakta, hem de bu alandaki terminolojik karmaşayı oluşturmaktadır. Düzensiz göç, devletlerin yerel ve uluslararası mevzuatına uymamakta ve konulan kurallara göre işlememektedir. Bu kurallara uyulmaması durumu, hukuki karşılık olarak ceza verilmesi gereken bir durum olarak algılanırken, daha insani olan düzensiz göç ve göçmen terimlerinin yerine Türkçe 'de “kaçak” veya “yasadışı” göçmen, İngilizce de ise “illegal migrant” gibi sert ve suçlayıcı terimlerin kullanılmasını ve algının da buna göre şekillenmesine yol açmaktadır. Bu durumda, her ne kadar düzensiz göç hareketleri çoğunlukla insani bir durum içerse de, hukuki anlamda düzensiz göçmenin üzerinde bir suçlu algısı oluşmaktadır (Özcan, 2015: 24-25). Ulus devletlerden hariç olarak, küresel boyutta giderek artan göçün güvenlikleştirme kavramı, bu suçlu göçmen algısını daha ileri boyutlara taşımaktadır. Bilindiği üzere güvenlikleştirme söylemsel ve siyasi bir dinamikler bütünü olup, güvenlikleştirici unsurlar, güvenliği sağlanmak istenen nesneye yönelik tehditler konusunda ikna edilmesi gereken kamuoyu veya parlamentolar gibi kitleleri, olağan üstü tedbirlerin gerekliliğine ikna etmeye çalışırlar. Bu olguya örnek olarak, 11 Eylül saldırılarını gerçekleştiren teröristlerin olaydan sonra düzensiz göçmen ya da henüz kimlik almamış sığınmacılar olduklarının ortaya çıkışıyla, düzensiz göç olgusuna bakış ve algı tamamen değişerek, göç kurumları güvenlik kuruluşlarının yapısı içine dâhil edilmiştir. 2004 Madrid ve 2005 Londra patlamaları da bu güvenlikleştirme yaklaşımlarının ve düzensiz göçe olumsuz bakış açısının daha yoğunlaşmasına neden olmuştur (Ün ve Paydak, 2017: 189-190).

Düzensiz göç algısı üzerindeki bu durum, zulme maruz kalan ya da zulme maruz kalma korkusu yaşayan bireylerin sığındıkları coğrafyalarda da suçlu muamelesi görmelerine ve kötü muameleyle yüz yüze kalmalarına sebep olmaktadır (Topçuoğlu, 2016: 15). Oysaki “Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi” yani Palermo Sözleşmesi kapsamında, sığınmacı statüsüne sahip olabilecek

sosyolojik şartlara sahip düzensiz göçmenler suçlu değillerdir. Türkiye’inde taraf olduğu bu sözleşme, savaşın ve terörün hâkim olduğu coğrafyalardan kaçan kişilerin, insan haklarına ve insanlık onuruna yaraşır bir muamele görmelerini sağlamak adına oluşturulmuştur. Sözleşme kapsamında göçmen kaçakçılığı bağlamında göçmenleri suçlu kılan bir bağlayıcılık bulunmazken, kaçakçıların ve aracılarn suçluluğu sabittir (UnitedNations, 2000).

Bütün bu çerçevede, ulus devlet söylemi bulunan Türkiye’de de, göç ve düzensiz göç olguları hakkında uluslararası göç hukuku ile ayrışan kendi göç hukuku sistemi bulunmaktadır. Uluslararası göç hukuku ile yerel göç hukukunun oluşturduğu bu çift başlılık durumu, uluslararası hukuk boyutunda Türkiye’yi bir zemine zorlamakta ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nde, düzensiz göç konularında Türkiye aleyhine pek çok davanın da açılıyor olmasına neden olmaktadır (Ekşi, 2015: 28-65).

1.4 Mülteci-Sığınmacı Kavramları ve Hukuki Boyut

İkinci Dünya savaşı bitişinin hemen arkasından 1945 yılında kurulan BM Teşkilatı, savaşın geride bıraktığı en büyük sorunlardan biri olan mülteciler konusunu çözüme kavuşturmak amacıyla, 1951 yılında Türkiye’nin de imzaladığı Cenevre Mülteci sözleşmesini onaylamıştır (UnitedNations, 2016). Onaydan sonra “Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmenin Onaylanması Hakkında Kanun” Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Resmi Gazete, 1961).

Sözleşmeye göre mülteci, “1 Ocak 1951 'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan kişiler” olarak tanımlanmıştır (UnitedNations, 2016). Sözleşme, 2. Dünya Savaşı’nın yoğun olarak gerçekleştiği sadece Avrupa kıtasındaki mültecileri içermesi nedeniyle, 1967 yılında Afrika’daki olaylarında etkisiyle tüm dünyada zorla yerinden edilen kişiler için güncellenerek tekrar imzaya sunulmuştur (UnitedNations, 2015). İlk sözleşmede imzası bulunan Türkiye, 1967 New York Mülteci Protokolü’ne de imza atmış ancak protokole coğrafi bir çekince koymuştur.

Çekince çerçevesinde Türkiye, sadece Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan gelen sığınmacıları sözleşme hukukunda tanımlandığı biçimde “mülteci” olarak kabul etmeyi taahhüt etmiştir. Bu tarihten sonra, dünya siyasetinin devamlı değişiklik göstermesi sonucu mülteci hareketleri için hem bir köprü hem de hedef ülke haline gelen Türkiye’de bu andan sonra mültecilik hukuku noktasında bir ikilik oluşmuş durumdadır.

Günümüzde BM teşkilatı, bütün sığınmacıların güvenli bir üçüncü ülkeye giriş yaptıktan sonra belirli işlemlerin ardından mülteci olabilecekleri yönünde karar almaktadır. Türkiye ise, topraklarına giren ve iltica sebebi haklı bulunan kişiler için kendi hukukunda Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma rejimleri doğrultusunda hareket etmektedir. Türkiye, bu kişileri uluslararası mülteci hukukuna dâhil etmeden, bu çerçevede “şartlı mülteci” olarak değerlendirmekte ve üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye’de kalmalarına izin vermektedir (GİGM, 2014). Türkiye’ye giriş sonrası bireysel sığınma değerlendirmeleri Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından yapılan sığınmacılar, daha önceden belirlenmiş ve ikamet zorunluluğu bulunan uydu kentlere yerleştirilmektedirler. Bunun yanı sıra Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) Madde 54’te sayılan hallerde sınır dışı işlemleri de yine Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından yerine getirilmektedir (GİGM, 2019b).

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI

Bu bölümde göçmen kaçakçılığı konusuna ilişkin daha önce yapılmış çalışmalar hakkında bilgiler yer almaktadır

2.1 Küresel Boyutta Sınır Aşan Bir Suç Olarak Göçmen Kaçakçılığı

Bölgesel çatışmalar ve iç savaşlar, iklim krizleri ve kuraklıklar, ekonomik zorluklar ve yoksulluk gibi nedenlerle dünya genelinde pek çok insan, içinde buldukları yaşam alanları ve coğrafyaları terk ederek, daha iyi ve güvenli bir hayata doğru zorunlu bir yolculuğa çıkmaktadır. Bu insanların pek çoğu, hedef ülkelere olan yolculuklarını yasal yollardan yapamamakta olup, yolculuğu ancak yasa dışı yollarla yapabilmektedirler. Bu yasadışı yollar ise ülkeleri, yüksek güvenlikli sınırları ve daha pek çok engelin aşılması talebi anlamına gelmektedir. Bu yoğun talebe karşılık arz noktasında, sınır aşan suçların yükselen olgusu, yani göçmen kaçakçılığı faaliyetleri devreye girmektedir.

Göçmen kaçakçılığı, BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi'nin (UNODC) tanımı ile “Her ne şekilde olursa olsun, maddi çıkar edinmek amacıyla bir kişinin vatandaşı olmadığı ya da daimî olarak oturmadığı bir devlete yasadışı yollarla girmesine yardım edilmesi” olarak tanımlanmaktadır (UNODC, 2020). Türk Ceza Kanunu'nda ise 79. Maddede “Doğrudan veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan bir yabancıyı ülkeye sokmak veya ülkede kalmasına imkân sağlamak ya da Türk vatandaşı veya yabancıнын yurt dışına çıkmasına imkân sağlamak” olarak tanımlanmaktadır (TCK, 2016).

Zorunlu göç hareketleri içerdiği çok sayıda “müşteri” ve sınır aşan uzun yol ücretleri nedeniyle, pek çok yasadışı oluşum için büyük bir gelir olanağı sunmaktadır.

Yola çıkan sığınmacılar ve mültecilerin sayıları arttıkça, göçmen kaçakçılığı faaliyetleri de aynı doğrultuda artmaktadır. Bu anlamda göçmen kaçakçılığı olgusu, bu faaliyetlere karşı alınan tüm önlemler, yasal tedbirler veya cezalar ile caydırılmayan bir suç haline gelmektedir. Göçmen kaçakçılığı suçu, getirisi büyüdükçe daha organize, sınır aşan ve çok katmanlı bir olgu haline gelmektedir. Böyle bir yapı sonucu oluşan yasadışı kâr her yıl daha da artmakta ve failerin yakalanması giderek zorlaşmaktadır. Avrupa Birliği (AB) ve Amerika Birleşik Devletleri, kendi topraklarına ulaşan bu yolculuklarda, göçmen kaçakçılarının elde ettiği gelirin milyarlarca Dolar ve Euro'ya ulaştığını belirtmektedir (EU, 2020; Greenfield ve Rosas, 2020). Bu büyük getiri ve olanaklar sadece göçmen kaçakçılığı ile uğraşanların değil, diğer suç ve terör örgütlerinin de dikkatini çekmekte ve değişik yollarla göçmen kaçakçılığı faili şebekelerle, düzensiz göçün başlangıcından bitişine değin dirsek temasına girmektedirler.

Düzensiz göç yolculuğuna çıkan sığınmacılar, yolun çok büyük bir kısmı boyunca geçiş yaptıkları bölgelerde her türlü istismara açık hale gelmekte olup, uyuşturucu trafiği, organ ticareti, zorla silahaltına alınma, para aklama, silah ve insan ticareti gibi yasa dışı faaliyetlerin ya zorunlu, ya da gönüllü aktörü haline gelmektedir (Boztepe, 2018; Strobel ve Stewart, 2015; UnitedNations, 2017). Geçilen bölgeler, genellikle herhangi bir hukuki otorite olmayan ve yasal hiçbir güvence bulunmayan çatışma alanları, terör örgütlerinin veya suç şebekelerinin kontrolünde olan alanlar ya da başarısız devlet organlarının kanunsuz eylemler yürüttükleri alanlar olmaktadır. Kaçakçılık organizasyonları, örgütün sahip olduğu silahlı güçleri, askeri yetenekleri, kontrol altında tuttıkları alanlar ile sempatizan kitlesinden faydalanırken; örgüt ise, suç yapılarının kara para aklama gibi finansal yeteneklerinin yanı sıra, kaçırılan bütün gıda, uyuşturucu, hayvan, silah, insan vb. metallerden haraç ve vergi alarak faaliyetlerine kaynak yaratmaktadır (Sevgel, 2019: 14). Bu ilişkiye örnek olarak, göçmen kaçakçılığından terörün finansmanı için kaynak yaratılıyor oluşu gerek BM belgeleri, gerekse Türkiye'de kanun maddeleri ile sabit durumdadır (ResmiGazete, 2013; UnitedNations, 2017b). Bu denli karmaşık ve çok katmanlı bir yapıda bulunan göçmen kaçakçılığı faaliyetleri, diğer suçlara oranla daha hafif cezalar içermesi anlamında da giderek daha çok tercih edilen bir suç türüne dönüşmektedir. Yıllar içinde görece daha ağır hukuki yaptırımları olan uyuşturucu kaçakçılığı gibi suçların

yerini, daha hafif yaptırımların bulunduğu göçmen kaçakçılığı faaliyetleri almaktadır. Bir örnek olarak, Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu kaçakçılığının cezası, “20 ila 30 yıl hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası” iken (TCK md.188/1-2), göçmen kaçakçılığının yaptırımları ise “3 yıldan 8 yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası” olarak kanunda yer almaktadır (TCK md.79). Bu gibi kanunu atlatma ve daha hafif cezalarla kurtulma taktikleri, kaçakçılık şebekeleri tarafından farklı şekillerde kullanılmaktadır. Uyuşturucu kaçakçıları, düzensiz göçmenleri birer kurye olarak kullanmakta, eğer sığınmacı uyuşturucu ile yakalanırsa suçun ilk kez işlenmiş olması nedeniyle, daha hafif ceza almaktadır. Yine aynı şekilde kuryelerin 18 yaşın altında olması ya da küçük yaşta çocukların göçmen kaçakçılığı ile bağlantılı terör örgütü faaliyetleri de dâhil olmak üzere rehber olarak kullanılması, yaş nedeniyle ceza indirimi alınmasına ve görece daha az cezaya çarptırılmalarına neden olmaktadır (Kangal, 2019: 250).

Göçmen kaçakçılığı olgusunun hukuki boyutunda, konuya farklı bir çerçeveden yaklaşan araştırmacılar göçmen kaçakçılığı ile suç ve terör odakları arasındaki bağların yargı sırasında irdelenirken bazı sakıncalar doğabileceğini belirtmektedir. Bu anlamda göçmen kaçakçılığı ile terör ve suç çetelerine destek sağlamak amacıyla sınırdan kaçak kişileri geçirmek arasında kanundaki farkın, kaçakçılık faaliyeti yürüten kişi/kişilerin maddi kazanç elde etmesine bakarak ayırt edildiği görülmektedir (Kangal, 2019: 252). Bu çerçevede özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu sınırları ve ilerisinde göçmen kaçakçılığı ile terör ve suç şebekelerinin faaliyetleri birbirlerine karışmakta olup, yakalanan göçmen kaçakçılarının bu türden faaliyet ve bağlantılarının yargılama sırasında nasıl değerlendirildiği, olgunun hukuk boyutundaki araştırmacılar içinde bir araştırma konusunu oluşturmaktadır.

Göçmen kaçakçılığı suçunun doğasında bulunan karmaşık ve çok katmanlı yapı, konu göçmen kaçakçılığının aktörlerine geldiğinde de değişmemektedir. Organize ve sınır aşan bir suç olarak göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinin aktörleri, faaliyetin icrası sırasında çok farklı rollerde bulunmaktadır. Genel anlamda bu aktörler organizatörler, kasa ve emanetçiler, yerel kaçakçılar, şoförler, sahte belge düzenleyenler, aracılık yapanlar, konaklama sağlayanlar (sınır bölgelerinde yaşayan köylüler, yol üzerindeki otel ve kiralık ev sahipleri) ve rehberler, yasadışı faaliyeti

yürütmektedir. Bu aktörlerden herhangi bir zanlı hem rehber, hem şoför, hem de sahte belge hazırlayan kişi olarak yasa dışı faaliyetleri aynı anda tek başına sürdürebilmektedir (UNODC, 2018a).

Bu noktada, göçmen kaçakçılığı şebekelerinin yapıları ve bağlantıları konusunda akademik çalışmalarda bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Liempt ve Sersli (2012) ile Toktaş ve İçduygu (2002: 49) gibi isimler, göçmen kaçakçılığı yapılarının genelde esnek, küçük ve ağırlıklı olarak yerel yapılarda bulunup, ihtiyaç halinde düzensiz göçmenlerin kesişim kümelerine benzer bu ağ yapılarda, bir küreden diğerine aktarıldığı bir yapı ortaya koymaktadırlar. Bu anlamdaki yapıları Liempt, üç ana grupta toplamaktadır (Liempt 2007: 123). Borç ödemek veya basit ev araçları gibi alımlar yapmak için, bu işi seyrek ve bireysel veya çok küçük gruplar halinde çalışan kaçakçılar ilk grubu oluşturmaktadır. İkinci grup, bir balıkçı kasabasındaki neredeyse tüm balıkçıların kendi yasadışı güvenliklerini sağladıklarını ve belli bir sistem kurarak faaliyetlerini gerçekleştirmelerinin örnek olarak verilebileceği görece orta dereceli yapılardır. En son grupta ise, Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu sınırlarındaki gibi duvarlar ile gelişmiş sistemleri aşabilecek ve diğerlerinden daha organize çalışan ve daha büyük yapılar bulunmaktadır (Liempt, 2007: 123-126). Liempt (2007), bu grupların görece küçük ve düzensiz göçmenlerle aynı etnik yapıda olmalarının, hem bu sayede düzensiz göçmenlerin güvenini kazandıklarını, hem de küçük yapı nedeniyle fazla dikkat çekmediklerini iletmektedir. Bu tarz yapılar, olabildiğince dinamik ve ufak tutularak mafya tipi bir yapılanmadan uzak durmaktadırlar. Bütün bu bulgulardan farklı olarak göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinin mafya tipi bir yapılanma doğrultusunda ve pek çok ülkede organize olarak faaliyet göstererek, terör ve diğer suçların bir çarpan olgusu olarak ortaya konulan çalışmalarda mevcuttur. Bu çerçevede Courau (2003) çalışmasında, İran, İngiltere, Arnavutluk, Türkiye ve Irak coğrafyalarını inceleyerek, göçmen kaçakçılığı oluşumlarının çok uluslu, sınır aşan ve son derece organize yapılarda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Narlı (2006), ise İstanbul'da gerçekleştirdiği uzun süreli saha araştırmasında, göçmen kaçakçılığının terör ve diğer suç yapılanmaları ile iç içe bulunduğunu ve göçmen kaçakçılığının diğer terör ve suç odaklarının faaliyetini katlayarak artırdığı bulgusuna erişmiştir. Bu bulgulara bir dayanak olarak, UNODC'nin raporlarında, göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinin giderek daha profesyonelleşip organize hale geldiğini ve artan

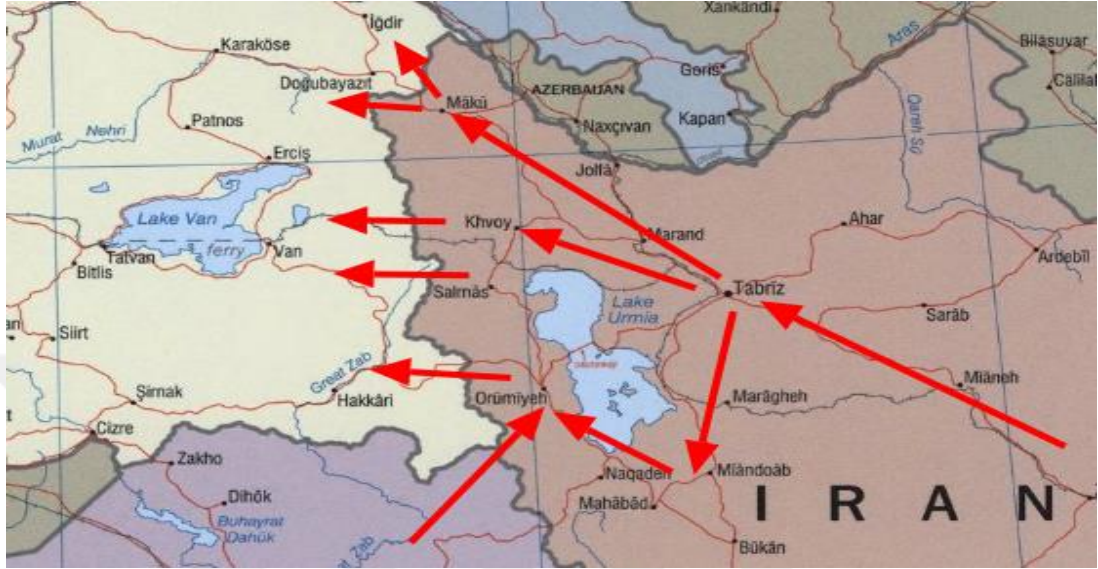
düzensiz göçlerle birlikte doğru orantıda giderek yükselmekte olduğunu bildirmektedir (UNODC, 2011; UNODC, 2018b).

Bu çalışmada da göçmen kaçakçılığının organize ve sınır aşan yapısı ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan sığınmacılar, organizatörler veya sahte belge sağlayanlarla asla yüz yüze gelmediklerini belirtirlerken, yolun başlangıcında aracılardan vasıtasıyla önce göçmen kaçakçılara teslim edilerek araçlara bindirildiklerini, şehirlerarası yolları genellikle panelvan ve midibüs tipi araçlarda kendilerine eşlik eden şoförler ve rehberler aracılığı ile geçtiklerini bildirmişlerdir. Rehberler ve yerel kaçakçılar, yolda olabilecek polis kontrollerini bilirken, illegal oluşumların kontrolü altındaki bölgelerde kilit noktada bulunan kimseleri tanımakta ve rüşvet yoluyla geçiş sağlamaktadırlar.

Sınır geçişleri ise yine yerel rehber ve kaçakçılar tarafından yaptırılmaktadır. Zira bu kişiler coğrafyayı çok iyi tanımalarının yanı sıra, sınırda bulunan mayınların yeri, geçiş için uygun olan zamanları, mevcut güvenlik zafiyetleri veya rüşvet alabilecek yozlaşmış güvenlik görevlilerinin görev saatleri gibi konuları çok iyi bilmektedir. Emanetçiler ise organizasyonların kullandığı sigorta sistemi olarak çalışmaktadır. Sığınmacının aracı ile belirlediği güvenilir kişi, ortak arkadaş, tanıdık, akraba gibi bir şahsa yol ücretini emanet etmesinin ardından, sığınmacının güvenle hedefe varmasıyla ücretin kaçakçı veya aracılara teslimini sağlayan bu kişiler, yani “emanetçiler” sistemde yerlerini almaktadırlar. Sığınmacılar ve kaçakçılar arasındaki bu gibi para transfer sistemlerine, Arapça ve Farsça nakil anlamı taşıyan “Havale Sistemi” denilmektedir (UNODC, 2019). Bu gibi sistemler her iki tarafa da güvence sağlamakta, sığınmacı parasının gasp edilmesi tehlikesinden kurtulurken, organizasyonlar ise bu yolla kara para akışı ve bu trafiğin takibini neredeyse olanaksız hale getirmektedir (UNODC, 2010).

Konaklamayı sağlayan otel sahipleri, pansiyon kiralayanlar, köylerdeki metruk çiftlik evleri veya köhne kulübelerin sahipleri ile sığınmacılar arasında zaman zaman bu yerlerin şartları anlamında sıkıntılar yaşanmaktadır. Sığınmacılar örneğin, içme suyu ve tuvaletin dahi mevcut olmadığında tartışmaya girdiklerini veya kendilerinden ilk başta anlaşılan ücret dışında tekrar tekrar konaklama için para istenilip olumsuz yanıt

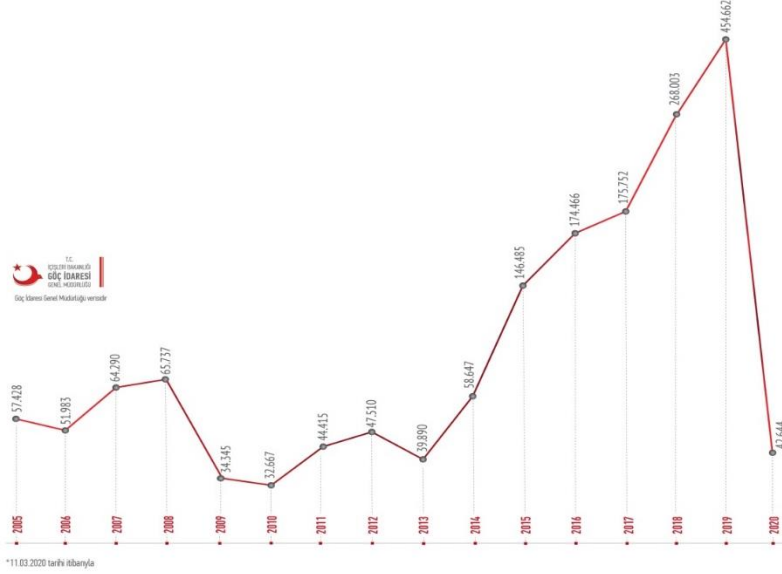
alındığında, kaçakçılar ve mekân sahipleri tarafından en hafif bir uyarı olarak fiziki şiddete maruz kaldıkları bilgisini vermektedirler. Göçmen kaçakçılığının bütün bu aktörleri üzerinden çok büyük bir yasadışı getiri çarkı işlemektedir.



Şekil 2.1.Doğu Anadolu Bölgesinden Türkiye'ye Giriş Rotaları (Deniz, 2015)

2.2 Türkiye'ye Girişler Boyutunda Göçmen Kaçakçılığı

10 yıllık bir süreçte ve giderek artan bir düzeyde, sınırdaş olduğu veya sosyo-kültürel ve tarihi bağları bulunan coğrafyalardaki bütün ülkelerde iç istikrarsızlık ve çatışmalar yaşanan Türkiye gerek köprü konumu yüzünden, gerekse tarihinin getirmiş olduğu yükümlülükler nedeniyle giderek yükselen bir eğride göç akınlarının hedefi olmaktadır. 2019 yılında Türkiye'ye kaçak yollarla giriş yapan ve sınırlar içinde yakalanan düzensiz göçmen ve sığınmacı sayısı 454.662 kişi olmuştur (GİGM, 2019b).

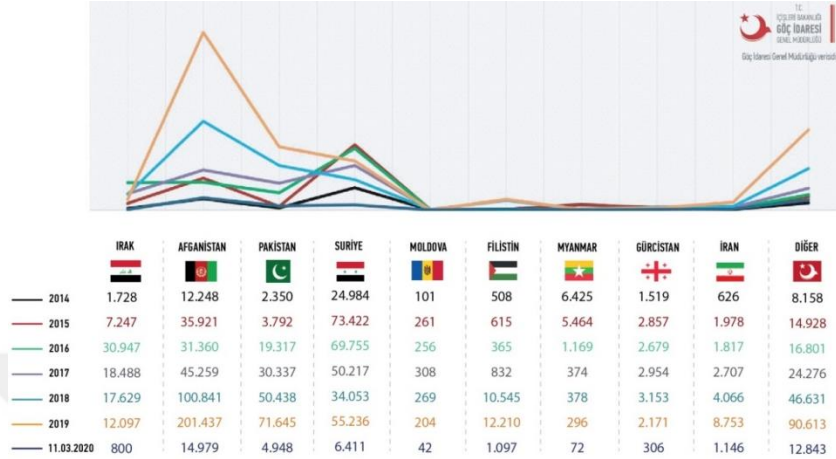


Grafik 2.1. Son 6 Yılda Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Sayıları (GİGM, 2020a)

Sıralamada 201.437 kişi ile Afganistan coğrafyasından gelen kişiler başı çekmektedir. Bunu 71.645 kişi ile yine Pakistan'dan gelen Afganlar takip etmektedir. 55.236 kişi ile Suriyeliler, 12.097 kişi ile Iraklılar takip etmektedir. 2020 sonunda ise toplam rakam 115.684 olmuş ve yakalanan düzensiz göçmen sayısında 4/3 oranında bir düşüş gerçekleşmiş görünmektedir (GİGM, 2020a). Ancak 2020 yılının Mart ayında ortaya çıkan Covid-19 salgınının bu düşüşte büyük rol oynadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Zira salgının yayılması ile sınırların devletlerce daha sıkı kontrol edilir olmasının yanı sıra, düzensiz göçmenlerin ulaştıkları ülkelerdeki ilk zamanlarında sağlık hizmetlerinden faydalanıp faydalanamayacakları da meçhul görüldüğü için, çok acil bir durum olmadıkça yola çıkış kararlarını erteledikleri ortaya çıkmaktadır (UNHCR, 2020b). Çalışmada özellikle genç Afganlarla yapılan görüşmelerde ortaya çıkan bir husus ise, salgının etkilerinin görece azalması veya tamamen ortadan kalkması durumunda ise göç akınlarının yeniden başlaması ihtimalinin yüksekliğidir.

Türkiye'ye kaçak yollarla yapılan girişlerin büyük çoğunluğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan sınır illerinden gerçekleşmektedir. Bu bölgelerin yüksek rakımlı, dağlık ve kontrolü zor bir coğrafyaya sahip olması, bu alanların uzun zamandır çeşitli kaçakçılık ve terör faaliyetlerine sahne olmasına neden olmaktadır. Bununla beraber hem Güneydoğu hem de Doğu sınırının sıfır noktalarında karşılıklı olarak bulunan yerleşim yerleri ve köyler, kaçakçılığa uygun mağara, oyuk benzeri

yapıların bulunması ve sınırın her iki yanında da var olan akrabalık ilişkileri gibi nedenler, yasadışı oluşumların faaliyetlerini gerçekleştirmeleri için uygun bir ortam oluşturmaktadır (Dağ ve Okte, 2016: 529).



Grafik 2.2. Son 6 Yılda Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyrıkları (GİGM, 2020a)

Bu sınır bölgelerindeki bir diğer büyük problem, uzun yıllardır devam eden yasadışı ayrılıkçı terör örgütünün faaliyetleridir. Suriye, Irak ve İran sınırının her iki yanında da faaliyet gösteren örgüt, kâr merkezli organize faaliyetlere dâhil ve destek olarak teröre finansman kaynağı sağlamaktadır. Kaçakçılık organizasyonları, örgütün sahip olduğu silahlı güçleri, askeri yetenekleri, kontrol altında tuttıkları alanlar ile destekçi ve sempatizan kitesinden faydalanırken; örgüt ise suç yapılarının kara para aklama gibi finans yeteneklerinin yanı sıra kaçırılan bütün gıda, uyuşturucu, hayvan, silah, insan vb. metallerden haraç ve vergi alarak kendine kaynak yaratmaktadır (Sevgel, 2019). Örgütün göçmen kaçakçılığından sadece 2018 yılında yaklaşık 13 milyon Avro gelir elde ettiği ortaya konulmuş olup, aldığı vergi ve haraçlar, vaka çalışmaları boyutunda AB raporlarına da girmiş bulunmaktadır (European Union, 2019; Sevgel, 2019).

Çalışmada Türkiye'ye, Somali ve Eritre gibi Sahra Altı Afrika ülkelerinden kaçak yollarla girişin 2010 yılının başına kadar çoğunlukla Doğu ve Güneydoğu Anadolu coğrafyasından kara yolu ile yapılırken, sonraki dönemde hava yolu ile yapılmaya başlandığı görülmektedir. Türkiye bu yıllarda Afrika açılımı politikasını uygulamaya başlamış ve vize işlemleri görece daha kolay hale getirilmiştir. Gerçekten ticari amaçlı gelenlerin yanı sıra, menşe ülkelerinde tüm mal varlıklarını nakde çevirerek,

vize ve pasaport işlemleri için aracılar çok büyük ücretler ödedikten sonra giriş yapan ve vize süresinin bitmesiyle siyasi veya insani sığınma talep eden çok sayıda insan bulunmaktadır (Şaul,2013: 95).

Afgan sığınmacılarda olduğu gibi, yaşı genç Afrikalı sığınmacılar da Türkiye'yi Avrupa'ya geçmek için uygun bir bekleme ve para biriktirme yeri olarak görmekte, fakat yaş ortalaması yükseldikçe Türkiye'de kalma isteği daha çok dile getirilmektedir.



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALAN ARAŞTIRMASI

Bu bölümde çalışmanın metodolojisi ve katılımcıların genel demografik özellikleri hakkında bilgiler yer almaktadır. Mevzuat çerçevesinde savaş, çatışma ve benzeri olaylara bağlı olarak, zulme uğrama korkusu ile Türkiye'ye sığınmış kişiler, yalnızca sosyolojik açıdan mülteci veya sığınmacı olarak tanımlanabilmektedir. Bu çalışma ise, zorunlu göç bağlamında düzensiz göç yolculuğunu deneyimlemiş kişileri merkeze alarak hazırlanmıştır. Dolayısıyla çalışma boyunca merkeze alınan katılımcılar düzensiz göçmenler/sığınmacılar kavramları çerçevesinde anılacaktır.

3.1 Araştırmanın Metodolojisi

Çalışmanın metodolojik altyapısı oluşturulurken nicel bir yöntem izlenmiştir. Araştırma evreninin büyüklüğüne ve şartların zorluğuna istinaden betimsel dağılıma dayalı analiz gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın öznesi, Türkiye'ye kaçak yollarla giriş yapan düzensiz göçmenlerden oluşmaktadır. Düzensiz göçün yapısı gereği kişilere ulaşmak ve yol sürecine dair sorular yönelmek, cinsiyet, yaş, etnik köken vb. demografik sınırlılıklar bulunmadan göç yolculuğu betimlenmek istenmiştir (Punch, 2014). Bu kapsamda katılımcılarla önceden hazırlanmış sorular ile anket tekniğine dayalı formlar üzerinden görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemin seçilmesine etken olarak, göçmen kaçakçılığının doğasında bulunan gizlilik olgusu ve çalışmanın genellikle gergin olan sınır bölgelerinde gerçekleştirilmesinin planlanması nedeniyle, katılımcıların uzun sürecek çok kapsamlı görüşmelerden kaçınmaları/anketi yarıda bırakmaları ya da ses veya görüntü vermektense çekinmeleri söylenebilir. Bu çekinme ülkede sadece kaçak

bulunma nedeniyle değil, yol boyunca deneyimledikleri terör ve suç şebekelerinin halen üzerlerinde yarattığı korku ve baskıyı da kapsamaktadır.

Çalışma örneklem oluşturma yöntemi açısından düşünüldüğünde, azınlıkta bulunan bir grubun spesifik bir niteliğine dayalı olarak kurgulanmıştır. Yani düzensiz göçmen grubu içinden kaçak yolculuk eden bireyleri hedefe almaktadır. Bu sebeple örnekleme yöntemi olarak kartopu örnekleme yöntemi ile ilerlenmiştir. Kartopu örnekleme yöntemi, bilindiği üzere gruplar içerisinde sık karşılaşılmayan ve birbirini ile bağlantılı vakaları merkeze almaktadır. Ayrıca, çalışmada yer alan ölçütlere kolayca uyan katılımcılara yer vermeyi içeren bu yöntem, katılımcılarla görüşürken zincirleme bir şekilde arkadaş, akraba, tanıdık gibi diğer katılımcıları da çalışmaya dâhil etmek adına kullanılmaktadır (Neuman, 2013). Bu kapsamda farklı uyruk, yaş, cinsiyet ve yol deneyimleri bulunan 107 kişilik bir örneklem ile çalışılmıştır. Örneklem tasarımı yapılırken, çalışmada uygun analizler yapılabilmesi açısından sayısal olarak farklı cinsiyet, yaş, menşe ülke, eğitim durumu ve medeni hale mensup eşit miktarda kişi ile görüşülmesi hedeflenmiştir. Beklenmedik biçimde gelişen pandemi şartlarında gerçekleştirilen anket uygulamasında, halk sağlığını riske atmamak adına erişilebilirlik düzeyi ön plana çıkartılmıştır.

Yapılan görüşmelerin yanında, katılımlı gözlem tekniği ile elde edilen veriler de kapsama dâhil edilmiştir. Düzensiz göçe tabi olmayan göçmenler, göçmenler ile yakın temas içerisinde yaşayan yerel halka mensup bireyler, göç sahasında çalışan uzman kişilerin görüşleri ve araştırmacının gözlemlerine dayalı olarak meseleye dair teyit edici ve çeşitlilik sağlayıcı veriler elde edilmiştir. Göçmenlerin öznel yol hikâyeleri haricinde kültürel pratikleri ve yaşamsal eğilimleri çerçevesinde araştırmacının mülteci çalışmaları deneyiminden elde ettiği bilgi birikimi, araştırmanın katılımlı gözlem içeriğini sağlamaktadır. Özellikle evlilik, eğitim, günlük alışkanlıklar ve rutinler açısından, katılımlı gözleme dayalı verilerin analiz ve yorumlama aşamasında destekleyici olduğunu söylemek mümkündür.

Demografik bilgiler ile yol sürecine dair kısa cevap içeren sorular (ödenen para, kaçakçı sayısı, kaçakçı değişimi, giriş yapılan lokasyon, kimlik süreci vb.) betimsel

nicel analize tabi tutularak, hem araştırmaya dâhil olan göçmenlerin demografik yapısına, hem de yol sürecinin sayısal verilerine dair detaylı bir çalışma yapılmıştır. Araştırmanın temel sorusu düzensiz göç yolculuğu çerçevesinde göçmen kaçakçılığı dinamiklerinin incelenmesi üzerine kurgulanmıştır.

Çalışma kapsamında kullanılan tüm araştırma ve analiz teknikleri aşamalı olarak irdelenerek, kategorik olarak eşleştirilmiştir. Bu anlamda elde edilen veriler, literatür taraması ile bağ kurularak sonuçlandırılmıştır. Bu sayede Türkiye'ye varan düzensiz göçmenlerin göç yolculuğuna ve bu yolculukta göçmen kaçakçılığının dinamiklerine dair zengin içerikli bir sorun analizi, betimsel bir çalışma ile ortaya konulmuştur. Nicel veriler betimsel tablolar haline getirilerek araştırmanın analiz aşamasında çalışmaya dâhil edilmiştir.

Saha sürecinde, araştırmacının özgeçmişi doğrultusundaki birincil ilişkilerine bağlı olarak sağladığı imkânlar aracılığıyla araştırma, düzensiz göçmenlerin barındıkları mekânlar ve ilk başvurdukları sivil toplum kuruluşlarında gerçekteştirilmiştir. Bu nedenle oluşan karşılıklı güven, bu yerlerdeki düzensiz göçmenlerin sorulara çekinmeden cevap vermelerini sağlamıştır. Gerçekteştirilen anket çalışmasından sonra da saha notları tutularak, konuyla ilgili farklı anlamda bilgilerin kayda alınması sağlanmıştır.

Bu bağlamda ele alınan çalışma kapsamında, araştırma metot ve teknikleri açasından genel hatları itibariyle nicel veri toplama ve analiz teknikleri kullanılmıştır. Fakat çalışmanın metodolojik yaklaşımı gereği, pozitivist bir doğası olmaması sebebi ile çalışmanın analizleri yapılırken, gözlemler ve sahaya dair çevresel verilerde destekleyici unsurlar olarak göz önünde bulundurulmuştur.

3.2 Araştırmanın Problemi

Araştırma problemi olarak Türkiye'ye farklı rotalardan ulaşan düzensiz göçmenlerin göç tecrübelerini betimsel anlamda sorgulamak ve bu doğrultuda, göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinin işleyiş şekilleri ve bu faaliyetlerin boyutları irdelenmek istenmiştir. Çalışmada, sığınmacıların yola çıkış kararını alışlarından, Türk sınırını

geçene değin oluşan bütün dinamikler alt problemler olarak tasarlanmış ve çalışmaya yolculuk aşamaları olarak yansıtılmıştır. Yapılan ön araştırma doğrultusunda ortaya çıkan göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinin, diğer suç şebekeleri ve terör örgütleri ile olan temasları da göz önüne alınarak, göçmen kaçakçılığının güvenlik boyutu da çalışmaya bir araştırma konusu olarak dâhil edilmiştir.

Bu çerçevede, nicel yöntemde gerçekleştirilen betimsel analizler ile durum ortaya konulmak istenmiştir. Gerçekleştirilen analizlerle, sahada elde edilen bulguları desteklemek amacı ile çok sayıda dokümanda incelenerek çalışmaya eklenmiştir. Bu anlamda çalışmanın Türkiye'ye uzanan göç rotalarında gerçekleşen düzensiz göç yolculukları üzerinden göçmen kaçakçılığı olgusu irdelenerek, literatürdeki açığı kapatması ve bundan sonra gerçekleştirilecek diğer çalışmalara bir ön adım oluşturması beklenmektedir.

3.3 Katılımcılar

Çalışma Kapsamında Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin, Isparta ve Van il ve ilçelerinde ikamet eden düzensiz göçmenler katılımcı olarak belirlenmiştir. Belirlenen katılımcılar ile anketler yoluyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın saha sürecinin bir kısmı, COVID-19 Pandemi Sürecine denk gelmiştir. Bu sebeple sahadaki erişim kısıtlı hale gelmiş ve veri erişimi konusunda araştırma tasarımı esnasında belirlenen çeşitlilik, mücbir sebepler kapsamında esnetilerek, erişimin mümkün olduğu gruplar ile görüşme yapılmıştır.

Toplamda 107 sığınmacı ile görüşülmüştür. Katılımcıların ve sahanın seçilmesinde, çoğunlukla katılımcıların halen sınır bölgesinde bulunuyor olmaları, yakın tarihte geçiş yapmış olmaları ve sınır bölgelerinde bulunan fiziki şartlar ile atmosferinde bizzat araştırmacı tarafından yerinde tetkiki hedeflenmiştir. Deneyimlerine ve görüşlerine direk alıntı yapılarak yer verilen katılımcılar ile ilgili tablo, çalışmanın EKLER kısmında, Ek-3 Sekmesinde bulunmaktadır. Bu katılımcılar ise, olguları daha iyi aktarabilmek adına eğitim durumları ve olayların yoğunluk seviyesi göz önüne alınarak seçilmişlerdir. Çalışmadaki toplam katılımcıların 61 kişisi kadın, 46 kişisi ise erkeklerden oluşmaktadır. Ankete katılan kişilerin menşe ülkeleri ise

Suriye’den gelen (58 kişi) Afrika coğrafyasından gelen Somalili (29 kişi) ve Eritre (4 kişi) Irak’tan (8 kişi), Afganistan’dan (4 kişi), İran’dan (2 kişi) ve Yemen’den (2 kişi) olarak şekillenmektedir. Katılımcıların yaşlarına bakıldığında 58 kişi ile 25-40 yaş aralığındaki gençlerin ağırlığı oluşturduğu görülmektedir. Yüzde 48 ile Arapça dilinin anadiller anlamında çoğunlukta olduğu görülmektedir. Her katılımcı, kişisel sorularının yanında, yolculuk sürecine ait sorularını yola çıktığı aileleri, arkadaşlarını vb. de dâhil ederek cevaplamıştır. Bu bağlamda araştırmanın evrenini oluşturan katılımcıların sayısının yaklaşık 500 kişiden oluştuğu söylenebilir.

3.4 Veri Toplama Yöntemi

Çalışmada kullanılacak olan ham verilerin elde edilmesinde, öncelikle sığınmacılara ulaşmak amacıyla, sahayı oluşturan coğrafyalarda sığınmacıların ilk uğrak yerleri olan ve sığınmacılara sorgusuz destek sağlayan STK’ların (Sivil Toplum Kuruluşları) desteği alınmıştır. Bununla birlikte alanda çalışan güvenlik güçleri ve artık çalışmadığını belirten eski göçmen kaçakçıları gibi aktörlerle ön görüşmeler gerçekleştirilerek, gerekli planlamalar yapılmıştır. Bu planlamalar ile aktörlerin uyarı ve tavsiyeleri doğrultusunda, konunun gizlilik doğasına uygun olarak Ek-1 de verilen anket formu hazırlanmıştır. Bu anket formuna ait geçerlik güvenilirlik çalışması, Ankara ilinde Altındağ semtinde gerçekleştirilmiştir. Anket hazırlıkları aşamasının ardından, çalışmanın yapılacağı bölgelere ulaşım sağlanmış ve katılımcılarla, barınmakta oldukları alanlar, yardım almaya geldikleri STK’lar ve sahada sığınmacılara destek olan sosyal çalışmacıların yönlendirmesi ile toplu buldukları eğitim dernekleri veya yemek dağıtan yerel yardım kuruluşlarının binaları gibi alanlarda katılımcılara ulaşılmıştır. Saha çalışması Aralık 2019- Nisan 2020 tarihleri arasında, Covid-19 mücbir sebepleri de göz önüne alınarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma esnasında hazırlanan Etik belgesi formu, yapılacak anketlerden önce düzensiz göçmenlere ana dillerinde okunarak, onaylarının alınması sağlanmıştır. Bu etik belgesi formunun örneği EK-2 bölümünde sunulmuştur. Araştırmanın amaçları doğrultusunda hazırlanan anketlerde soruların özellikleri farklı kategorilere ayrılabilir. Bu soru grupları Balcı (2011:150)’ya göre;

- 1) Cevaplayanların demografik özelliklerini betimlemeye yönelik olgusal sorular,
- 2) Cevaplayanların bir konuda ne bildiklerini ve bilgiye ulaşma kaynaklarını belirlemeye yönelik bilgi soruları,

- 3) Bir konu veya objeye ilişkin davranışlarını belirlemeye yönelik davranış soruları
- 4) Bir konuya veya bir objeye ilişkin duygularını ve görüşlerini belirlemeye yönelik inanç ve kanı sorularından oluşmaktadır.

Yapılan bu araştırmada anket olgusal sorular, bilgi soruları ve davranış sorularından oluşturulmuştur.

3.5 Uygulama Süreci

Araştırmanın uygulama sürecinde, öncelikle gerekli literatür taraması yapılmıştır. Bu doğrultuda, Türkiye'ye uzanan düzensiz göç rotalarında meydana gelen olayların gerek olgunun gizlilik içeren doğası gerekse katılımcılara ulaşımında yaşanan güçlükler nedeniyle çok fazla incelenemediği için çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir. Yine bu anlamda, katılımcılarla kurulacak temasın, çok uzun zaman alan ve çok geniş bir anlamda araştırma yapılamayacak bir düzlemde oluşu nedeniyle, pratik olması ve belirtilen güvenlik anlamında ses veya görüntü içermemesi nedeniyle anket çalışması hazırlanmıştır. Anket çalışmasının hazırlanmasında, çalışmaya rehberlik veya ev sahipliğinde gerçekleştirecek kişi ve kurumlarla yapılan ön görüşmeler ve alınan bilgiler ışığında hareket edilmiştir. Saha çalışmaları boyunca araştırmacıya daha önceden birlikte çalışmış ve aşına olduğu tercümanlar hem rehberlik, hem de tercümanlık anlamında destek olmuşlardır. Bu tercümanların büyük çoğunluğu mülteci alanında uzmanlaşmış STK'larda çalışmakta olup yerel sahayı çok iyi bilen, yerli halk tarafından tanınan ve sığınmacılarında güvenini kazanmış kişilerdir. Anket çalışması her ilde yaklaşık 1 hafta ila 10 gün arasında kalınarak tamamlanmış, kartopu örneklem yöntemi ile ilerlenerek veriler toplanmıştır. Toplanan bu veriler betimsel nicel analize tabi tutularak, hem araştırmaya dâhil olan göçmenlerin demografik yapısına dair, hem de yol sürecinin sayısal verilerine dair detaylı bir çalışma yapılmıştır.

3.6 Veri Analizi

Çalışma kapsamında kullanılan tüm araştırma ve analiz teknikleri aşamalı olarak değerlendirilerek sınıflanıp, sonrasında da eşleştirilmiştir. Verilerin bu çerçevede literatür taraması ile bağ kurularak nihai değerlendirmesi ile Türkiye'ye uzanan göç rotaları ile gelen göçmenlerin, göç yolculuğuna dair yoğun içerikli bir sorun analizi

ve betimsel bir çalışma ortaya konulmaya çalışılmıştır. Nicel veriler betimsel tablolar haline getirilerek araştırmanın analiz aşamasında çalışmaya dâhil edilmiştir.

Özellikle saha sürecinde, araştırmacının insani yardım faaliyetleri çerçevesindeki özgeçmişi nedeniyle birinci elden tanıdıkları ve bu tanıdıkların sunduğu imkânlar doğrultusunda araştırma, düzensiz göçmenlerin barındıkları mekânlar, direk yardım aldıkları hayır kurum ve dernekleri ile ilk başvurdukları sivil toplum kuruluşlarında gerçekleştirilmiştir. Bu anlamda oluşan karşılıklı güven, düzensiz göçmenlerin sorulara rahatlıkla cevap vermelerini ve anket sonrası tutulan saha notları ile konuyla ilgili yoğun bilginin kayda alınarak işlenmesini sağlamıştır.

3.7 Geçerlik Güvenirlik

Geçerlik Güvenirlik anlamında hazırlanılan anket çalışması, çalışmacının daha önce görev yapmış olduğu ve yoğun sığınmacı grupların bulunduğu Ankara/Altındağ ilçesinde 6 Suriyeli, 3 Somalili ve 1 Afgan katılımcı aracılığı ile ön bir çalışma denemesi ile uygulanmıştır. Çalışmanın gerçekleştirildiği sahalarda gerek yerel ve uluslararası STK çalışanları gerek kamu görevlileri, gerekse sığınmacılardan kanaat önderleri ile çalışma gününü takip eden akşamlarda yapılan görüşmeler, katılımcıları destekler şekilde bilgiler alınması ile verilerin tutarlılığı hakkında sağlamlaştırıcı bir görev görmüştür. Bu çerçevede yakın sonuçların alınması, güvenirliliğin her ölçüde birbirine yakın sonuçlar vermesi anlamında güvenirlilik olgusunu sağlamıştır (Balcı, 2011: 112). Pilot çalışmada benzer rotalardan gelen katılımcıların birbirleriyle tutarlı cevaplar verdiği gözlenmiştir. Pilot çalışmanın ölçek türü ise sınıflama olarak belirlenmiştir. Çalışmanın saha bölümünün destek ve nezaretlerinde gerçekleştirildiğine dair, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarından resmî belgeler alınarak EK-4’te sunulmuştur.

Bu bölümde araştırma sürecinde toplanan verilere ait tablo, grafik ve açıklamalar yer almaktadır. Katılımcıların kimliğinin gizli tutulabilmesi ve kişilik haklarının korunabilmesi amacıyla Suriyeli katılımcılara “T”, Somalili katılımcılara “S”, Iraklı katılımcılara “I”, Afgan katılımcılara ise “A” kodları verilmiştir.

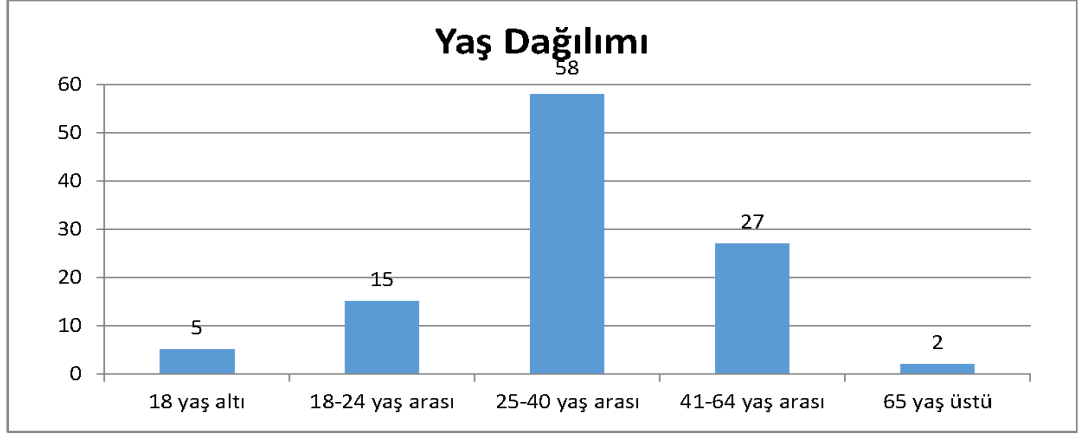
3.8 Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcıların cinsiyet dağılımına bakıldığında, 61 kadın ve 46 erkek katılımcı ile görüşüldüğü görülmektedir. Araştırmanın cinsiyete yönelik karşılaştırma amacı olmamasına rağmen, cinsiyete dayalı yaşanan problemlerin çeşitlenmesi durumu göz önüne alınarak, eşit sayıda görüşme yapılmaya gayret edilmiştir. Tam bir eşitlik sağlanamasa da birbirine yakın nicelikte, farklı cinsiyetten bireylerle görüşme gerçekleştirilmiştir.



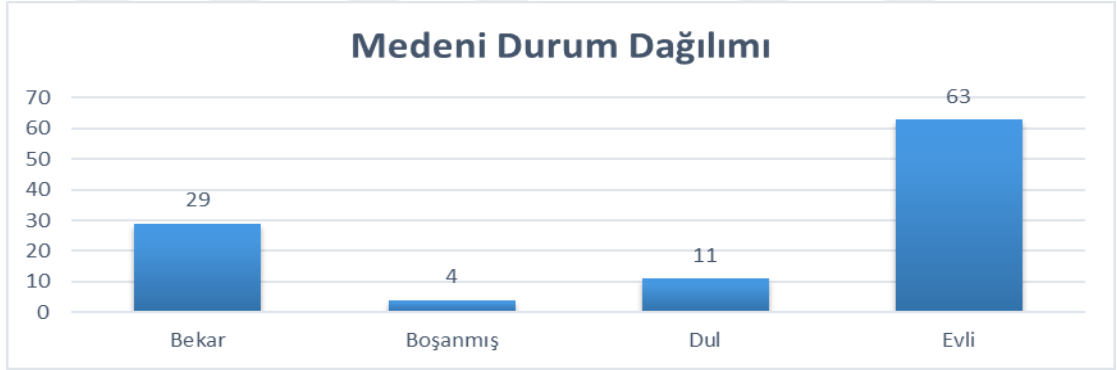
Grafik 3.1. Araştırmaya Katılan Göçmenlerin Sayısı

Yol şartlarının zorluğu göz önünde bulundurulduğunda, özellikle Afganistan coğrafyası başta olmak üzere, düzensiz göçmenlerin genel anlamda genç-yetişkin yaş grubuna mensup olduğu gözlemlenmiştir. Yolculuğun koşulları düşünüldüğünde çocuklar ve yaşlılar için uyum sağlaması zor koşullar içeren düzensiz göç yolculuğunda 65 yaş üstü ve 18 yaş altı katılımcı sayısı az olarak görülmektedir. Bu anlamda genç katılımcıların aile kompozisyonlarına bakıldığında, özellikle 18 yaş altı kategorisi için düzensiz göçmen sayısının azımsanamayacak düzeyde olduğunu belirtmek mümkündür.



Grafik 3.2. Araştırmaya Katılanların Yaş Dağılımı

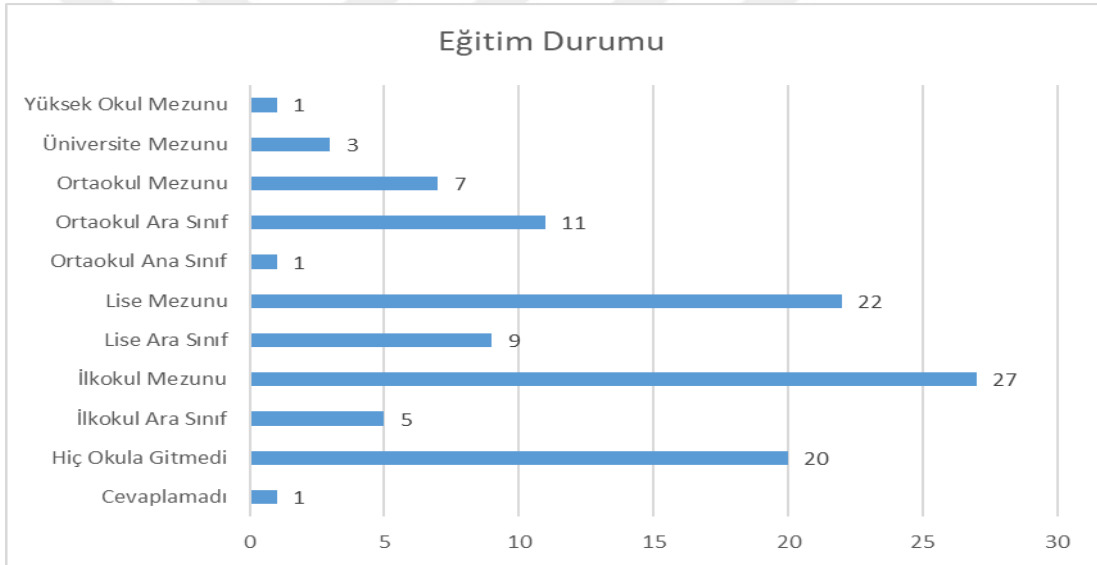
Katılımcıların rota değişkenine bağlı olarak medeni hal değişimlerinde ise Afganistan ve Somali coğrafyalarından gelen göçmenlerin Suriye, Irak ve İran bölgelerinden gelen göçmenlere göre bekârlık oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların medeni hallerine göre dağılımları irdelendiğinde büyük çoğunluğunun (63 kişi) evli olduğu görülmektedir. Görüşülen kişilerin dağılımına göre 4 boşanmış ve 29 bekâr katılımcının olduğu ortaya çıkmaktadır.



Grafik 3.3. Araştırmaya Katılanların Medeni Durumu

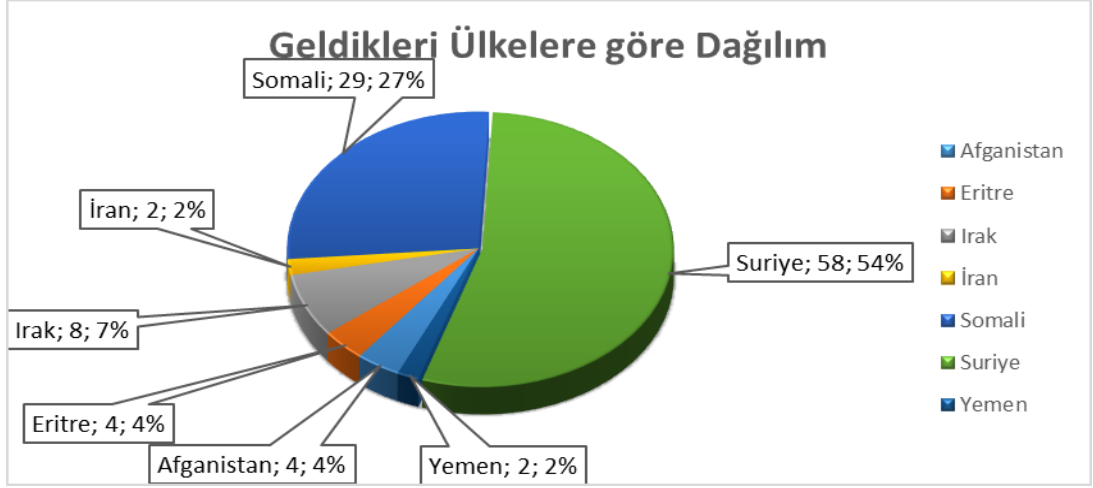
Katılımcıların eğitim durumları baskın bir noktada olmayıp, ciddi bir çeşitliliğe sahiptir. En sık verilen cevaplar arasında “İlkokul Mezunu” (27 kişi), “Lise Mezunu” (22 kişi) ve “Hiç Okula Gitmemiş Olma” (20 kişi) cevapları mevcuttur. En seyrek verilen cevapların “Üniversite mezunu” ve “Yüksekokul mezunu” cevapları olması dikkat çekmektedir. Bu çerçevede, bilindiği üzere savaş ve çatışma ortamı eğitime erişimi zorlaştırmaktadır. Aynı zamanda kişilerin ülkelerinden ayrıldıkları yaş grubu ile yükseköğrenime devam edememeleri arasında güçlü bir ilişki olduğu, yine

görüşme analizleri ile katımlı gözlem verilerini destekleyen nitelikte bir veri sunmaktadır. Aynı şekilde, medeni hal değişkenine göre 'bekâr' ve yaş değişkenine göre '25 yaş altı' gruplara dâhil olan bireylerin eğitim düzeylerinin, Afganistan ve Somali rotalarına bağlı olan değişkenler ile irdelendiğinde aralarında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Suriye ve Iraklı katılımcıların ise farklı sebeplere dayalı olarak eğitime erişim açısından farklılık gösterdiği söylenilebilir. Bu coğrafyalardan gelen katılımcıların, eğitim düzeylerindeki düşüklüğü savaş gibi alışılmamış olguların yanı sıra cevaplarına ek olarak belirttikleri 'kültürel olarak gelenekler doğrultusunda' eğitime erişimin engellendiği de saha notları arasında bulunmaktadır. Bu anlamda düzensiz göçmenlerin eğitim durumunun, farklı bilimlere ait değişik araştırmalarda ele alınması gerekliliği ortadadır.



Grafik 3.4. Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumu

Katılımcıların geldikleri ülkelere göre dağılımda Suriye'den gelen kişilerin (58 kişi) yoğunlukta olduğu görülmüştür. Takiben, Afrika coğrafyasından gelen Somalili (29 kişi) ve Eritre (4 kişi) gelmektedir. Bu sıralamayı Irak (8 kişi), Afganistan (4 kişi), İran (2 kişi) ve Yemen (2 kişi) takip etmektedir. Fakat gelinen ülke ile bireylerin menşe ülkeleri her zaman aynı olmamaktadır. Örneğin Yemen'den gelen katılımcılar, Somali asıllı olmalarına ve Somali kültürü almalarına rağmen bu ülkede doğdukları için, Yemen menşeli olarak araştırmaya dâhil edilmiştir.



Grafik 3.5. Katılımcıların Geldikleri Ülkeler

Etnik köken olgusu, çalışma kapsamında toplanan betimsel verilerden cinsiyet, eğitim, medeni hal gibi birçok olgu ile ilişkilendirilebilecek bir çeşitliliğe sahiptir. Bireylerin etnik köken dağılımları, geldikleri ülkelere göre dağılımlarında belirtilen menşe farklılığını açıkça ortaya koymaktadır. Arap (44 kişi) ve Somalili (31 kişi) katılımcılar yoğunlukta, Özbek (1 kişi), Eritre (4 kişi) ve Afgan (5 kişi) katılımcıların bu çalışma için daha az sayıda kaldığı gözlemlenmiştir. Arap, Kürt ve Türkmen bireylerin Irak ve Suriye kökenli olduğu bilgisi, çalışmanın analizleri açısından destekleyici bilgi sağlayacaktır. Bu dağılım Türkiye'deki sığınmacıların organik dağılımı ile orantılı bir resim ortaya koymamaktadır. Bu durumun sebebi de pandemi şartlarında kısıtlı imkânlarla gerçekleştirilen saha süreci olmuştur.



Grafik 3.6. Katılımcıların Etnik Kökeni

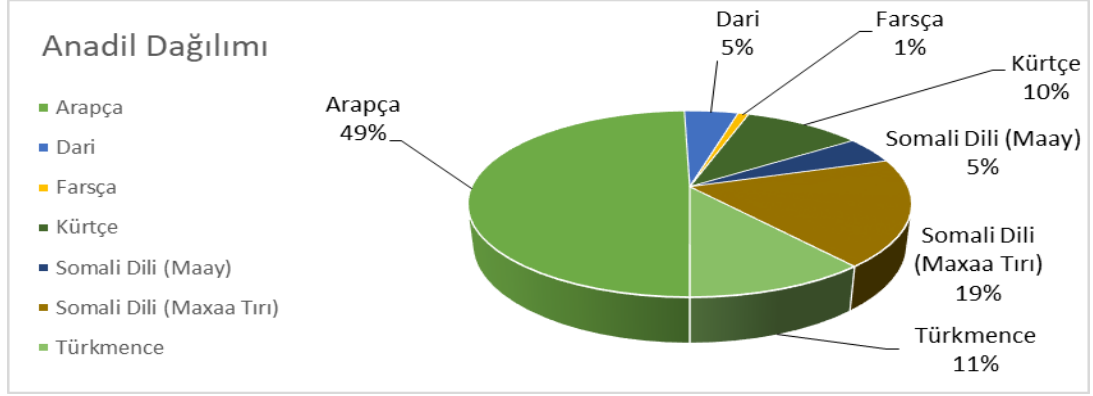
Araştırmaya katılan düzensiz göçmenlerin anadil dağılımına bakıldığında, bazı dillere ait farklı lehçeler gözlenmektedir. Katılımcıların yaklaşık %50'si Arapça konuşurken, geri kalan diğer yarısı Farsça, Kürtçe, Somali'ce, Türkçe (Türkmen Lehçesi) ve Tigrinyaca dillerini konuştukları belirtilmiştir. Farsça konuşanların 5'i konuştukları dilin Dari lehçesine ait olduğunu belirtmiştir. Yine benzer şekilde Somali'den gelenler konuştukları dili, lehçelerini belirterek 20 Maxaa Tiri ve 5 Maay olarak ifade etmişlerdir.

Gelinen ülkeler ile kullanılan dilleri karşılaştırmalı olarak ele alırsak katılımcıların yaklaşık yarısını temsil eden Suriyeli göçmenlerin ana dil olarak Arapça, Kürtçe ve Türkçe (Türkmen Lehçesi) dillerini kullandıkları belirlenmiştir. Afganistan'dan gelen göçmenlerin hepsi Dari lehçesi ve Yemen'den göçmenlerin hepsi Arapça konuştuğunu söylerken, Eritre, Irak, İran ve Somali'den gelen göçmenler, Suriye'den gelen göçmenler gibi, farklı dilleri söylemiştir.

Tablo 3.1.Katılımcıların Geldikleri Ülke Ve Konuştukları Dillerin Karşılaştırması

Dil	Ülke	Afganistan	Eritre	Irak	İran	Somali	Suriye	Yemen	Toplam
Arapça			2	2		4	41	2	51
Farsça -Dari		4			1				5
Farsça					1				1
Kürtçe							11		11
Somalice (Maay)						5			5
Somalice (Maxaa Tırı)						20			20
Tigrinyaca			2						2
Türkçe (Türkmen L)				6			6		12
Toplam		4	4	8	2	29	58	2	107

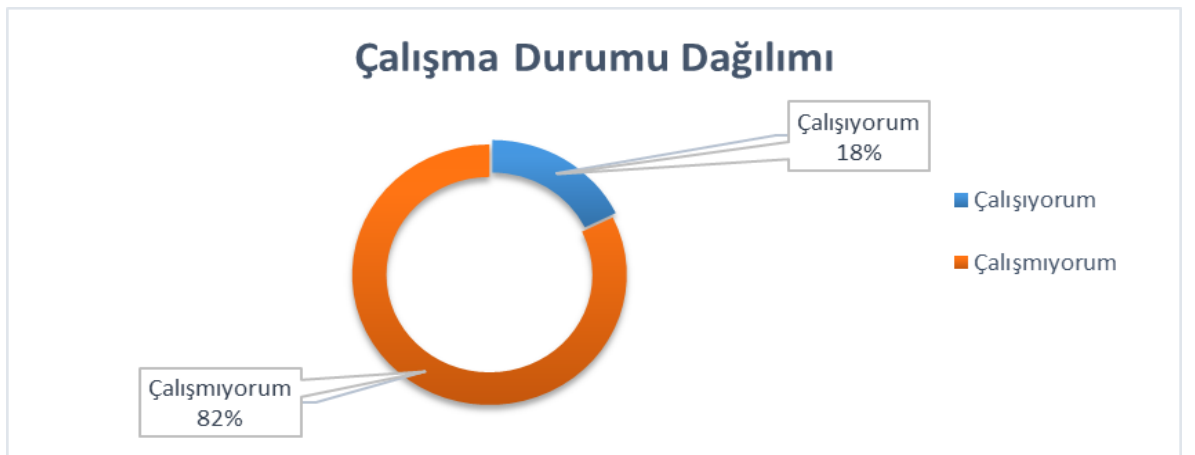
En çok konuşulan dil olan Arapçanın, Afganistan ve İran'dan gelen göçmenler haricindeki diğer ülkelerde, anadil olarak kullanıldığı göze çarpmaktadır.



Grafik 3.7. Katılımcıların Anadil Dağılımı

Katılımcılara göç ederken hedefledikleri varış noktası sorulduğunda, katılımcılardan 95'i Türkiye'yi hedeflediğini belirtmiştir. Katılımcılar bunun sebebine dair, coğrafi yakınlık ve aynı din cevaplarını sıkça belirtmişlerdir. Bunun yanında hedefi olmayan ve Kanada'yı hedefleyen (1'er kişi) haricinde, Avrupa yanıtı (10 kişi) gelen cevaplar arasındadır.

Geçim kaynakları açısından dezavantajlı bir gruba mensup olan sığınmacı göçmenlerin, Türkiye'de gelir sağlama açısından durumlarını ortaya koymak adına çalışma durumları sorulmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu (88 kişi) ve geri kalanı (19 kişi) çalışmaktadır. Fakat çalışan bireyler de sigortasız ve güvencesiz işlerde çalışmaktadırlar.



Grafik 3.8. Çalışma Durumları

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1 Menşe Ülkede Gerçekleşen Olaylar ve Yola Çıkış Kararının Alınması

Çalışmada yapılan görüşmelerde düzensiz göçmenlerin geliş nedenleri farklı olsada, ağırlıklı olarak çatışma bölgesi veya tehdit altındaki bölgelerden geldikleri görülmektedir. Sığınmacılar menşe ülkelerinde yoksulluk, ekonomik sıkıntılar ve gelecek kaygısı gibi nedenlerin üzerine bir de barınma/geçim alanlarının yok edilmesi ve en temelde can tehlikesi eklenmesi üzerine yola çıkma kararı almış olduklarını belirtmektedirler. Katılımcılara yola çıkma kararı üzerine sorular yöneltilirken, buldukları bölgenin durumuna dair sorularda sorumuştur. Katılımcıların göç etmeden önce yaşadıkları bölgenin durumuna dair verdikleri bilgiler ışığında, görüşülen kişilerin büyük çoğunluğu (79 kişi) çatışma bölgesinde ikamet etmektedir. Göç eden kişilerin bir kısmı (26 kişi) tehdit altındaki bölgelerde ikamet etmektedir. Katılımcılardan sadece 3 kişinin, güvenli bölgede ikamet ettiği görülmektedir.

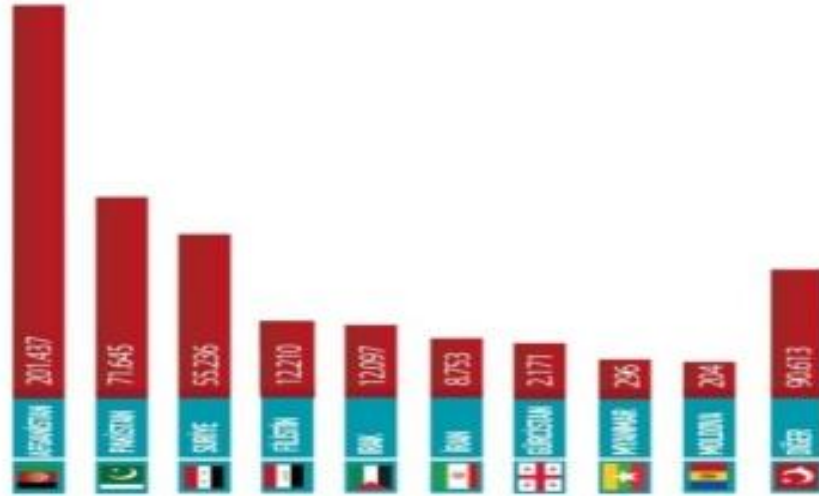
Bu anlamda, Afganistan ve Somali gibi ülkelerde uzun süredir devam eden iç savaş, çatışma, terör ve suç faaliyetleri nedeniyle çatışma alanlarında bulunan sığınmacılar, bir noktadan sonra menşe ülkeleri ile bütün bağlarını kopartarak, yeni bir hayat düşüncesi ile yola çıkmaktadır. Afgan coğrafyasından gelen katılımcılarla yapılan görüşmelerde, katılımcıların genelde eğitimsiz, yoksul ve işsiz oldukları görülmektedir. Afganistan'ın hemen her yerinde yarım yüzyılı aşan bir zamandır patlayan bombalar ve terör saldırıları, pek çok olumsuz sonuç doğurmaktadır. Sonuçsuz barış görüşmeleri ve hükümet kurma çabaları, Taliban'ın zorla silahaltına

alma çabaları veya günlük tehditleri, savaş lordları ve ailelerinin Afgan eyaletlerinde derebeylik yapısına benzer yönetim biçimleri ve hâkimiyetleri, bu sonuçlardan bazıları olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan, çoğunlukla Hindistan'ın Diyobend kentindeki Darul Ulum Diyobend mektebinde ortaya çıkmış, Hanefi mezhebine bağlı İslami bir hareket olan Deobandi hareketine mensup ve etnik anlamda çoğunlukta olan Peştuların, diğer etnik gruplara baskısı söz konusudur (Yusuf, 2012; Britannica, 2014). Bu anlamda Özbek veya Afganistan'ın %9 unu oluşturan ve Şii inancına sahip olan Hazaralar gibi etnik gruplara olan ırkçı yaklaşımlar nedeniyle, en temel hak ve özgürlüklerden mahrum Afgan gençler artan rakamlarla Afganistan'ı terk etmektedir (HumanRightsWatch, 2018; Mohammadi, 2015). Kabil'de devlet memuru olarak iş bulabilmiş olan katılımcı A1(23), işi bırakma ve yola çıkış sebebini şöyle aktarmaktadır:

“Yasadışı olarak düzenlememi istedikleri bazı tapu ve evrakları Taliban üyelerine vermedim. Bu nedenle beni uyarmak için önce aracımı taradılar. Ardından işyerime yazılı mesajlar göndermeye başladılar. İşin ne kadar ciddi ve güvenliğimizin ne kadar yetersiz olduğunu anladım. Hemen eşim ve çocuğumu da alarak bir hafta içerisinde fiyatını umursamadan evimi sattım ve yola çıktım.”

GİGM'in düzensiz göç kayıtlarında, ikinci sırada görülen ve Pakistan'dan gelen düzensiz göçmenler ise aslında yine Afgan asıllı olup, Sovyet İşgali ve hemen ardından Taliban yönetiminde Pakistan'daki çok sayıda kampa göçmüş olan kimseler ve onların çocuklarıdır. Kamplardaki yoksulluk ve yaşam şartlarının güçlüğüne yanı sıra, kendilerini buradaki kamplarda da takip eden Taliban baskısı nedeniyle, orayı da terk etmek zorunda kaldıklarını anket uygulaması sırasında ifade etmişlerdir. Ankete katılan Afgan gençlerden A2(17) anlatımında:

“Henüz 15 yaşında olduğum halde Taliban tarafından zorla silah altına alınmak istendim. Pakistan'da kalmakta olduğum medreseden, akrabalarımın yardımıyla ve üzerimde sadece günlük kıyafetlerim olduğu halde, çok az bir parayla göç yolculuğuna çıktım”



Grafik 4.1. 2019 Yılında Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı (GİGM, 2020a)

Şeklinde yola çıkış nedenini ifade etmiştir. Pakistan'daki bu tarz pek çok medrese, Taliban'ın insan kaynağını Afgan sığınmacı çocuk ve gençlerden karşılamaktadır (Olivier, 2002: 9).

Çalışma esnasında İran'dan gelen Afgan sığınmacılar ile de görüşülmüş, Pakistan'a benzer şekilde çok sayıda Afgan'da, Sovyet İşgali sırasında buraya zorunlu göç etmek durumunda kalmışlardır. Fakat İran'daki yaklaşık 2,6 milyon mültecinin büyük çoğunluğunu oluşturan Afganlardan, İran'a ilk gelişlerinden yaklaşık olarak 40 yıl geçmesine rağmen, çok azı vatandaşlık alabilmiştir. İran'da uzun yıllardır kalan Afgan katılımcı A3 (32) anlatımında durumu:

“Uzun süre günlük 35-40 bin İran Tuman'ına (günümüz kuru ile yaklaşık 10 dolar) inşaatlarda çalışmışım. Çok uzun süre herhangi bir kaydım olmadığı için kamu hizmetlerinden yararlanamadım. Sonrasında ise bizden sürekli olarak artan fiyatlarda daimi olmayan oturma izni için devlete ödenen harçlar aldılar. En sonunda ise bu yaşama katlanamayıp göç etmek zorunda kaldım.”

Şeklinde aktarmıştır. Yine İran'dan gelen bir başka Afgan katılımcı olan A4 (40), göç etme nedenini:

“Kaldığımız şehirlerde çok fazla ırkçı saldırıya uğradık. Buralarda bazı mağaza ve parklara alınmıyorduk. Bu yüzden fazla ırkçılık olmadığını düşündüğüm kırsal kesimde bir iş buldum. Burada da sadece Afgan'ız diye

eşim ve kızım taciz edilmeye başlandı. Daha fazla bu duruma dayanamayıp Türkiye'ye geçmeye karar verdik”

Şeklinde aktarmaktadır. Bu türden hikâyeler sıklıkla uluslararası insan hakları kuruluşlarının raporlarına ve basına yansımakta olup, zaman zaman konuyla ilgili vaka bazlı insan hakları ihlali incelemeleri gerçekleştirilmektedir (HumanRightsWatch, 2013).

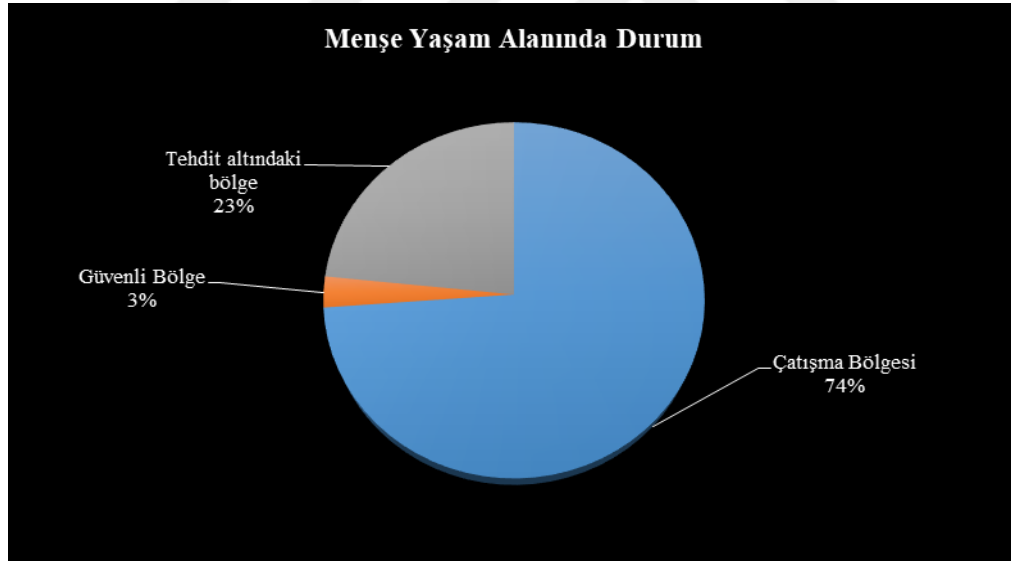
Afganlarla aynı şekilde, Somali ve Eritre gibi coğrafyalardan gelen gençlerde, eğitim imkânlarının kısıtlı veya hiç olmaması nedeniyle düzgün bir eğitim alamadan, hayatlarını bir süre idame ettirmeye çalıştıktan sonra düzensiz göç yolculuğuna başlamaktadırlar. Somali'de sürekli gerçekleşen iklim krizleri, büyük kıtlıklar ve salgın hastalıklar gibi doğal nedenlerin yanı sıra, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik krizlerde son derece etkin olmaktadır. Başarısız devlet tanımı altındaki hükümetlerin barışçıl protestoları bile şiddetle bastırma çabası, El-Şebab terör örgütünün yoğun faaliyetleri, toplumsal ve cinsiyete dayalı şiddetin yüksek rakamlara erişmiş olması, ayrılıkçı Somaliland problemi, çok sayıda yerel kabilenin haydutluk ve korsanlık faaliyetleri yürütmesi gibi sorunlar, zorunlu göç hareketlerini Somali'de sürekli tetiklemektedir. (HumanRightsWatch, 2019). Görüşülen Somalili anket katılımcısı S1(24) bu çerçevedeki yola çıkma sebebini şöyle açıklamıştır:

“Daha çocukken pazar yerindeki patlamada ebeveynlerimi kaybettim. Yetimler için olan bir yatılı kilise okulunda okulu bitirdikten sonra, köye gelen yerel militanlar, beni ve bazı çocukları zorla silahaltına aldılar. Henüz 14 yaşında onlara katıldım. 2 yıl boyunca pek çok kez militanlardan cinsel taciz ve şiddet gördüm., Bu sürede kadın veya çocuk demeden insanların ölümüne defalarca şahitlik ettim. Kendi köyümüze yakın bir bölgede iken ilk fırsatta firar ettim. Birkaç gün köyde gizlendikten sonra, kuzenimle birlikte ne olursa olsun, Avrupa'ya gitmeye karar verdik. Eğer bir gün hayal ettiğim zenginliğe kavuşsam bile asla Somali'ye dönmeyi düşünmüyorum. Daha o yaşta bütün hayatıma yetecek şiddet ve acıyı Somali'de yaşadım. Bu nedenle artık Somali'yi vatanım olarak düşünmüyorum.”

Somalili katılımcı S2 (35) ise, neden yola çıktığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Çarşıda alışveriş yaptığım bir günde, birden meydan otomatik silahlarla taranmaya başladı. Ölenler, yaralananlar, bağıranlar, yardım isteyenler, ağlayanlar.. Hala bu görüntüler gözlerimin önünde. İşin en kötü tarafı bunlar günlük olaylar haline geldi, normal kabul edilmeye başlandı. Bir süre sonra kocamı da bir terör eyleminde kaybettim. Benim için artık Somali’de hiçbir şey kalmadı.”

Arap coğrafyasında, özellikle Suriye’de ise durum farklı bir hal almaktadır. 2012-2016 arası Suriye’den Türkiye’ye yerinden edilmiş çok sayıda kişinin ani bir şekilde komşu coğrafya veya ülkeye akın etmesi şeklinde gerçekleşen “kitlesel akın” (mass influx) sırasında geçiş yapmayıp, sınırın kapanmasının ve yapılan 832 kilometrelik duvarın ardından son 2-3 yıl içinde kaçak yollarla gelebilen düzensiz göçmenlerin yola çıkışlarını belirleyen faktör, kendilerini sürekli tehdit altında hissediyor olmalarıdır (Haberler, 2020; EuropeanComission, 2021).



Grafik 4.2.Menşe Yaşam Alanında Durum

Bu tehditler sığınmacılar tarafından, Suriye ve Irak’ta özellikle İdlib gibi yerleşim yerlerinde rejim ile Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD) ve farklı gruplar, Suriye’nin kuzeyinde ise Kürdistan İşçi Partisi (PKK)/ Demokratik Birlik Partisi (PYD) faaliyetleri olarak görülmektedir. Afganistan ve Somali gibi ülkelere nazaran, çatışmaların daha azaldığı Suriye’den gelen düzensiz göçmenler bu durumu “bir

barut fıçısının üzerinde oturuyor hissi” deyiimiyle anlatmaya çalışmaktadır. Belirsiz bir gelecek korkusu ve her an yoğun bir çatışma çıkma ihtimali, Suriyeliler için umut yolculuğuna çıkmak adına en büyük nedendir. Rejimin gerçekleştirdiği hava saldırılarının yarattığı terör, PKK/PYD, IŞİD veya rejim tarafından gerçekleştirilen sığınmacıların çocuklarını zorla silahaltına alma faaliyetleri gibi tehditler, diğer büyük nedenleri oluşturmaktadır. Fırat nehrinin doğu kıyısında bulunan Zekeriya köyünün kırsalında oturmakta olan Suriyeli katılımcı T1 (37), bu duruma örnek olarak:

“Kızlarımın PKK/ Halk Koruma Birlikleri (YPG)’nin kadın kolu olan YPJ tarafından henüz 15 yaşından küçük olmalarına rağmen zorla silahaltına alınmaya çalışılması üzerine, korkularım çok daha arttı. Bunun üzerine artık buralarda duramayacağımızı fark ettim. Çocuklarımı korumak amacıyla hemen bu olayın üzerine yola çıkmaya karar aldık”

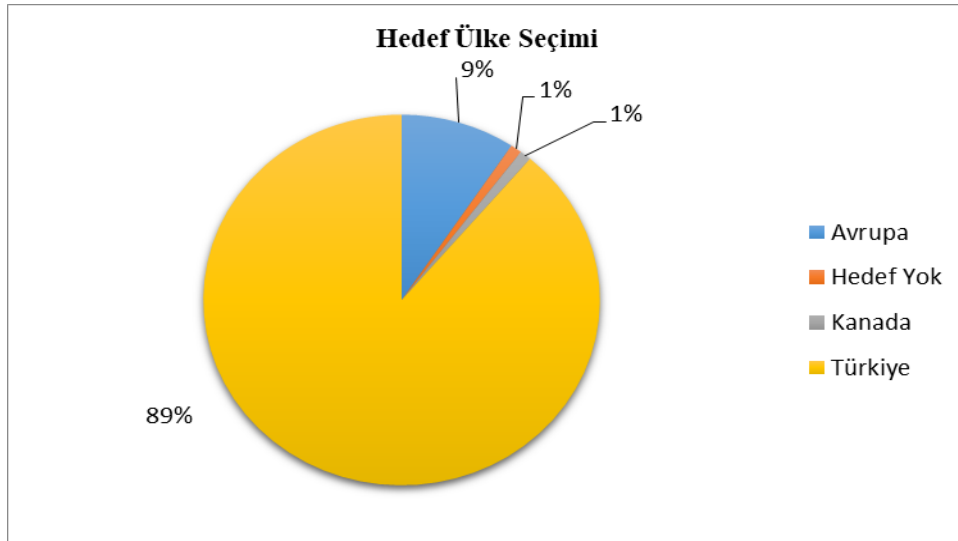
Örneğini aktarmıştır. Basında da sık sık gerek YPG, YPJ, PYD, PKK veya IŞİD gibi örgütler tarafından çocukların zorla silahaltına alındıkları veya alınma teşebbüsleri, haberlere yansımaktadır (Misto ve Musa, 2020; Acun ve Keskin, 2016).

Irak ve Suriye’den göç yolculuğuna çıkanlar, Somali ve Afganistan’dan yola çıkanlardan farklı olarak, menşe ülkelerde mülklerini satıp bütün bağlarını koparmak yerine, ailenin yaşlılarını mülklerine bekçi gibi bırakarak yola çıkmaktadırlar. Kalanlar genelde yaşlı insanlar olup, görece gençlerden daha az şiddet ve zarara uğrayacakları düşüncesi nedeniyle geride bırakıldıkları, Suriyeli katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Günün birinde menşe ülkelerine dönme isteği ise yine Afganlar ve Somalilerden farklı olarak, görüşmeler sonunda ortaya çıkan bir durum olmuştur.

Çatışma bölgeleri veya tehdit altındaki bölgelerde yaşayanlar sadece can korkusu nedeniyle göç kararı almamaktadırlar. Yola çıkış kararının alınmasında ekonomik zorluklar, belirsizlik ve geleceğe dair umutsuzluk gibi kavramlarda, başat rolde bulunmaktadır.

4.2 Hedef Ülke

Çalışma bulguları doğrultusunda, Türkiye'nin transit geçiş ülkesinden, hedef ülke konumuna geçişi açıkça görülmektedir. Görüşme yapılan sığınmacılardan büyük çoğunluğu Türkiye'yi hedeflediğini belirtmekte olup, Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçme düşüncesi ile gelenlerde, son yıllarda Avrupa'da yükselen ırkçılık ve artan yabancı düşmanlığı gibi nedenlerle hedeflerinin Türkiye'de kalmak olduğunu belirtmişlerdir. Bu duruma bir ek not olarak görüşmecilerle anket uygulaması sonrasında yapılan sohbetlerde, Avrupa'da bulunan akraba, tanıdık ve arkadaş çevresinden Avrupa'da artık eski imkânların kalmadığı ve Avrupa'ya uzanan yollarında son derece tehlikeli hale geldiği bilgisi ortaya çıkmıştır. Görüşmelere katılan Afgan ve Afrikalı katılımcılar, özellikle pandemi sürecinde kesinlikle Avrupa rotasını denemeyeceklerini, bu rotayı deneyen arkadaşlarından pek çok problem hakkında uyarı aldıklarını iletmışlerdir. Bilindiği üzere pandemi sürecinin başlaması ile insan hakları biraz daha arka plana itilerek, bilhassa Ege Denizi'nde Yunan Güvenlik Kuvvetlerince düzensiz göçmenlere yönelik gerçekleştirilen sert uygulamalar AB tarafından sorgulanırken, sığınmacı botlarının geri itilmesi bütün dünya basınında haber ve eleştiri konusu haline gelmiştir (Çam, 2020; Kalergis, 2020).



Grafik 4.3.Hedef Ülke Tercihleri

Çalışmaya katılan düzensiz göçmenlerden 90 kişi hedef ülke olarak direk Türkiye'ye gelmek istediklerini belirtirken, 10 kişi Avrupa, 1 kişi Kanada ve son olarak 1 kişide yola çıkarken hedefinin olmadığını belirtmiştir. Yapılan anket uygulamasında, düzensiz göçmenlerin Türkiye hakkında bir ön bilgisinin olup olmadığı sorusuna ise çoğunluğu Suriye ve Iraklılardan oluşan 38 katılımcı “önceden bilgim vardı” cevabını vermişlerdir. Daha önce Türkiye'ye gelen arkadaş, akraba veya yakınlarından da bilgi alınmış olduğu görüşmelerde ortaya çıkan bir diğer olgudur. Coğrafyaların yakınlığı, sosyo-kültürel benzerlik, daha önceden Türkiye'ye gelen akraba, arkadaştan vb. bilgi alınması ve sınırların her iki yanında bulunan akrabalık ilişkileri gibi nedenlerle, yakın coğrafyanın Türkiye hakkında bir ön bilgisinin olduğu görülmektedir.



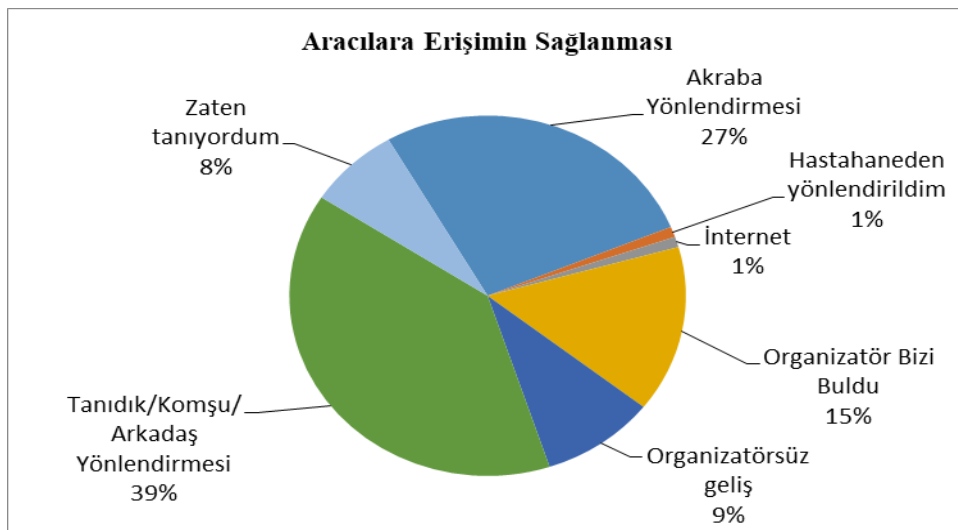
Grafik 4.4. Önbilgi Bulunması Durumu

Afganistan ve Somali gibi daha uzak coğrafyalardan gelenler ise Türkiye hakkında çok az bir bilgilerinin bulunduğunu, önceleri Türkiye'yi sadece bir köprü rotası olarak görürlerken, geldikten sonra fikirlerinin değiştiğini belirtmişlerdir. Avrupa'da yükselen yabancı düşmanlığı ve pandemi nedeniyle Avrupa'ya geçiş fikrinin olumsuz hale geldiği, çalışmanın bulguları arasındadır. Çalışmanın bu evresinde, bir süredir Türkiye'de kalan katılımcıların neredeyse tamamına yakını, Türkiye'den memnun olduklarını, çocuklarının okula gitmeye ve kendilerinin de çalışmaya başladıklarını iletmışlerdir. Çalışmada verilen yanıtlar, bu söyleme bir destek sağlayarak, Türkiye'nin artık köprü değil nihai hedef ülke olarak seçilmesi durumunu

ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda katılımcılar, Türkiye'ye alıştıklarını ve yavaş yavaş iş bulma veya çocuklarının okula başlaması gibi konularda uyum düzeylerinin artmakta olduğunu ve Avrupa yolculuğuna gerek olmadığını iletmişlerdir. Avrupa'ya geçmeyi düşünen özellikle Afgan ve Somalili gençler ise, gerek Ege ve Trakya'da bulunan geçiş noktalarındaki durum, gerekse pandemi sürecinde şartların sertleşmesi nedeniyle geçiş için daha uygun bir zamanı bekleyeceklerini aktarmışlardır. Bu noktada düzensiz göç konusu ile ilgili, Yunanistan'ın tavrının sertleşmesi ve bilhassa pandemi şartları gibi dinamikler her ne kadar mülteci akınına yavaşlatmış görünse de, bu şartların biraz yumuşaması veya pandeminin azalma sürecine girişi ile göç akınlarının tekrar hızlanacağı söylenebilir (Nas, 2020).

4.3 Yola Çıkışın İlk Adımı: Araçlara Erişim

Afganistan, Irak veya Somali gibi uzun süredir savaş ve çatışma ortamının kesintisiz devam ettiği ülkelerde, kaçakçılar ve araçlar düzensiz göçün neredeyse doğal ve vazgeçilmez bir ögesi haline gelmiştir. Çalışmada yapılan görüşmelerden de ortaya çıktığı üzere, düzensiz göçmenlerin aracı ve kaçakçılara erişimi oldukça kolay olmaktadır. Bu coğrafyalarda araçlar genellikle, akraba, yakın arkadaş veya tanıdıklardan oluşmaktadır.



Grafik 4.5. Araçlara Erişim Metotları

Çalışmada katılımcılar, aracılara ulaşma yöntemlerini, tanıdık/komşu/arkadaş yönlendirmesi (42 kişi,) akraba yönlendirilmesi (29 kişi) , organizatör bizi buldu (16 kişi), internet (1 kişi), hasta haneden yönlendirilme (1 kişi) ve son olarak herhangi bir aracı/kaçakçı olmadan (10 kişi) geldiklerini bildirmişlerdir. Somalili ve Afgan katılımcılar, bu ülkelerde bulunan Taliban ve El-Şebab gibi örgütlerin kendilerini tehdit ettiklerinde, aracı ve kaçakçılarında bundan bir şekilde haberli olduğunu ve hemen kendilerine ulaştıklarını aktarmışlardır. Afganistan ve İran'dan gelen sığınmacılar, Tahran'ın Azadi meydanında bir 5-10 dakika dolandıklarında yanlarına hemen araçların gelerek, nereye gitmek istediklerini sorduklarını anlatmışlardır. Yine İran'da iken, sosyal medya üzerinden aracılara bağlantıya geçtiğini aktaran katılımcı A4(40), telefonundan bazı ünlü sosyal medya sitelerindeki Türkiye'ye bir turistik gezi düzenliyormuşçasına rahat hareket eden göçmen kaçakçılığı organizasyonlarının sayfalarını göstermiştir. Sosyal medya üzerindeki bu yapılanmalar çok fazla artmış olup, uluslararası basında kendine yer bulmaktadır (Koyuncu, 2020). Bu örneklerden hariç olarak, göçmen kaçakçılığı suçunun organize yapısı hakkında bir diğer örnek yine katılımcılardan gelmiştir. Sınırı geçiş yöntemleri ile ilgili soruya “Hasta hane yönlendirmesi” cevabını veren katılımcı T2 (43), bu konuyla ilgili:

“Suriye’de bazı hasta haneler de adamların (göçmen kaçakçıları) olduğunu ve insanlara sahte raporlar verilerek Türkiye’ye nakil yapıldığını komşularımdan öğrendim, Okuma yazmam olmadığı ve dul olduğum için, Allah razı olsun, komşum para işlerini halletti. Bu işlerin ardında da bir ambulans ile bütün ailemi ambulansa doldurup Türkiye’ye geçtik.”

Yanıtını iletmiştir. Göçmen kaçakçılığı suçunun organize boyutlarının büyüklüğü bütün bu anlatımlarda ortaya çıkarken, diğer yandan başka bir tehlike baş göstermektedir. Göçmen kaçakçılığı suçunun sığınmacılar tarafından normalleştirilmesi, suç faaliyetlerinin engellemesi adına çok büyük bir engel oluşturmaktadır. Sığınmacılar yol süreci boyunca başlarına gelen yaralanma, taciz, tecavüz, darp, alıkoyma, zorla silahaltına alınma ve hayatını kaybetme gibi bütün olayları, kaçakçılık olgusunun içinde gelişebilecek ve göze alınacak durumlar olarak algılamaktadırlar. Sığınmacıların kendi hayatları da dâhil, her şeyi kaçakçıların eline bırakabiliyor olmaları ise, suçu normalleştirmenin psikolojik boyutu olarak

aktarılmasının yanı sıra, ayrı bir araştırma konusunu oluşturabilecek bir veridir. Bu doğrultuda göç yolculuğunu gerçekleştiren kişilerde görülen sosyal desteğin kaybolması, yitirme duygusu, evden ve bağlı olduğu kültürden kopmayla gelen yas hali gibi durumların etkisiyle, suçu normalleştirme davranışının, yaşanan travmalar ile baş etmek için kullanılan işlevsel bir olgu olduğu görülmekte, kişi bu olguları bir başa çıkma mekanizması olarak çokta farkında olmadan kullanmaktadır (Adıgüzel, Karataş ve Ünal, 2018: 29). Bu olguların negatif bir çıktısı olarak, yasadışı göçmen kaçakçılığı ile mücadele eden bütün kurumların işleri zorlaşmakta olup, suçun normalleşmesi nedeniyle gereken şikâyet ve bilgi alma mekanizmaları çalışmaz hale gelirken, kaçakçılık şebekeleri de daha geniş bir hareket alanı kazanmaktadır.

4.4 Yolculuk için Ödenen Ücretler

Düzensiz göçmenlerin yolculuk için ödedikleri ücretler coğrafi yakınlık, geçiş yapılan ülkeler ve sınırların o anki durumu ile ülkeler arasındaki tansiyon gibi farklı nedenlerle doğru alakalı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Aynı rotalardan gelişlerdeki bir aylık süreçte, büyük fiyat değişiklikleri olabilmektedir. Suriyeli T3 (44) anket sonrası gerçekleştirilen görüşmede konuyu:

“2018 yılında yaklaşık 80 Amerikan Dolarına Türkiye’ye geçiş yaptığım yerden, 4 ay sonra ailem geçerken kişi başı 300 Amerikan Doları ödedik. O sıra sınırda bir operasyon başladı ve geçiş fiyatları bir anda yaklaşık 4 katı arttı. Ne yapalım, mecburen ödedik.”

Şeklinde aktarmıştır. Somalili katılımcı S3 (24) benzer bir anlatımla konuyu:

“Ben 5000 USD doları vererek gemiyle olan yolculuğum için pasaport, gerekli sahte belgeler ve yol masraflarını karşılamıştım, ancak 1 yıl sonra aynı yerden ve aynı yollarla gelecek kuzenimin 7000 USD ödemek zorunda kaldığını biliyorum. Cibuti sınırından geçerken, o ara sınırdaki karakol komutanı geçiş ücretlerini artırmış, burada zam diyorlar ya hani, kaçakçılarda bunun üzerine yolu değiştirmişler, fiyat artmış.”

Diyerek aktarmaktadır. Yakın zamanda Cibuti, hem komşuları olan Somali ve Eritre'den, hem de karşı kıyıda Yemen'deki çatışmalardan kaçan pek çok sığınmacı için yeni bir rota haline gelmektedir (Deutsche Welle, 2015).

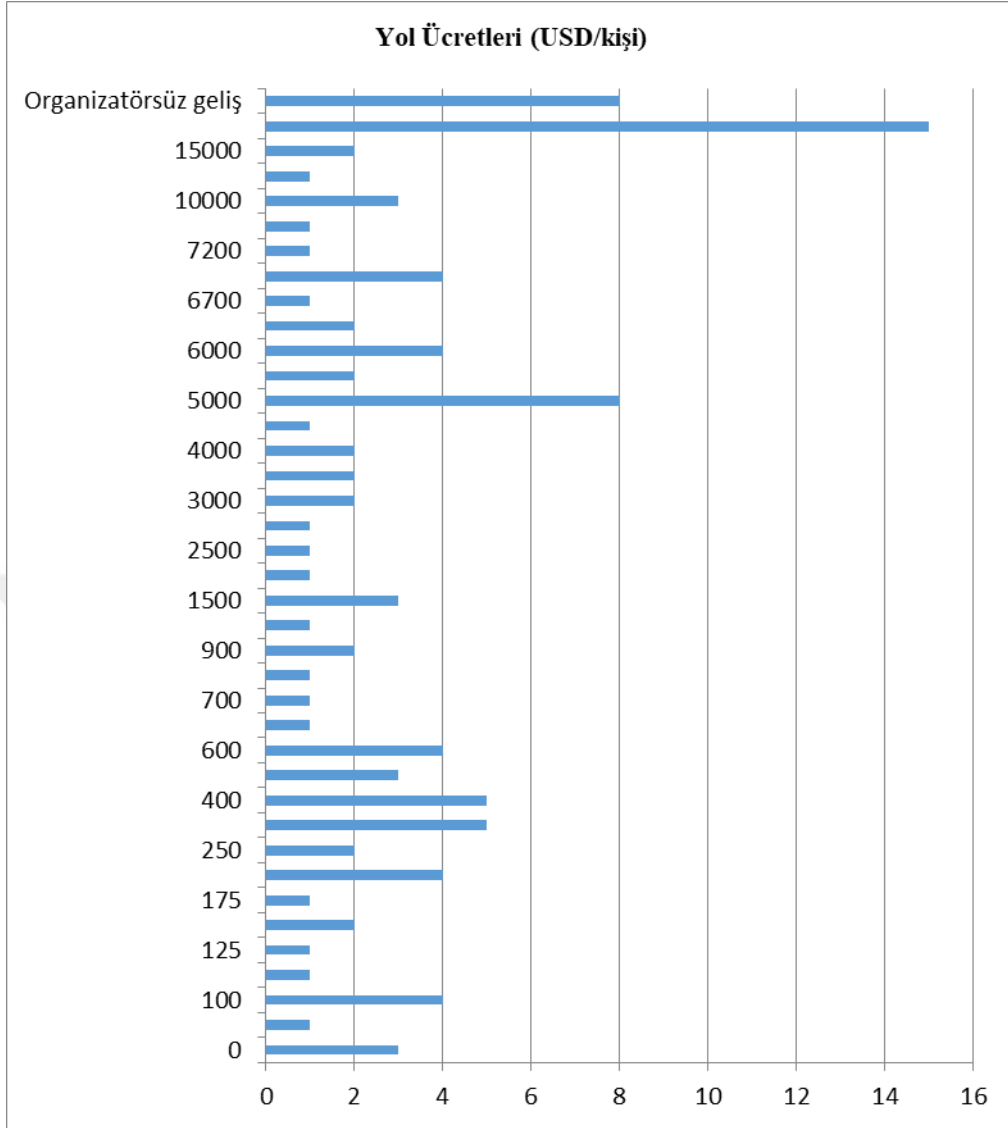
Tüm bu rotalardan Türkiye'ye olan yolculuk ücretlerine bakıldığında, Afganistan ve Pakistan'dan kişi başı 800- 2000 Amerikan Doları, Suriye'den sınıra olan uzaklığa göre 85-600 Amerikan Doları, Irak'tan 1000-2000 Amerikan Doları, Somali, Eritre ve Yemen'den gemi ve uçak yoluyla 3000-15000 Amerikan Doları, İran'dan geçişlerin ise 400-1000 Amerikan Doları civarında olduğu çalışmada ortaya çıkmıştır. Herhangi bir kaçakçı veya organizatörle gelmediğini beyan edenler ise Suriye'de Türk sınırına çok yakın yerleşim yerlerinden olup, ücret ödemediği kaçak giriş yapan katılımcılardır. Katılımcıların bazıları ise verilen ücreti bilmiyor/hatırlamıyor olduklarını beyan etmişlerdir. Bu katılımcıların büyük çoğunluğu kadın olup, genelde araçlarla eşleri, kardeşleri veya erkek akrabaları konuşmuş oldukları için, ücret bilgisini bu şekilde aktarmışlardır.

Görüşme yapılan pek çok katılımcının yol ücreti konusunda verdiği ek bilgilere dayanarak, göçmen kaçakçılığı suçunun karanlık yönlerinden biri de ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar, yolun başlangıcında anlaşılan ücretlerin çoğu yolculukta sabit kalmamakta olduğunu, barınma, gıda gibi temel ihtiyaçlar veya yasadışı yapılar ve örgütlerin bölgesinden geçerken, kendilerinden ekstra geçiş ücretleri istenildiğini aktarmışlardır. Bu bağlamda yola çıkmadan önce hem sığınmacı hem de kaçakçılık organizasyonuna garanti sağlayan "Havale" tarzı sistemlere dâhil olmayan ve yanlarında para veya değerli eşya olmayan düzensiz göçmenler, büyük bir tehlike altına girmektedir. Iraklı I1 (26), konuyla ilgili deneyimini şu şekilde aktarmıştır:

"..Daesh'in (IŞİD) hakim olduğu bölgeden çıkış yaparken beni durdurdular. Gözlerim kaçakçıyı aradı ama ortada yoktu. Daha evvelden tüm paramı Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçmek için ödemiştik onlara. Daesh, bana bu noktadan geçebilmem için fazladan ödeme yapmam gerektiğini söyledi. Benim gibi 2-3 kişiyi daha gruptan ayırdılar. Bizi itip kakarak, ara sokaklardan karakola benzer bir yere getirip bodrum kata indirdiler. Daha sonra bizlerin, Arap ve Müslüman olduğumuzu ve esir sayıldığımız için bize iyi davranacaklarını söylediler. Bizde hastalık olup olmadığını anlamak için

kan aldıklarını söylediler. Her şey o kadar normal görünüyordu ki ben korkmaya başladım. Esir olduğumuz için fidyemizi ödeyerek kendimizi kurtarabileceğimizi söylediler. Ailemle, başımda silahlı kişiler bulunduğu halde görüşme yaptırıldılar. Babam görmüş geçirmiş birisidir, bir şeylerin normal olmadığını anlamış, hemen tarlalarımızı satıp, borç harç 30000 Amerikan Dolarını toparlamış. Araya hatırı sayılır kişileri koyarak, beni serbest bıraktırdı. O kişiler daha sonra bize, burada kimi kimsesi olmayan ya da parasız olanların organlarının zengin Arap ülkelerine satıldığını ve bu yollarla örgütün büyük paralar kazandığını söylediler. Baban iyi ki zamanında bize ulaştı dediler.”

IŞİD benzeri yapılanmaların faaliyetlerini finanse edebilmeleri için bu tür girişimlerde bulunduğu iddiası, BM raporlarına da girmiş ve bu durum uluslararası medyaya da yansımış durumdadır (British Broadcasting Corporation (BBC), 2015). Benzer iddialar bölgedeki PKK/PYD yapılanması hakkında da basında yer bulmaktadır (Alioğlu, 2020).



Grafik 4.6.Amerikan Doları Üzerinden Yolculuk Ücretleri

Terör örgütlerinin göçmen kaçakçılığı faaliyetleri üzerinden, zorla silahaltına alma yoluyla eleman sağlama pratiği gerçekleştirdiği bulgulara arasında yer almaktadır. Suriyeli Kürt katılımcı olan T4 (40), bu konu hakkında:

“Bizi daha Türk sınırına varamadan çeteler soydular, asker kıyafeti giymişler ama kim oldukları belli değil. Kürt tarafına yaklaşınca da YPG’liler bizden geçmek için haraç istediler. Parayı kaptırmış olduğumuz için ödeyemedik. Beni tartaklayarak, yeni bir vatan kurduklarını, bu işlerin öyle basit olmadığını, bu vatan için mutlaka bir şeyler yapmam gerektiğini söylediler. Sonra 16 yaşındaki kızımın yanına silahlı kadınlar geldi, kızı vatana hizmet etsin diye alıkoyup

eğiteceklerini söylediler. Ne yapayım, ailemin gerisi de yanımda, ses edemedim. O gün bugün de hala bir haber alamadık kızdan. Birkaç girişim yaptım ama fakirlik işte, kimse dinlemedi. Hala annesi haber gelecek diye bekleyip duruyor.”

Diyerek durumu aktarmıştır. Çocukların bu şekilde PKK/PYD tarafından Irak ve Suriye’de zorla silahaltına alınması, uluslararası gözlemci raporlarında da sıklıkla yer almaktadır (HumanRightsWatch, 2016).

Buna benzer insan hakkı ihlalleri, yolculuk süreci boyunca çeşitli şekillerde kendisini göstermektedir. Somalili kadın bir katılımcı olan S4 (38), kendi deneyimini şu şekilde aktarmaktadır:

“Akrabalarımın da desteklemesi ile güvenli olduğunu düşündüğüm bu yolculuğa çocuklarım ile çıktım. Bana yeterli denilen para, daha yolun yarısında bitti. Kaçakçılar bana en başta iyi davranırken, paramın bittiğini anlayınca işler değişti. Yol boyu sürekli tacizlerine uğradım, en sonunda da tecavüze... Ağladığıma bakmayın, çocukları sağ salim getirdim, önemli olan bu.”

Sığınmacılar içinde en hassas gruplar olan kadın ve çocuklar, yol süreci boyunca benzer pek çok kötü tecrübe yaşadıklarını anlatmaktadırlar. Bu noktada ön plana çıkartılması gereken önemli bir diğer konu, göçmen kaçakçılığının bazı noktalarda insan ticaretine dönüşüyor olması tehlikesidir. İnsan Ticaretinin tanımı TCK Md.80 de “Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişilerin ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçırın, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası verilir.” şeklinde yapılmıştır. Çoğunlukla göçmen kaçakçılığı suçu ile karıştırılmakta olup, aralarındaki en büyük ayırım, insan ticaretinin kişinin rızası dışında ve zor kullanılarak yapılıyor oluşudur (Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), 2019).

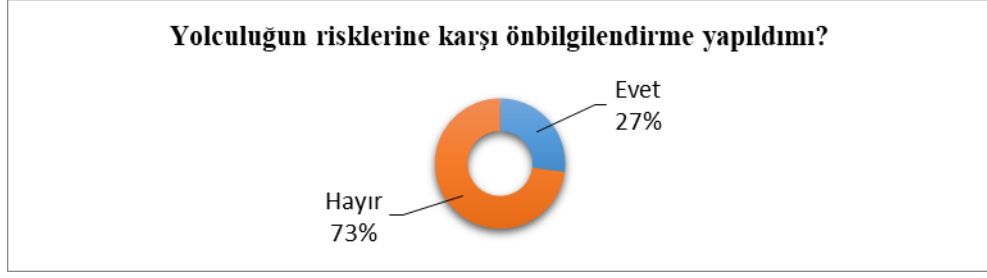
Bu anlamda, yolculuk sürecini yalnız gerçekleştiren ve en hassas grupları oluşturan yalnız kadın ve çocuk sığınmacılar, kaçakçılar tarafından esir edilerek seks işçiliğine, zorla evliliklere, çocuk işçiliğine ve köleliğe itilmektedirler. Katılımcılarla yapılan anket uygulaması sırasında, özellikle Suriyeli katılımcıların bu yönde iddiaları bulunmaktadır. Suriye'den kimsesi olmayan 20-40 yaş arası kadınların Türkiye'ye getirilerek, yaşlı Türk ve Suriyeli erkeklerle evliliklere zorlandıkları, eğer evlenemezlerse de yine seks işçisi olarak zorla çalıştırıldıkları aktarılmıştır. Basında da bu yönde çok sayıda haber çıkmaktadır (Letsch, 2014; Haberler, 2014; Hürriyet, 2018).

Görüldüğü üzere, göçmen kaçakçılığı suçu sadece yasadışı bir faaliyeti kapsamamakta, içinde pek çok insan hakkı ihlali, başka suçlar ile teröründe finansmanını barındırmaktadır. Kaçakçılarla birlikte terör örgütleri ve suç şebekeleri de zorla yerlerinden edilmiş bu insanların sadece maddi varlıklarına değil, en temel insan hakları boyutundaki varlıklarına hiçbir cezalandırılma korkuları olmadan kastedebilmektedirler.

4.5 Yolculuk Süreci

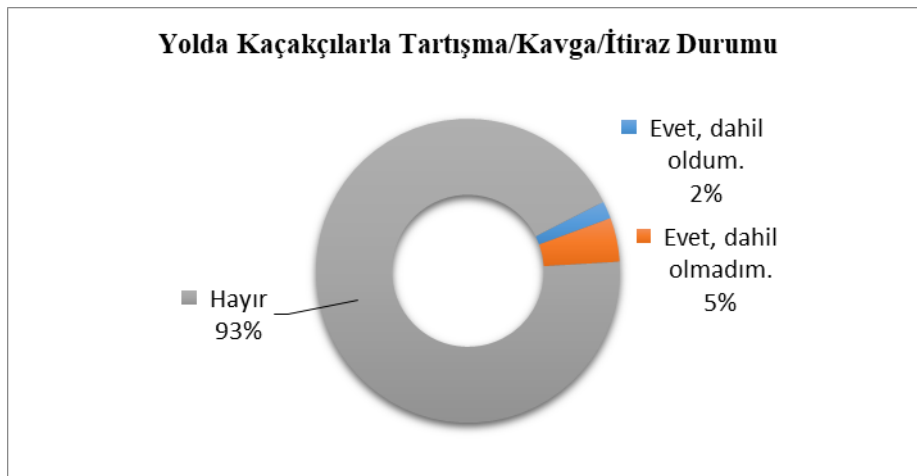
Göçmen Kaçakçılığı faaliyetinin adımları içerisinde en önemli süreç, yolculuk aşamasıdır. Yolculukların ve mesafelerin süresine bakılmadan her bir sığınmacının yol hikâyesi farklı olaylar içerirken, kimisi için bu süreç problemsiz geçerken, kimileri içinde en temel insan hakları ihlalleri ile karşılaştıkları bir sürece dönüşmektedir.

Yolculukların hemen hemen hepsinin başlangıcında, düzensiz göçmenlere araçlar ya da kendilerine eşlik edecek kaçakçılar tarafından yolda oluşabilecek riskler hakkında hiçbir bilgi verilmemiştir. Bilgi alabilen çok az kişiye de, güvenlik kuvvetleri ile karşılaşıldığında, sınır geçişlerinde, herhangi bir suç veya terör örgütü tarafından yol kesildiğinde ne yapmaları ya da ne söylemeleri gerektiği hakkında ufak hatırlatmalar yapılmıştır.



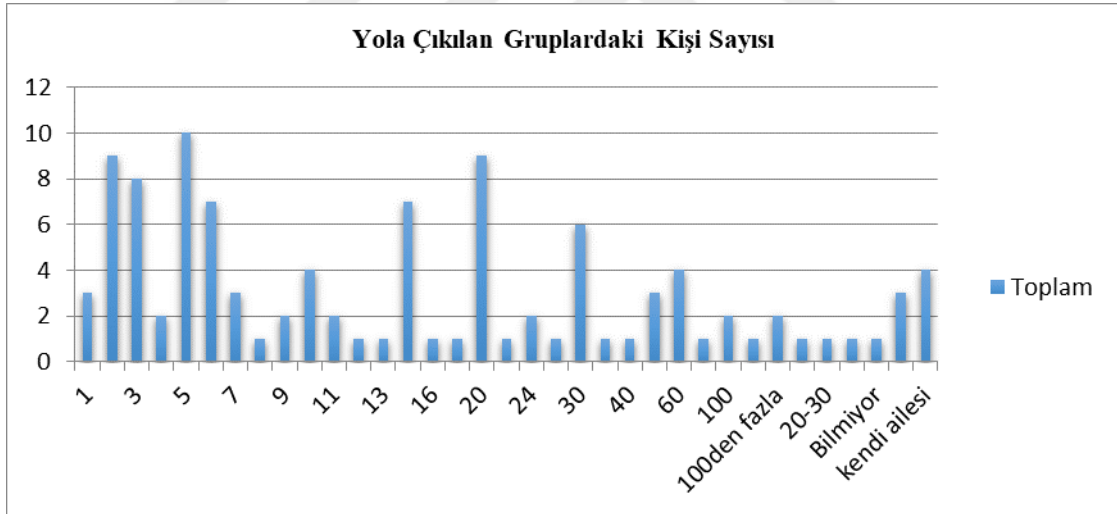
Grafik 4.7. Yol Boyunca Gelişebilecek Risklere Karşı Ön bilgi Verilmesi

Bu konuyla ilgili katılımcılarla yapılan görüşmelerde, kaçakçılar tarafından kendilerine genellikle “bu yolların defalarca kullanıldığı, kaçakçıların herkesi tanıdığı, bir noktada Allah’a güvenmek gerektiği ve bir sıkıntı çıkmayacağı” yönünde telkinler gerçekleştirildiği öğrenilmiştir. Bütün bu söylevlere karşın anket uygulamasının ilerleyen bölümlerinde, yolda gelişen olaylar karşısında kaçakçıların direk kaçarak sığınmacıları terk ettikleri veya bütün suç ve terör şebekeleri ile ortak hareket ettikleri ortaya çıkmıştır. Sığınmacıların araçlar ile ilk temasında, kendilerine “güvenli geçiş, yol boyunca gıda, refakat veya konaklama, geçilen ülkede bağlantı” gibi güvence sözleri verdiklerini ve kaçakçılık organizasyonlarının arasında özellikle yoğun çatışmaların yaşandığı alanlarda, verilen vaatler noktasında rekabetin oluştuğu bilgisi katılımcılar tarafından görüşmelerde iletilmiştir. Bu anlamda göçmen kaçakçılığı faaliyetlerini savaş ve çatışmaların boyutu veya şiddetinin bile engelleyemediği görülmektedir.



Grafik 4.8. Kaçakçılara İtiraz Ve Tartışma

Bütün bu çerçevede, katılımcılara “kendilerine verilen sözler tutulmadığında ya da önceden belirlenen koşullara itiraz edip etmedikleri” sorulduğunda, genellikle “hayır” cevabını vermişlerdir. Kaçakçılarla sığınmacılar arasında çıkan tartışmalara katılmak bir yana, çoğunlukla tartışma sonucunun kaçakçıların gösterdiği şiddetle belirlendiğini ileten katılımcılar, kendilerine şiddet uygulansa da ses çıkarmamayı tercih ettiklerini iletmişlerdir. 107 katılımcıdan yalnızca 2 kişi kaçakçılara çeşitli nedenlerle itiraz edip daha sonrasında kavga ettiklerini, 5 kişi ise kaçakçılar ile diğer sığınmacılar arasındaki tartışmayı ayırmak amacı ile katıldıklarını iletmişlerdir. Bu noktada düzensiz göçmenlerle görüşmemizi sağlayan sığınmacıların kanaat önderleri, kaçakçılarla sığınmacılar arasında daha kötü olaylar olduğunu, ancak kaçakçı organizasyonlarının elinin çok uzun olması nedeniyle, sığınmacıların korkudan konuşmadıklarını iletmektedirler. Bu anlamda sığınmacılar kendi başlarından geçen şiddet olaylarını, bazen utançtan, bazen de korkudan, gruptan birinin başına gelmiş gibi aktarmışlardır.

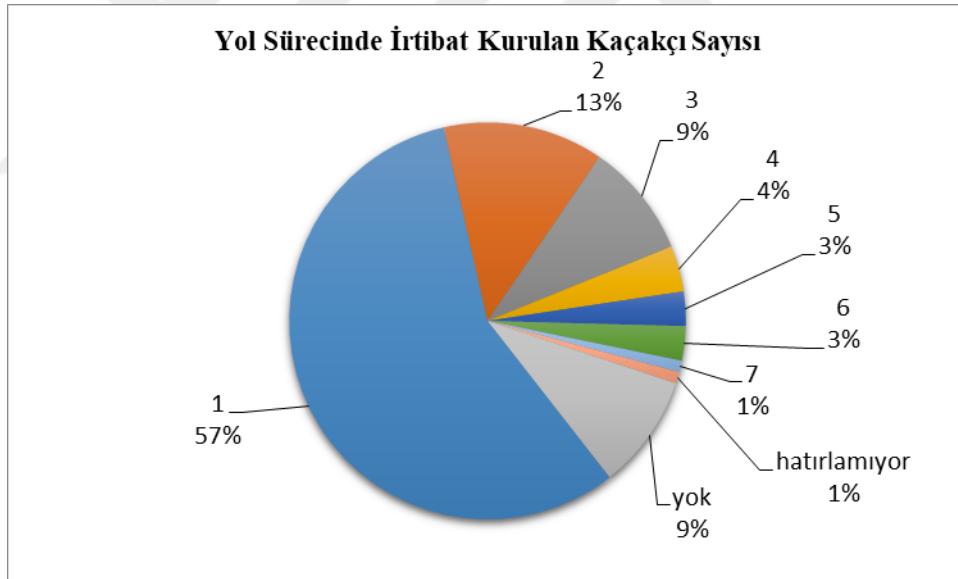


Grafik 4.9. Gruplardaki Sığınmacı Sayısı

Yola çıkılan gruplardaki kişi sayısı tek başına yapılan bir kişilik yolculuklardan, yaklaşık 200 kişilik gruplara kadar değişiklik göstermektedir. Katılımcıların çoğu, küçük sayıda insan gruplarında rakamları tam olarak verebilirken, daha büyük gruplar için yaklaşık olarak rakamlar vermişlerdir. Kişi sayıları yolun uzunluğuna, ulaşım araçlarının çeşidine ve yoldaki gelişmelere göre değişebilmektedir. Örneğin 30 kişiyle çıkılan yolculuklar yolda katılanlarla 50 kişiye ulaşırken, yine 50 kişilik

grupların 10 kişilik gruplara bölündüğü de görüşmelerde ortaya çıkan bulgulardandır. Afrika ülkelerinden yola çıkan düzensiz göçmenler, özellikle menşe ülkelerden yola çıkışlarda 200 kişiye varan gruplar oluşturabilmektedir. Afganistan coğrafyasından yola çıkan gruplar ise ağırlıklı olarak 20-60 kişilik gruplardan oluşurken, Suriye, Irak gibi rotalardan gelişlerin daha az sayıda kişiden oluştuğu, çalışma verilerinden elden edilen bilgilerdendir.

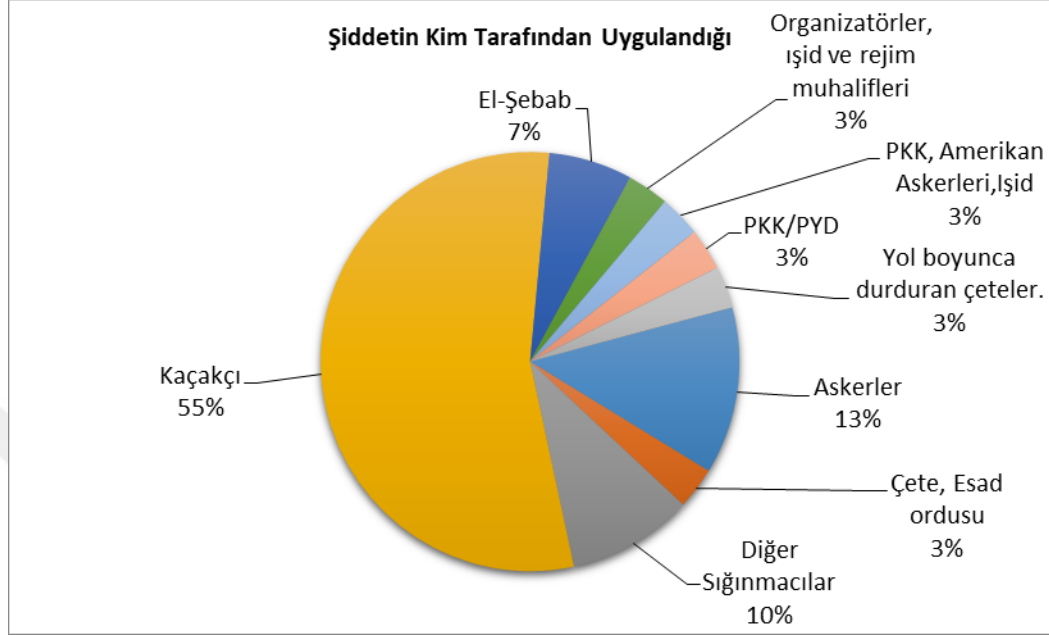
Yol sürecinde izlenen rotaya ve bu rotalardaki durumlara göre düzensiz göçmen gruplarının yanında eşlik eden kaçakçıların sayısı 1 kaçakçıdan, 7 kaçakçıya kadar değişkenlik göstermektedir. Sınırlar geçilip bölgeler değiştikçe, gruplar başka kaçakçılara devredilerek sığınmacıların o coğrafyayı geçmesi sağlanmaktadır. Bu bilgi doğrultusunda göçmen kaçakçılığının çok katmanlı organize yönü ve sınır aşan suç olgusu bir kez daha ortaya çıkmaktadır.



Grafik 4.10. Yolda Eşlik Eden Kaçakçı Sayısı

Katılımcılar, yolda herhangi biri tarafından “şiddet veya taciz vakası, zorla alıkoyma, tehdit, yolda bırakılma, darp” gibi durumlarla karşı karşıya kalıp kalmadıkları sorulduğunda, üçte biri “evet” cevabını vermiştir. Sığınmacılara karşı bu tür davranışların faili genellikle kaçakçılar, sınır devriyeleri (askerler) veya terör örgütlerinden olmaktadır. Bu oran neredeyse, her 3 yolculuktan birinde sığınmacıların bu türden hak ihlalleri veya şiddetle karşı karşıya geldiklerini göstermektedir. Çalışma kapsamında sadece Türkiye’ye uzanan rota araştırma evreni

olarak alınmış olup, bu oranların tüm dünyada yapılan düzensiz göç yolculuklarına olan yansıması düşünüldüğünde, durumun ciddiyeti gözler önüne serilecektir.



Grafik 4.11. Şiddetin Kimlerce Uygulandığı

Kaçakçıların ön planda oldukları şiddet vakaları, sözlü şiddetten başlayarak hayata kastetmeye varana kadar, pek çok şekilde kendisini göstermektedir. İŞİD, PKK/PYD ve El-Şebab gibi örgütler yol keserek yaptıkları sözlü ve fiziki taciz/darp, zorla silahaltına alma, fidye için kaçırma gibi hareketlerle yoldaki şiddete müdahil olurken, askerler ise yol kontrolleri ve sınır geçişlerinde sözlü taciz, hafif darp ve alıkoyma olayları ile rol almaktadırlar. Şiddet ve taciz vakalarının büyük çoğunluğu ise kaçakçılar tarafından gerçekleştirilmekte olup, barınma ve yolculuk koşullarına karşı çıkan sığınmacıları darp etmekten, yalnız kadın ve çocukları tacizden insan ticaretine sürüklemeye varan bir çerçeve de kendilerini göstermektedirler. Cibuti açıklarından gemiye binen Somalili katılımcı S5(24):

“..Gemideki yemekler çok kötü gelmeye başlayınca birkaç kez itiraz ettim. Yarım ağızla idare etmemiz gerektiğine benzer laflar ettiler. Birkaç gün sonra ise yemekler artık yenecek durumda değildi, çocuklar kusmaya başladılar, benimde midem hiç iyi değildi. Bu yolculuk için çok fazla para verdiğimizizi ve hiç olmazsa iyi yemekler yemeyi hak ettiğimizi söyledim. Bunun üzerine beni alttaki kamaralara götürerek çok ağır şekilde şiddet uyguladılar ve bir hafta boyunca sadece kuru ekmek ve su verdiler. Bu sürede de, şiddet görmeye

devam ettim. Bize kaptan yardımcısı olduğunu söyledikleri birisi, beni suya atarlarsa “hiç kimsenin kendilerine bir şey yapamayacağını” söyledi. “Bu sulara ne kadar insan kaybolup gidiyor sence?” Diye sorduğunda, gerçekten beni suya atacaklarını düşünmeye başladım, yapacak hiçbir şey yoktu.”

Benzer şekilde Afgan katılımcı A2 (17) konuyla ilgili deneyimini şu şekilde aktarmıştır:

“ ..konakladığımız yer o kadar kalabalıktı ki, yani tuvalete gitmeye kalksanız insanların üstüne basmanız gerekecek. O kadar insanı daracak bir odaya koydular, su yok, hava alamıyorsunuz. Aramızdan birisi sürekli nefes alamadığından, su olmadığından, ayaklarının uyuştüğundan şikâyet edip durdu. En sonunda bu kişiyi dışarı çıkardılar ve çok yüksek sesle bir tartışma başladı. Sonrasında kaçakçıların bu kişiyi darp ettiklerini duyduk ve bir süre sonrada sesler kesildi. Sabah yola çıkacağımız zaman, adam aramızda değildi. Hiç kimsede ne olduğunu soracak cesaret olmadığı içinde, sanki hiçbir şey yokmuş gibi yola devam ettik.”

Yine sığınmacıların kendi aralarında yaşadıkları şiddet olayları da, araştırma sırasında ortaya çıkan bir başka bulgudur. Bununla ilgili katılımcılardan yolcular arasında sıklıkla kavga çıkabildiği ve herkesin çok gergin olduğu yönünde ifadeler alınmıştır.

Katılımcılara yolda sağlık sorunu yaşanması ile ilgili sorular yöneltildiğinde, her 5 kişiden birisi sağlık problemi yaşadığını iletmektedir. Kronik hastalıklar ve buna bağlı ilaçlara ulaşamama, fiziki yorgunluğun getirmiş olduğu rahatsızlıklar, sığınmacıları yol sürecine itekleyen geçmiş hayat hikâyeleri ve bizzat yol sürecinin getirisi olarak psikolojik rahatsızlıklar, nevralji, tedirginlik nedeniyle uykusuzluk hastalığı (insomnia) rahatsızlığına varan hastalıklar gibi pek çok rahatsızlık görülmektedir. Yolculuk sürecinin sağlık açısından bir diğer tehlikeli konusu çok küçük yaştaki çocuklarla ilgilidir. Sınır veya tehlikeli bölge geçişlerinde küçük yaştaki çocuklar zamansız ağlayarak yer belli etmesin diye kaçakçılar tarafından uyuşturucu madde içeren ve ne olduğu belli olmayan bazı madde ve ilaçların

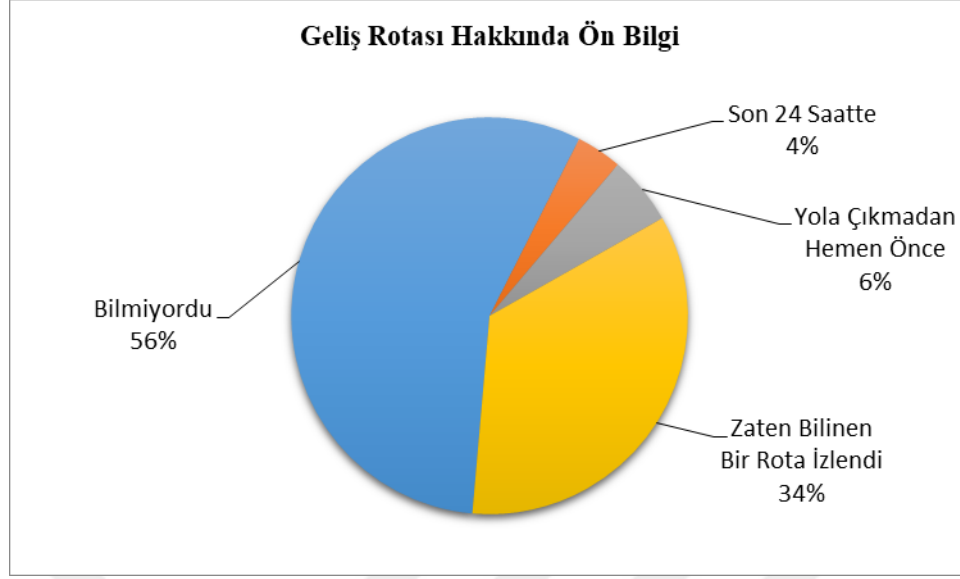
çocuklara zorla verilmekte olduğu, katılımcılar tarafından iletilen önemli bir bilgidir. Sonuç olarak fizyolojik ve psikolojik anlamda çok şiddetli geçen yol süreçlerinin, sığınmacılar üzerinde ileride ne gibi etkiler bırakacağı da, ayrıca bir araştırma konusunu oluşturmaktadır.

Araştırmada, katılımcılara sorulan yolculuk boyunca gerçekleşen can kayıpları ile ilgili soruya da %17 “evet” cevabı alınmıştır. Bu orana göre neredeyse her 5 yolculuktan birinde, gruplara dâhil olan bir birey yol sürecinde hayatını kaybetmektedir. Can kayıplarının bir kısmı yolda meydana gelen insan tabanlı olaylar nedeniyle cereyan ederken, bir kısmı da zorlu doğa koşulları nedeniyle meydana gelmektedir. Afgan bir katılımcı olan A3 (32) bu konudaki deneyimini:

“İnsanlar dağ geçişlerini kolay zannediyor. Ben gelirken gruptan en az bir kişi donarak öldü. En az bir diyorum, çünkü emin olamadım, o kadar şiddetli kar yağıyordu ki kimin ne olduğunu göremiyorsunuz. Rehberi bir kez gözden kaçırdınız mı kayboldunuz demektir. O havada bu ölüm demektir. Ben daha önce geçen arkadaşlardan bilgi almıştım, o yüzden hazırlıklıydım. İnanamazsınız ama üstünde sadece bir ceketle gelen var. Kimse bu çocukları bilgilendirmiyor, hiç kimsede umursamıyor zaten. Bir eksik ya da bir fazla, ne önemi var? Parayı almışlar zaten, kimse umursamıyor. Böyle havalarda geçişler daha kolay oluyor diye tercih ediyor rehberler.”

Şeklinde aktarmıştır. Bütün bu olaylarda aşırı soğuk, aşırı sıcak gibi doğal etmenlere yorgunluk, açlık ve susuzluk gibi fiziki nedenlerde eklenince, sonuç kaçınılmaz olmaktadır. Her yıl çok sayıda düzensiz göçmen, doğa şartlarına bağlı olarak hayatlarını kaybetmektedirler (Kiriklo ve Yıldız, 2020).

Afrika rotasından Orta Asya ve İpek Yolu rotasına kadar bu türden olaylar, sığınmacılar bu yollarda oldukları sürece, gelecekte de gerçekleşecektir.



Grafik 4.12.Geliş Rotası Hakkında Ön Bilgi Durumu

Katılımcıların %56'sı “geliş rotasını önceden bilip bilmedikleri” sorusuna ise çoğunlukla bilmedikleri yanıtını vermişlerdir. Havayolu ile gelişlerde veya Türk sınırına yakın olup yolu bilen kişiler ise %34'lük bir kısmı oluşturmaktadır. Geri kalan %10'luk bir dilim ise kaçakçıların kendilerine yola çıkmadan çok kısa süreler önce bilgi verdiklerini, bu bilgilerinde çoğu zaman tam anlamıyla doğru olmadığını iletmişlerdir. İzlenen rotalarda kaçakçıların bakış açısı ile yol güvenliğindeki herhangi bir farklılaşma, rota da benzer seviyede değişimi de beraberinde getirmekte, alternatif rotaları bulunan kaçakçılık şebekeleri normal yollarındaki bir terslik anında, derhal bu rotalara sapmaktadırlar. Rota anlamında sıklıkla kullanılan bir diğer yöntem ise deneme yanılma yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir örnek olarak, Türk sınırından kaçak geçmeye çalışan bir Iraklı katılımcı olan I2 (33) konuyla ilgili deneyimini aktarırken:

“Sınıra çok yaklaştığımız için kaçakçı sürekli sessiz olmamız için uyarıyordu. El işaretleriyle bizi dikenli tellere yaklaştırıp bir süre ortalığı dinliyor, sonra geri gitmemiz için tekrar işaret veriyordu. Bu şekilde saatlerce bekleyip, arada tellere yaklaşip tekrar geri döndük. Sonra kaçakçı bu işin olmayacağına karar vermiş olacak ki, bizi tekrar uzaklaştırdı. Daha uygun bir zamanı beklememiz gerektiğini söyleyerek, kaçakçı tarafından sınıra yakın bir çiftlik evine geri götürüldük”

İfadelerini kullanmıştır.

4.6 Türkiye'ye Uzanan Rotalar

Farklı coğrafyalardan Türkiye'ye uzanan düzensiz göçmen rotaları, pek çok farklı ulaşım araçları ve usuller kullanılırken, büyük değişkenliklerde göstermektedir. Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıları kabul etmeye başladığı günlerde pratiği görülen ve 2011 Ekim'inde başlayan Açık Kapı Politikası ile birlikte Türkiye, Suriye'den sınırlarına ulaşan herkesi kabul etmeye başlamıştır. Bundan sonraki dönemde AB, sığınmacılar konusunda geliştirmekte olduğu engelleme temelli politikalarının aksine, Türkiye tarihi ve kültürel miraslarının gereğini yerine getirerek, muhtaç durumda olan insanları topraklarına kabul etmektedir (Öner, 2014).

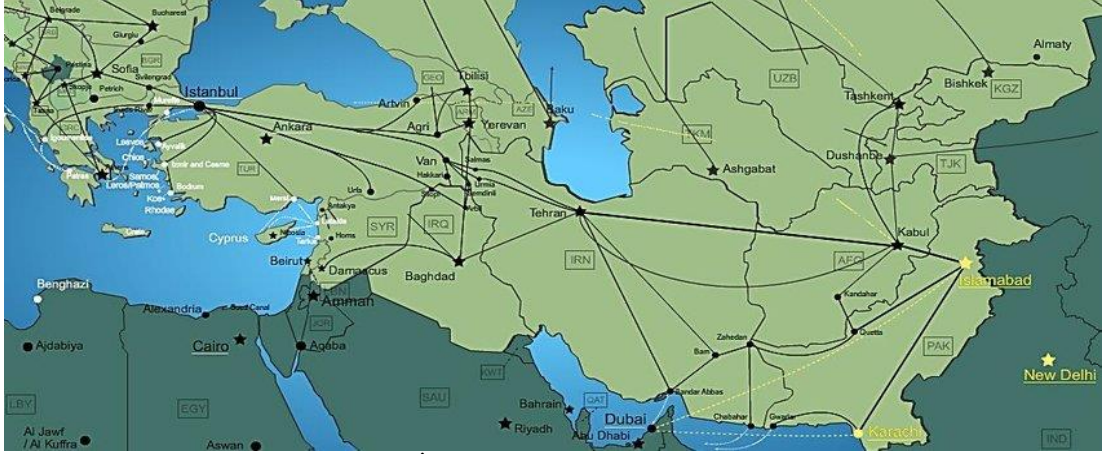
Açık kapı politikası insani anlamda çok pozitif yönlere olan etkilerinin yanı sıra, tüm sığınmacı üreten coğrafyalarda göçü tetikleyici bir negatif anlamda da karşılık bulmuştur. Avrupa'ya ulaşmak amacıyla kendisine çok sayıda rota bulmaya çalışan düzensiz göç akınları, hem Avrupa coğrafyasına olan yakınlık, hem de Türkiye'nin açık kapı yaklaşımına istinaden yönünü Türkiye'ye çevirmiştir. Bu süreçten sonra Karayipler'den dâhil olmak üzere, bütün göç akını üreten coğrafyalardan Avrupa'ya geçiş yapabilmek için Türkiye'ye, hava, deniz ve karayoluyla gelen düzensiz göçmenler pek çok habere konu olmuşlardır (Hürriyet, 2016). Çalışma kapsamında Türkiye'ye uzanan ve en sıklıkla kullanılan rotalar ile bu rotalarda gerçekleşen olaylar hakkında, katılımcılarla yapılan anket uygulamasından yola çıkılarak bu bölümdeki bilgiler derlenmiştir.

Türkiye'ye ulaşan rotalarda, karayoluyla ulaşımın sağlanabildiği Afganistan, Irak, İran ve Suriye gibi ülkelerden gelişlerde sığınmacılar, şehirlerarası geçişleri otobüs, minibüs, kamyon veya tır dorselerinde geçmekte olup, yoldaki güvenlik noktaları ya da örgüt, çete gibi oluşumların yol kestikleri yerlerde ise, genelde yaya olarak kırsal ya da dağlık bölgelerden dolaşarak geçmektedirler. Sınıra gelindiğinde ise genellikle yine kırsal ve dağlık bölgeler kullanılarak ve yaya olarak Türkiye'ye girişler yapılmaktadır. Suriye ve Irak'tan da Türk sınırına yakın yerlerden yürüyerek girişler gerçekleştirilmektedir. Bu noktada dikkate alınması gereken husus, bu yürüyüşlerin en kisasının 10-12 saat kadar çok zorlu bir arazide yapıldığıdır. Somalili katılımcı S6'nın (31) anlatımıyla:

“Gürbulak’a varmadan İran tarafında üzerimize bir anda askerlerce ateş açıldı. Zaten çok yürümüştük ve bütün grup çok yorgundu. Ne olduğunu bile anlamadan bütün grup sağa sola kaçışmaya başladık. Vurulanları gördüm göz ucuyla, ama sonra ne oldu hiç bilmiyorum. Bize rehberlik eden gençler ise çok hızlı bir şekilde kaçmaya başladılar. Biz 5 kişi birlikte koşturmuştuk, o karanlıkta tahminen Türk sınırını bulabildik, tamamen şansa. Sınıra yaklaştığımızda rehberlerden biri de oradaydı. Genç olduğu için çok hızlı koşup, bizden çok daha önce gelmiş. Bütün yol boyu böyle çocukları kullanıyorlar genelde, çok hızlı ve çevik oldukları için. Birde tahmin ederim, daha az ceza alıyorlar çocuk olduklarından.”

Rehber ve kaçakçı rolü için yaşı küçük çocukları kullanan organizasyonlar bu sayede çocukların fiziki kuvvetleri ve uzun süre fiziki şartlara dayanabilmelerinden faydalanmaktadır. Göçmen kaçakçılığı oluşumları, herhangi bir yakalanma durumunda bu çocukların yaşları nedeniyle görece daha az ceza ve ceza indirimi alacaklarını bilmekte olup, çocukları da yasadışı faaliyetlerinde bu anlamda kullanmaktadır.

Afganistan, Pakistan ve İran rotalarında gelişler, İpek Yolu rotası olarak ta bilinen Kabil- Kunduz rotasıyla İran’a girişin ardından Meşhed ve Tahran eksenli olmaktadır. Bu noktadan sonra iki türlü rota kullanılmakta olup, ilk rotada Kazvin, Zencan, Tebriz yoluyla Urmiye üzerinden Van/Başkale ve Hakkâri’ye ait Esendere, Şemdinli, Yüksekova gibi yerleşim yerlerinin dağlık kırsalından Türkiye’ye girişler yaya olarak gerçekleştirilmektedir. İkinci rotada ise yine Tebriz rotası üzerinden, bu sefer yukarıya Maku’ya dönüş yapılarak Iğdır, Ağrı/Gürbulak veya Doğu Beyazıt’tan girişler yapılmaktadır. Her iki rotada da sınırdaki güvenlik önlemleri veya yoğunluk, çatışma gibi nedenlerle sınıra paralel şehirlerde yani Hoy, Salmas, Urmiye ve Maku’de giriş için uygun zaman ve yere bağlı olarak beklenilmektedir.



Şekil 4.1. Türkiye'ye Uzanan İpek Yolu Göçmen Kaçakçılığı Rotası (ICMPD, 2021)

Irak için geliş rotaları yine geçiş yapılacak yerin uygunluğu, doğa şartları ve güvenlik güçlerinin yoğunluğuna bağlı olarak değişmekte olup El Anbar'dan, iç savaş içinde olsa da Suriye'nin Deyrizor, Rakka, İdlib, El Bab ve Azez sıralamasının ardından Cilvegözü civarından yapılmaktadır. Diğer bir rota ise T2 karayolu üzerinden direk gelen yolun sonunda Şırnak, Silopi veya Çukurca kırsalından Türkiye'ye girişler gerçekleşmektedir.

Suriye'den giriş yolları ise yine birkaç şekilde gerçekleşirken, Mardin rotası, Kamışlı, Amude ve Al-Darbasiyah'tan, Kızıltepe ile Nusaybin üzerinden yapılmaktadır. İdlib'ten gelişler ise önce Halep, Halep'ten Düden, El Bab veya Aktarin'e, bu yol üzerinden de Azez, Çobanbey kırsallarından Gaziantep veya Kilis'e girerek gerçekleştirilmektedir. Hatay rotası için de kullanılan rota Yayladağı, Güveççi ve Hacıpaşa üzerinden şekillenmektedir. Şanlıurfa içinse geliş rotası, Kobani üzerinden Suruç'a ve Bozova tarafından gerçekleşmektedir.

Çalışma bulgularında özellikle irdelenmesi gereken önemli bir konu olarak, Suriye ve İran sınırında yapımları neredeyse tamamlanan güvenlik duvarı mevcutken bazı girişlerin yapılmış olması durumudur. Bu noktada katılımcıların anlatımıyla, özellikle hava şartlarının çok kötü olduğu ve görüş mesafesinin neredeyse sıfıra düştüğü durumlarda duvar üzerinden bazı geçişlerin halen yapılmakta olduğu tespit edilmiştir. Yine aynı şekilde özellikle Mardin'in Nusaybin, Kızıltepe gibi ilçelerinde duvarın altında açılan tünellerden geçiş yapıldığı bilgisi, katılımcılar tarafından

iletilen durumdur. Tünellerden kaçak yapılan bu girişler, basında da yerini almaktadır (NTV, 2017; Sabah, 2016; Habertürk, 2019).

Görüldüğü üzere PKK terör örgütü, faaliyetleri için gelir elde etmek adına her türlü yasa dışı faaliyete karışmakta olup, göçmen kaçakçılığı da bu konuda bir istisna oluşturmamaktadır. Bu konuya başka bir örnek olarak İran sınırından giren bir Somalili olan S7 (26) anlatımında:

“PKK’lılar bizi sınıra çok yakın olan bir yıkıntıda uzun süre beklettiler. Havanın kararmasıyla birlikte, arkadan bir koyun sürüsü getirildi, hayvanları mayın tarlası olduğunu düşündüğüm bir düzlüğe sürdüler. Birkaç ani patlamayla irkildik, can havliyle koşturan hayvanlar mayınları tetikledi. Patlamaların hemen ardından askerler geldi, köpeklerle uzun süre etrafa bakındılar. Biz bu esnada hiç ses çıkarmadan yıkıntıda bekledik. Havanın ağarmasına yakın askerler gittiler. Bize rehberlik eden birisi, patlamaların olduğu yerleri iyice inceleyerek bize işaret etti. Arkasından yürüyerek o araziye geçtik.”

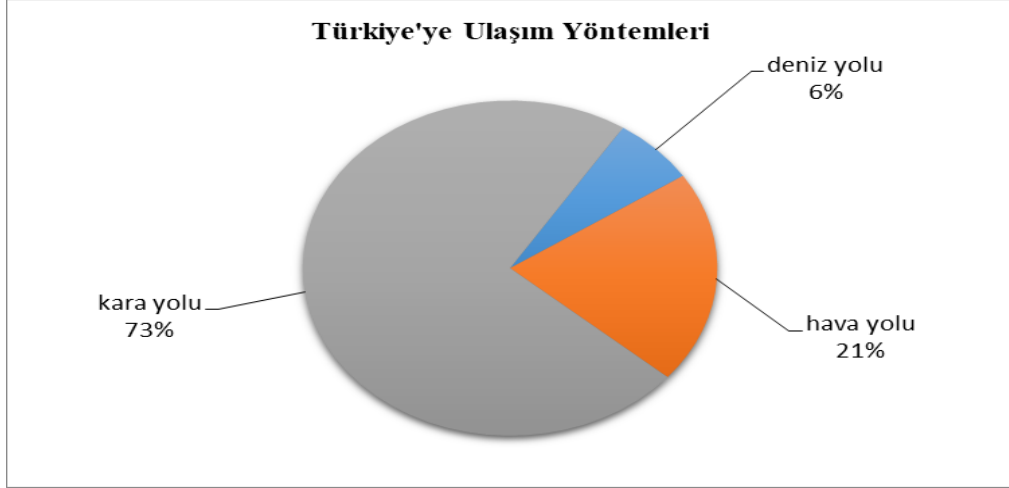
Buna benzer yollarla geçirilen insan da dâhil olmak üzere, çok çeşitli metanın ederi bir koyun sürüsünden kat kat fazla olup, terör örgütü sınır geçişlerinde pek çok farklı yöntem kullanmaktadır.

Afrika’dan Türkiye’ye uzanan rotalar ise daha yolun başından itibaren büyük tehlikeler arz etmektedir. Çalışma kapsamında ele alınan Somali ve Eritre’den Türkiye’ye farklı rotalar ve ulaşım araçları ile sığınmacılar gelmektedir. Kaçakçı şebekelerine 10000-15000 USD gibi yüksek meblağ ödeyebilen sığınmacılar gerekli belgelerin ve pasaportların ayarlanması ile direk havayolu ile İstanbul’dan giriş yapmaktadırlar. Aynı şekilde havayolu ile Türkiye’ye yakın olan Tahran gibi havaalanlarına gelişler yapılmakta ve buradan da karayolu ile devam edilmektedir. Uçağa binişler Somali ve Eritre’deki siyasi ortama bağlı olarak, eğer bu ülkedeki uçuşlarda sorun varsa, komşu Cibuti’ye geçilerek yapılmaktadır. Bu anlamda görüşülen Somalili kadın katılımcı S8 (40) bu konudaki deneyimi şöyle ifade etmektedir:

“Uçakta bana eşlik eden kaçakçı, havaalanında da eşliğine devam ederek beni Isparta otobüsüne kadar götürdü. Sonra tekrar Somali’ye dönüp, birkaç hafta içinde daha önce Türkiye’den sınır dışı edilmiş teyzemin kızını da getirdi. Benim pasaportum orijinaldi, bu pasaporttan benim teyzemin kızına da bir kopya çıkarttılar, sadece, numara ve isim kısmı ile oynandı. Somalili kadınlar giyim anlamında da, kilo anlamında da birbirine benzerler. Teyzemin kızına da girişte çok dikkat etmemişler, aynı yolla o da Isparta’ya geldi.”

Buna benzer hikâyeler havayoluyla kaçak giriş yapan diğer Somali ve Eritreli katılımcılardan da dinlenilmiş olup, bu noktada kaçakçıların pasaport kontrol sisteminde görülen kültürel kodlar ve antropolojik anlamdaki açıklıklardan faydalanmakta oldukları görülmektedir.

Afrika’dan gelişlerde kullanılan bir diğer metot, deniz yoluyla gelişlerde görülmektedir. Aden Körfezi veya Cibuti açıklarına kadar körfezde devriye gezen gemileri atlatmak amacıyla balıkçı teknesi süsü verilmiş botlarla taşınarak, geçmekte olan anlaşmalı ticaret gemilerine bindirilen Somali ve Eritre asıllı sığınmacıların bir kısmı, Türkiye’ye konteynerler içerisinde gizlenerek girmektedir. Afrikalı sığınmacılarında bir kısmı da Mersin açıklarında, kaçakçılık şebekeleri için çalışan balıkçı teknesi görünümündeki teknelerce alınarak sahilin uygun noktalarında indirilmektedir.

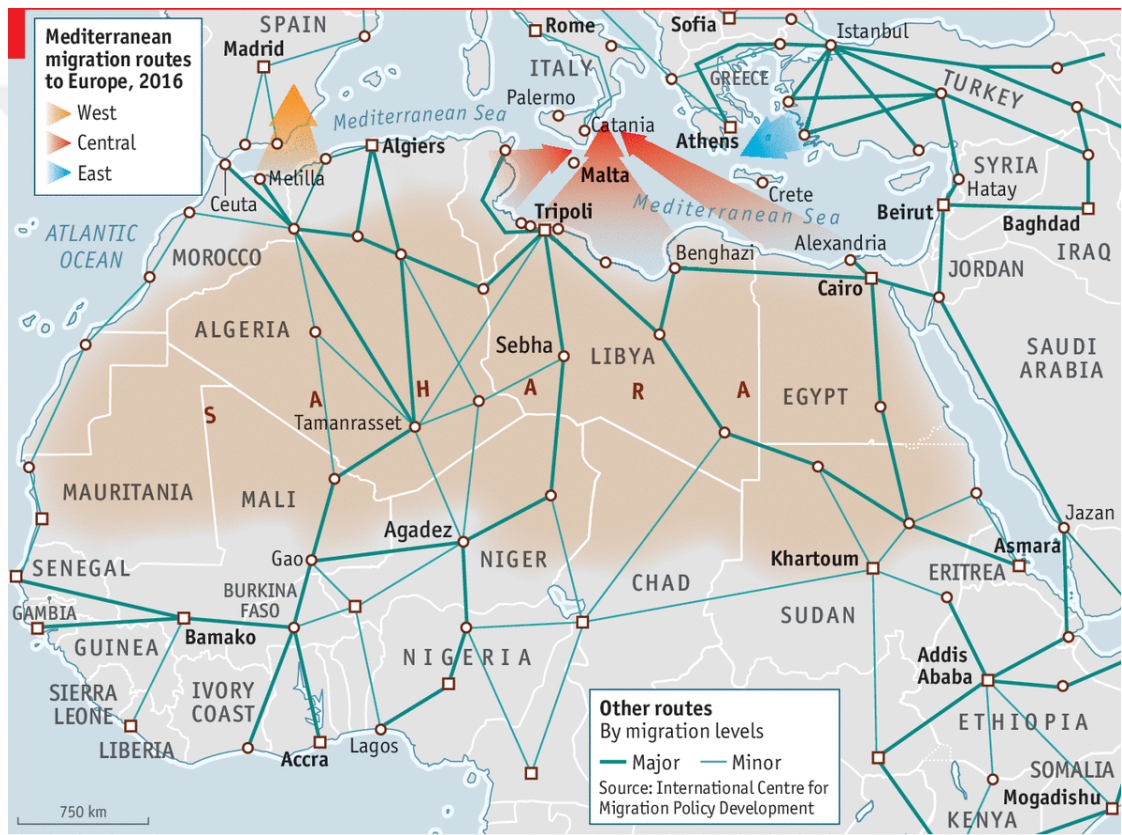


Grafik 4.13.Ulaşım Yöntemleri

Afrika rotasından gelen en zorlu yolculuk ise karayolu ile gerçekleştirilen rotadır. Kuzey Afrika üzerinden İtalya'ya ulaşan rotadaki ülkelerde ve özellikle Libya'da, sığınmacıların çok yoğun şekilde şiddet ve insan hakkı ihlallerine maruz kaldıkları, hatta bazılarının köle pazarlarında satıldıkları haberleri basında yer bulmaktadır (NTV, 2017; Scholz, 2020). Bu gibi nedenlerle, Somali ve Eritre gibi coğrafyalardan çıkış için Yemen rotası gündeme gelmektedir. Yemen, mezhep çekişmeleri, aşiret mücadeleleri ve askeri fraksiyonların iktidar kavgaları nedeniyle 2015 yılından itibaren bir iç savaş yaşamaktadır. Arap Baharının etkilediği yoğun bir buhran ve iç savaş içinde bulunan Yemen'de, göçmen kaçakçılığı faaliyetleri devam etmektedir (Çelikkol, 2018; BBC, 2015). Yemen'den geçmeye çalışan sığınmacılara yönelik ağır insan hakları ihlalleri basında kendisine sıkça yer bulurken (Michael, 2019), Yemen'de çok uzun yıllar boyunca kalıp, iç savaşın patlak vermesiyle kaçmaya çalışan Somalili S9 (54) bu konudaki deneyimi şöyle aktarmıştır:

“Yemen'den çıkmaya çalıştığımız sıralarda kız kardeşim, çatışan etnik grupların birinden geçerken, bölge komutanı tarafından eş olarak zorla alıkonuldu. Bu tarihten beri kendisinden hiçbir haber alamadım. Bu duruma karşı bugün bile ne yapabileceğimi düşünüyorum, kardeşim aklıma geldikçe. Cevap hep aynı, hiçbir şey yapamazdım. Hep kardeşim iyidir ve sağlığı yerindedir diye dua ediyorum. Belki kendimi böyle teselli ediyorum, bilmiyorum.”

Yemen’de izlenen rota ise başkent Sanaa çevresinden dolaşarak Suudi Arabistan’ın sınıra çok yakın şehri Cizan’a geçtikten sonra Akabe üzerinden Beyrut ya da Suriye savaşının dinamiklerine göre Lazkiye’ye varmaktadır. Beyrut’tan deniz yolu ile Mersin, karayolu ile Bağdat rotası izlenirken, Suriye ve Irak’ta çatışma olmayan bölgelerden karayolu ile diğer düzensiz göçmenlerin izlediği rotalardan Türkiye’ye girmektedirler. Bu rotalarda problem çıkması halinde, bu hat İran’a kadar uzayabilmektedir. İran’dan Türkiye’ye girmeye çalışırken sert doğa şartları nedeniyle hayatını kaybeden pek çok Afrika kökenli sığınmacı bulunmaktadır (Saymaz, 2019).

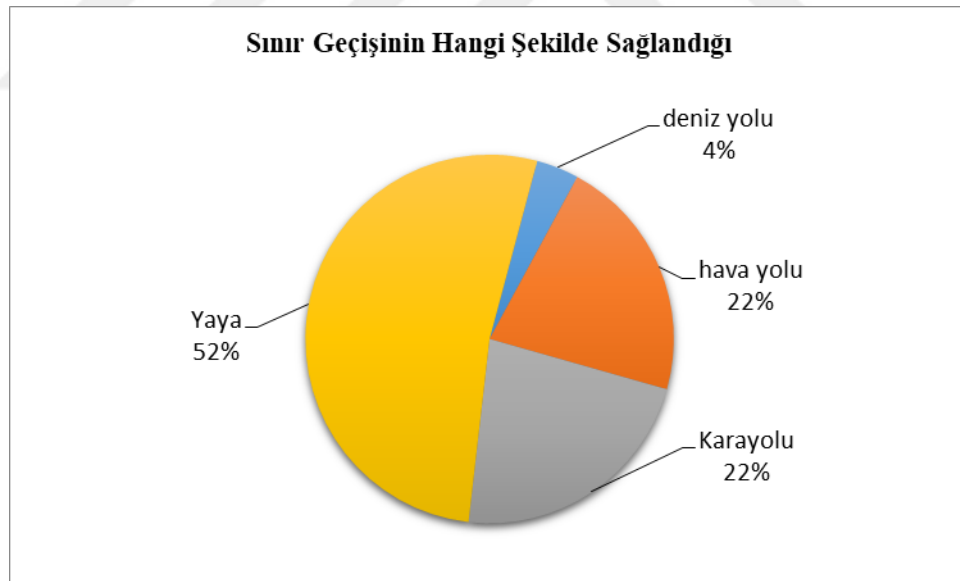


Şekil 4.2. Düzensiz Göç Rotası

4.7 Türkiye’ye Giriş

Türkiye’ye yapılan girişlerin, ağırlıklı yaya olarak yapıldığı, çalışmada karşımıza çıkan faktörlerden birisidir. Yakalanan düzensiz göçmenler, belirgin şartları taşımadıkları ya da bunu yasal yollarla kanıtlayamıyor olmaları nedeniyle, geri göndermeme ilkesinden (non-refoulement) faydalanamayıp, yakalandıkları takdirde

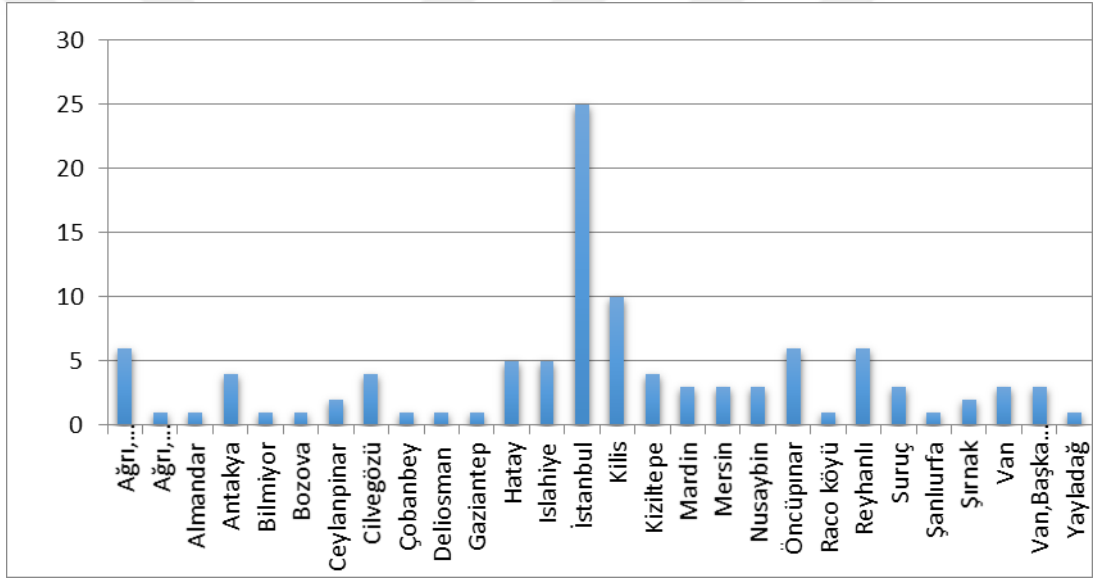
geri gönderme merkezleri aracılığıyla, menşe ülkelerine yollanmaktadır. Geri Gönderme İlkesi, 1951 Mülteci Sözleşmesinin 33 maddesindeki "Hiçbir taraf devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir." ifadesi ile vücut bulmaktadır (Yılmaz, 2011). Bu nedenle girişler, güvenlik güçlerinin yoğunlukta bulunmadığı ve zorlu doğa koşullarının hâkim olduğu sarp araziler ve dağlık bölgelerden veya güvenlik güçlerini aldatmaya yönelik tünel benzeri yerlerden, yaya olarak gerçekleşmektedir. Bu duruma artı olarak, Türk Güvenlik Güçlerinin göçmen kaçakçılığının gerçekleştiği sınır hatları boyunca çoğu yerde mücadele etmekte olduğu terör örgütlerinin yarattığı tehdit önceliği nedeniyle, göçmen kaçakçılığı konusuna tam olarak ağırlıklarını verememekte olup, bu gibi nedenlerle Türkiye'ye yapılan kaçak girişlerin ikide biri, yaya yollarla gerçekleşmektedir.



Grafik 4.14. Sınır Geçişleri

Hava yolu veya karayoluyla yapılan geçişler Türkiye'de giderek artmakta olan teknolojik imkânlar, daha iyi eğitilmiş sınır görevlileri ve giderek bu alanda deneyim kazanan güvenlik güçleri gibi faktörler nedeniyle yaya girişlere oranla daha az sayıda gerçekleşmektedir (Avrupa Komisyonu, 2010; İçişleri Bakanlığı, 2013).

Türkiye'ye giriş yapılan bölgelerin hem klasik kaçakçılığın hem de terör eylemlerinin eskiden bu yana yoğun olan il ve ilçelerden oluşması, çalışmada ön plana çıkan bir başka faktördür. Özellikle 2016 yılından sonra Afrika'dan gelen düzensiz göçmenlerin çoğunun havayolu ile direk İstanbul'a ulaşmakta olduğu bilgisi, çalışma da ortaya çıkan bir diğer olgudur. Bu noktada, 2016 yılından önce Afrika'dan kara yolu ile gelen düzensiz göçmenlerin yolculuklarının büyük sıkıntılar içerdiği, katılımcıların anlatımlarından ortaya çıkan bulgulardandır. Zorunlu göç ve rotalar çalışılırken, hesaplamalar genellikle rakamlar ve varışlar üzerinden tutulmakta olup, yol sürecinin değişken dinamikleri de veri olarak araştırmalara mutlaka dâhil



edilmelidir.

Grafik 4.15. Sınır Geçişlerinin Yapıldığı Yerler

Türkiye'ye girişlerin yapıldığı noktalar incelenirken ortaya çıkan bir diğer husus, kara yoluyla giriş yapan tüm düzensiz göçmenlerin Van, Ağrı, Mardin ve son zamanlarda Hatay ve Şanlıurfa'nın ilçelerinde, hem terör, hem de klasik kaçakçılık faaliyetlerinin yarattığı karmaşık havadan faydalanarak giriş yapmasıdır. Yine bu bölgelerde var olan "bilingualist" dil yapısı kaçakçılığın çok daha kolay yapılmasına fırsat tanıyan bir başka faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilingualist yapı, iki dili de, ana dili olarak algılayarak kullanma yetisine verilen isimdir (Milliyet, 2016). Bu anlamda kaçakçılar ve sığınmacılar arasında dil bariyeri gibi bir sıkıntının olmaması,

bütün işlerin daha kolay gerçekleşmesine imkân sunmaktadır. Bu konuya bir örnek olarak, araştırmada kaçak girişleri gerçekleştiren katılımcılar ile giriş yaptıkları yerler konusunda görüşme sürerken, katılımcıların, bazı yerlerin eski Türkçe adlarını veya Arapçada zamanla aşınarak değişmiş ortak isimleri kullandıkları anlaşılmıştır. Saha çalışmasında Kilis Elbeyli'nin eski adının "Alimantar" olduğu ve katılımcılarca bu bölgenin "Almandar" olarak ifade edildiği, saha notlarında kayda alınmıştır.

Suriye ve Irak sınır bölgesinden giriş yapan katılımcıların, Türk sınırında veya Türk sınırlarından geçtikten hemen sonra herhangi bir kötü muameleye maruz kalma durumu irdelendiğinde, Suriyeli katılımcılar T5 (38):

"T6 ile akrabamız ve ailelerimiz ile birlikte sınır geçişinin hemen ardından askerler tarafından görüldük. Geçiş kalabalık bir grup ile gerçekleştirilmişti. Herkes sağa sola koşturmaya başlayınca bu kalabalık gruba asker müdahale etmeye kalktı ve itiş kakış yaşandı, insanlar yerlerde yuvarlandılar, Biz biraz kalabalıktan uzak durarak kenardan yavaş yavaş geçtik."

T6 (60) ise bu konuda:

"Çok kalabalık olduğu için bir panik havası vardı, asker herkesi toparlamaya çalışıyor ancak öyle kalabalıktı ki, bir şey yapamadılar. Gençlerle askerler arasında sözlü atışmalar ve itiş kakış yaşandığını gördüm, askerler yorgun ve bıkmış duruyordu. Kendimde askerlik yaptım, rütbeleri ayırt edebilirim, müdahale eden asker rütbesiz gençler. Yaşlı olduğum için bana bir şey olmaz diye düşündüğümünden çocukları arkama aldım, kalabalıktan sıyrılıp geçtik."

Şeklinde aktarmıştır. Yine bu bölgede görev yapan alt rütbedeki askerlerin zaman zaman kaçakçılarla iş birliğine girdiği ve göçmen kaçakçılığı ve diğer yasadışı faaliyetlere karıştıkları, basına yansıyan bazı örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır (Milliyet, 2013; Hürriyet, 2014; Haberler, 2008).

Son olarak katılımcılara sorulan, Türk sınırlarına varana kadar ki yol süreçlerinde ve Türkiye'ye girdikten sonra herhangi bir sağlık taraması geçirdiler mi sorusuna, sadece 1 kişinin evet cevabını vermiş olması, bir diğer dikkat çeken bulgudur. Bilhassa Covid-19 salgınının bütün dünyayı etkilediği bu günlerde bu konu gerek

halk sağlığını tehdit eden bir faktör, gerekse uluslararası konularda düzensiz göçmenlerin İnan ve Türkiye arasında olduğu gibi komşu coğrafyalara itilmesi benzeri durumları oluşturmaktadır (Türkoğlu, 2020).



SONUÇ

Bütün dünyada yoğun göç akımına hedef olan ülkeler, bu ülkelerin göçle ilgili olarak çalışan bütün kurum ve kuruluşları ile uluslararası ve yerel sivil toplum kurumları, yoğun düzensiz göç akınları ve bu akınlarla ülkelere legal ya da illegal yolla giriş yapmış sığınmacılar ile ilgili pek çok çalışma ve projeler gerçekleştirmektedir. Oysa milyonlarca düzensiz göçmenin, yoğun göç akımına hedef olan bu ülkelere varana kadar pek çok insanlık dramı yaşadıkları ya gözlerden kaçmakta ya da sadece basında yer alan haber sütunlarında ve bazı özel araştırma raporlarında kalmaktadır. Aylan bebek örneğinde olduğu gibi, göçmen kaçakçılığı ile ilgili pek çok insanlık dramı basında yer alarak istenilen etki yaratılmış, ancak bu konuyla ilgili halen yapılması gereken asıl uluslararası dayanışma ve iş birliği gerçekleştirilememiştir (Anadolu Ajansı, 2019).

Çalışmada, düzensiz göç akınları ve göçmen kaçakçılığı faaliyetleri kapsamında uluslararası dayanışma ve iş birliğinin önemi bir kez daha açığa çıkmaktadır. Düzensiz göç rotalarının Türkiye'ye uzanan bölümlerinde insan hakları ihlalleri başta olmak üzere pek çok yasadışı faaliyet, göçmen kaçakçılığı şebekeleri, terör örgütleri ve çeşitli suç odakları tarafından, organize bir biçimde gerçekleştirilmektedir. Suriye, Irak, Afganistan ve Sahra Altı Afrika coğrafyaları gibi iç savaşlar ve karmaşanın hüküm sürdüğü bölgelerde veya İran gibi kendi iç denetiminin zayıf olduğu bazı ülkelerde, hâkimiyet sahası tesis eden terör örgütleri ve suç çeteleri, göçmen kaçakçılığı yapıları ile bağlar geliştirerek ortak çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir. Bu anlamda terör örgütleri, göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinden başta düzensiz göç hareketlerinden haraç, gümrük, koruma, rehberlik veya yataklık yoluyla yasadışı finansal gelir, düzensiz göçmenleri zorla silahaltına alarak eleman temin etmek, uyuşturucu ticareti gerçekleştirmek, militan ya da sempatanlarını

düzensiz göçmenlerin arasına yerleştirerek hareket kabiliyeti elde etmek, uluslararası kara para trafiğinden kar elde etmek, insan ve organ ticareti gerçekleştirmek, militanların teşviki adına düzensiz göçmenlere yönelik zorla evlilik, taciz ve tecavüz gibi fiziki ve psikolojik insan hakları ihlallerinin gerçekleştirilmesi, düzensiz göçmenlere ait değerli eşya ve nakit paralara zorla el konulması gibi çeşitli faaliyetlerden yasadışı gelir ve çıkar elde etmektedir. Çalışmada, Türkiye'ye uzanan rotalarda İran'ın batı sınırında ve Kuzey Irak'ta PKK'nın, Suriye ve Irak'ta IŞİD ve YPG/PYD'nin, Somali, Eritre ve Yemen'de El-Şebab ve El-Kaide gibi terör örgütlerinin, göçmen kaçakçılığı faaliyetlerine gerek doğrudan katılımı, gerekse bu faaliyetlerden farklı şekillerde faydalandığı ortaya çıkmıştır.

Göçmen kaçakçılığı çalışma usulleri ve yapılarının çok çeşitli boyutlarda faaliyet yürüttüğü görülmektedir. Faaliyeti tek başına veya çok küçük gruplarla, bir/birkaç kez belirli bir borcu veya taksiti ödemek adına gerçekleştiren yapılar, çalışmada ortaya çıkan küçük boyutlu göçmen kaçakçılığı yapılarıdır. Bu küçük gruplar genelde sadece sınır geçişlerinde rehberlik, belirli bir bölgede konaklama sağlamak gibi göçmen kaçakçılığının daha alt şemasında görülmektedir. Saha araştırması sürecinde özellikle Hatay, Van ve Mardin gibi sınır şehirlerinde, bazı köylülerin düzensiz göçmenlere bireysel rehberlik anlamında yol göstererek kaçak sınır geçişleri yaptıklarına dair ifadeler elde edilmiştir. Küçük yapılardan hariç olarak, daha üst seviye kaçakçılık yapıları da çalışmada bulgular arasında yer almaktadır. Bu anlamda özellikle Sahra Altı Afrika ve Afganistan rotasındaki kaçakçılık yapılarının, küçük boyutlu olanlara nazaran çok daha organize biçimde faaliyet gösterdiği araştırma sırasında ortaya çıkan bilgilerdendir. Örnek olarak Somali'den Türkiye'ye havayolu ile gelecek düzensiz göçmenlerin gerekli sahte belgeleri ve pasaportları hazırlanmakta, hazırlanan bu evraklarla resmi vize veya evraklar yasal yollarla temin edilerek, düzensiz göçmenlerin yüksek güvenlikli havaalanlarından giriş yapması gösterilebilir. Buna ek olarak, Afrika kökenli Somali ve Eritreli mültecilerin geçtiğimiz yıldan bu yana, Türkiye'ye geliş amaçlarının zulümden kaçmak ve sığınacak bir ülke bulmakla birlikte, eğitim, sağlık hizmetlerinden yararlanmak ve tedavi görmek olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle Somali'de Türk Konsoloslğunun açılması ile bahsi geçen sağlık turizmi çerçevesinde Türkiye, kanser vb. kronik ve özel tedaviler gerektiren vakalar için popüler bir tercih konumuna gelmiştir. Bu

sayede vize ve pasaport işlemleri de oldukça kolaylaşmış durumdadır. Göçmen kaçakçılığı ile bu türden yasal gelişlerin dikkatle ayırt edilmesi konusu da bu anlamda çalışma bulguları içinde yer almaktadır.

Araştırma çerçevesindeki organize yapıların varlığı hakkında, Güneydoğu Anadolu'nun sınır illerinde bulunan yoğun güvenli alanların ve güvenlik duvarlarının aşılmasında, mayınlı alanların geçilmesinde veya çok uzun tünellerin kazılmasında gereken askeri veya mühendislik bilgilerinin ne denli organize yapılar gerektirdiği örneği verilebilir. Yine Afganistan'dan Türkiye'ye uzanan ve karayolu ile sınırlar aşan rotalardaki kaçakçılık organizasyonlarının, birbirleri ile temas ve uyumu, organize suçun boyutları anlamında başka bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bütün bu çerçevede, çalışmanın göçmen kaçakçılığının işleyişi ve yapıları hakkındaki bölümde sunulan kaçakçılık organizasyonlarının yapı ve büyüklük çeşitlerinin tamamı, araştırmanın bulgularında karşımıza çıkmaktadır.

Yoğun düzensiz göçün hedefi olan AB, bu göç akınlarını oluşturan sığınmacıları daha çok engellemek, geri itmek veya Türkiye gibi ara bir ülkede kalmaları ile ilgili çalışmalara yoğunlaşmış durumdadır. Bu noktada asli uğraşlar, göç akınlarına sebep olan menşe coğrafyalardaki faktörlerin ortadan kaldırılması veya tüm uğraşlara rağmen, düzensiz göç akınlarının oluşmasına engel olunamıyorsa da yoğun göç rotalarında sığınmacıların güvenliğini sağlayacak programlar olması gerekirken, AB adına bütün çaba güvenlik temelli sert uygulamalar yönünde sarf edilmektedir (Gridneff, Kingsley ve Almuthtar, 2020; Kingsley ve Shoumali, 2020; Marianna, 2011).

Göç anlamında gerek akınlara hedef olması, gerekse diğer ülkelerdeki çoğu mülteci çalışmalarına fon ve uzmanlık anlamında destek olması açısından göç olgusunda başat bir rolde olan AB, güvenli üçüncü ülkeler anlamında da kendi hukukunda belirsizlikler sergilemektedir. Bilindiği üzere 1951 Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin maddelerini yerine getirip, mülteci hukuku çerçevesinde yasal haklarını teslim ederek kabul ülkeler göç literatüründe güvenli üçüncü ülke olarak geçmektedir (Aydın, 2018). Bu bağlamda, hangi ülkenin güvenli üçüncü ülke olduğu veya sığınmacıyı geri gönderecek olduğu, AB hukukundaki belirsiz durumu

oluşturmaktadır. Bu belirsizlik durumu, sığınmacıların AB topraklarına ulaşana kadar çok uzun, insani dramlarla dolu ve sonunda yaşamların dahi kayıp olabildiği yolculuklarına sebep olarak öne çıkmaktadır. AB ülkeleri, sığınmacılar topraklarına ulaşmadan herhangi bir çatışma, kıtlık veya acil durum bulunmayan ülkelerde çok kısa bir süre bile konaklamış olurlarsa, düzensiz göçmenlerin mültecilik başvurularını zaten güvende oldukları gerekçesiyle, direk geri çevirebilmektedir. Bunun olmasını engellemek amacıyla başvurularını direk AB topraklarında yapmak isteyen sığınmacılar, sonu belli olmayan ve büyük tehlikeler arz eden düzensiz göç yolculuklarına, bu bağlamda çıkmaktadırlar (Madde 14, 2016).

Sığınmacılar, Türkiye gibi kendi iç hukukunda geçici veya uluslararası koruma kanunu gibi kanunlarla sığınmacının durumu hukukileştiren ve bu çerçevede sığınmacıyı yalnızca barındıran ara ülkelerde kalıyor olsalar bile, düzensiz göç akınlarını tetikleyen bir diğer husus, yeniden yerleştirme (resettlement) prosedürlerinin çok uzun süre alıyor olmasıdır. Yeniden yerleştirme (resettlement) işlemi, hassas durumdaki mültecilerin özel ihtiyaçlarını karşılamak için sığındıkları ülkeden koruma ve ihtiyaç duydukları yardıma ulaşacakları güvenli bir üçüncü ülkeye gönderilmelerine olanak tanıyan bir uygulamadır (UNHCR, 2011: 47-54). Güvenli bir üçüncü ülkeye yerleştirme prosedürleri, herhangi bir göç kurumu bulunmayan ara ülkelerde UNHCR; GİGM gibi kurumları bulunan Türkiye gibi ülkelerde ise bu kurumlar aracılığı ile yürütülmektedir. Başvuruları alan UNHCR ve GİGM gibi kurumlar, yapılan üçüncü güvenli ülkeye yeniden yerleştirme (resettlement) başvurularını ön incelemeden geçirdikten sonra, mülteci alacağını açıklayan ülkelere bu başvuruları yollamaktadırlar. Sığınmacılar, bu kurumlardan uluslararası hukuk anlamında mülteci olabileceğine dair statüsünü alabilmiş olsa bile, en son adımda bu başvurunun yapıldığı ülkeler, yani topraklarında yeniden yerleştirme yapacak ülkeler asli kararı almaktadır. Sığınmacı ve mültecilik kavramları doğrultusunda yeniden yerleştirme işleminin, AB üyesi ülkelere kabul edilmesi halinde bile, dosyaların ön araştırması çok uzun yıllar sürebilmekte ve çok kısıtlı sayıda göçmen kabul edilmekte olup, hukuki anlamda da bir hak olmaması, sığınmacılarda yılgınlık ve bıkkınlığa yol açmaktadır. Bütün bu duygular ve umutsuzluk uzun yıllar boyu devam edince, sığınmacıların Avrupa'ya tekrar kaçak yollarla gidiş seçeneğine dönmelerine neden olmaktadır.

Yine bu çerçevede Türkiye, Açık Kapı Politikası ile sınırlarını düzensiz göçmenlere açık tutarak, dünyada en fazla sığınmacı barındıran ülke haline gelmiştir. Gerek kendi, gerekse dünya kamuoyu tarafından Türk hükümetinin göstermekte olduğu Açık Kapı Politikası ile ilgili tavrı başlangıçta takdirle karşılanmıştır. Türkiye, Suriye krizinin başlamasından bu yana sığınmacılara yaklaşık olarak 40 milyar dolar harcamış ve bu rakamlar resmi devlet yetkilileri tarafından pek çok yerde açıklanmış durumdadır (Yeniçağ, 2019). Türkiye düzensiz göçü izlemek, sığınmacı haklarının korunması, göç akınları oluşmadan engellenmesi ve yoğun göç rotası geçişlerinde bulunan ülkelerin iş birliği yapması amacıyla gerçekleştirilen “Budapest Process” gibi geniş çaplı projelere de büyük destek vermektedir (GİGM, 2020b). Topraklarına giriş yapan düzensiz göçmenlere geri gönderme veya kimliklendirme işlemlerine en geç 6 ay içinde başlamaktadır. Katılımcıların 57’si geçici koruma, 30’u da uluslararası koruma kimliklerini bu süre zarfında almışlardır. Daha küçük ölçekte göç akınlarına uğrayan Yunanistan’da, kimliklendirme, kabul veya geri gönderme işlemleri çok daha uzun sürmekte, bu da sığınmacılar ile güvenlik güçleri arasında sürekli arbede ve büyük problemler meydana getirmekte, konuyla ilgili gerek televizyonda, gerekse basında pek çok haber bulunmaktadır (Journeymentv, 2010; DeutscheWelle, 2017; BBC, 2012). Türkiye bu yoğun göç akınlarına karşı, insani ve bütünleşmiş sınır güvenlik sistemlerini devreye sokarak, sınırlarından insani olmayan mayınların temizlenmesi noktasında büyük ilerleme kaydetmiştir. Bu anlamda Türkiye, düzensiz göçün karşılanmasında daha istikrarlı ve kontrollü girişlerin ağırlıklı olmasını sağlamak amacını gütmektedir (TRTHaber, 2019; Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), 2016).

Bütün bu pozitif görünüme rağmen, krizin başlamasının ardından geçen uzun sürede, AB’nin sığınmacıları Türkiye’de tutmak için verdiği destek sözlerinin yerine getirilmemesi veya çok az destek sağlanmasının yanı sıra, Türk kamuoyunda giderek yükselen özellikle Suriyeli sığınmacılara yönelik karşıtlık, Türkiye’deki sığınma politikalarının geleceği hakkında çok sayıda soru işareti yaratmış durumdadır. Bununla birlikte düzensiz göçmenlerin gerek mecbur bırakılarak gerek kandırılarak, gerekse istekli bir şekilde, suç ve terör örgütleri için kullanışlı birer araç haline gelmesi tehlikesi de bulunmaktadır. Düzensiz göçmenlerin arasına karışan ve

uyuşturucunun taşınmasını bireysel boyuta indiren şahıslar, gerek toplum sağlığını çok büyük bir tehlikeye atmakta, gerekse sığınmacı karşıtı çevrelerin tezlerini güçlendirmektedirler (Hürriyet, 2020). Bilindiği üzere büyük parti uyuşturucu hareketlerini güvenlik güçleri daha kolay izleyip yakalarken, işin bireysel boyutta olması, güvenlik güçlerinin çalışmalarını da son derece zorlaştırmaktadır. Yine düzensiz göçmen kılığında hareket eden terör örgütlerini ayıklamak güvenlik ve istihbarat birimleri için oldukça çaba ve zaman sarf etmelerini gerektiren bir durumdur (Cebe, 2020; Sözcü, 2018; Habertürk, 2014; MaraşPusula, 2020). Yine bu bağlamda, bazı ülkelerin rakip gördüğü diğer ülkelerde politik anlamda istikrarsızlık yaratmak ve düzensiz göç kalabalığı ile demografik yapılarında negatif yönlü bozulma oluşturmaya çalışabileceği konuları Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde tartışılırken, yeni yeni güvenlik çalışmalarında yer bulmaya başlamıştır (Özdağ, 2018). Göç olgusunun bu anlamda, gelecekte bir silah olarak kullanılabilmesi, yavaş yavaş güvenlik çalışan çevrelerde de dile getirilmektedir (Greenhill, 2008; Savin, 2015).

Düzensiz göçün yakın zamanda yaratmakta olduğu bir diğer problem, bütün dünyayı şiddetle etkilemekte olan Covid-19 salgını nedeniyle oluşmaktadır. Bilindiği üzere salgının şiddetine ve tekrarlayan dalgalarına göre ülkeler, bütün sınır kapılarını kapatarak salgını kendi coğrafyalarında kontrol altına almak istemektedirler. Düzensiz göçmen akınları bu anlamda halk sağlığını tehdit edebilme potansiyeline sahip olup, çalışmada da görüldüğü üzere, katılımcıların Türkiye'ye girişlerinden sonra hiçbir şekilde sağlık kontrolünden geçmemiş oldukları ortaya çıkmaktadır. Salgının gölgesi altındaki Türkiye'nin coğrafi konumu nedeniyle düzensiz göç akınlarına bundan sonra da hedef olacağı aleni iken, dışarıdan gelebilecek salgın ve bulaşıcı hastalıklar anlamında gerekli tüm önlemleri derhal alması gerekliliği ortadadır.

Bütün bu çerçevede düzensiz göçün, sadece engelleme ve geri itme politikaları ile durdurulamayacağı açıkça görülmektedir. Bu politikaların yanı sıra, AB'de özellikle Yunanistan gibi ülkelerin, iç siyaset uğruna yabancı düşmanlığını körüklemeleri, meselenin çözümüne katkı sağlamadığı gibi, aksine düzensiz göç yolculuklarının daha tehlikeli hale gelmesine neden olmaktadır. Gerek güvenlik güçleri gerekse yerel

halkın gösterdiği, şiddet, yabancı düşmanlığı ve ırkçı saldırılar ile karşılaşan sığınmacılar, bunlardan kaçınabilmek için çok tehlikeli rotalara sapabilmektedirler. Avrupa'ya bir şekilde ulaşmaya çalışan sığınmacılar, rotalar uzayıp karmaşıklaştıkça, kaçakçıların, terör örgütlerinin ve sınır aşan suç şebekelerinin suiistimal/hak ihlallerine daha açık hale gelmektedirler.

Bu anlamda Amerika, İngiltere ve AB gibi sosyo-ekonomik anlamda gelişmiş ve yoğun göç akınlarına hedef olan ülkelerin, mali ve teknik yardımları küresel oranda artırıp, bazı uluslararası politikalarını değiştirerek, göç üreten ve Türkiye gibi çok sayıda sığınmacı barındıran coğrafyalara daha destek vermesi gerekmektedir. Uluslararası iş birliği anlamında göç üreten Sahra altı ve Orta Asya ülkelerinde istikrarın sağlanması için el ele verilmeli, ana göç rotalarının geçmekte olduğu Pakistan, İran, Yemen, Libya ve Türkiye gibi ülkelerde zorunlu göçe maruz bırakılan sığınmacılar için özel programlar hayata geçirilmelidir. Yine güvenlik teşkilatlarının işbirliklerinin sağlanıp, politik anlamda tutarsızlıklardan vazgeçilerek uluslararası terörizm ve sınır aşan suç şebekelerine karşı ortak bir tutum belirlenmeli ve mutlak bir üstünlük kurulmalıdır.

Düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığı olgularının dinamikleri incelenirken, bütün bu süreçlerden ve faktörlerden etkilenen objelerin birer insan olduğu, bu insanların diğer insanlardan hiçbir farkı olmadığı, temel hak ve özgürlükleriyle birlikte diğer herkes kadar iyi bir yaşamı hak ettikleri unutulmamalıdır. Son noktada, herkesin bir gün düzensiz göç yolcusu veya sığınmacı haline gelebileceğinin unutulmaması ve göç yolculuklarına bu açıdan bakılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Achilli L (2018) The “Good” Smuggler: The Ethics and Morals of Human Smuggling among Syrians. *Annals of The American Academy of Political and Social Science* 676(1): 77-96.
- Acun C, Keskin B (2016) *PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi PYD/YPG* (SETA Basım Yayın İstanbul).
- Adıgüzel Y (2016) *Göç Sosyolojisi* (Nobel Yayıncılık, İstanbul).
- Adıgüzel Y, Ünal A Z, Karataş K (2018) *Göç Travması ve Önlenmesi* (Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara).
- Akbarshah A (2011) Dini Tarihi ve Sosyolojik Boyutuyla Taliban Hareketi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı, Konya.
- Alioğlu A M (2020) Yenişafak <https://www.yenisafak.com/dunya/bae-pkk-hatti-cocuk-ticareti-zayed-suriyeden-organ-ticareti-icin-binlerce-cocugu-kacirdi-3546876> (09 Kasım 2020).
- Altuğ B (2020) Anadolu Ajansı <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bmmyk-2019da-dunya-nufusunun-yuzde-1i-yerinden-edildi/1881143#:~:text=BMMYK%20Küresel%20Eğilimler%20Raporu%27na,sayısı%2079%2C5%20milyona%20ulaştı.> (10 Kasım 2020).
- Anadolu Ajansı (2019) <https://www.sabah.com.tr/gundem/2019/09/02/dunyayi-sarsan-aylan-bebegin-olumunun-dorduncu-yili> (21 Ekim 2020).
- AP (2012) <https://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201211/20121127ATT56707/20121127ATT56707EN.pdf> (11 Kasım 2020).
- Arslan Z, Can Ş, Wilson T (2020) Do Border Walls Work?: Security, Insecurity And Everyday Economy İn The Turkish-Syrian Borderlands. *Turkish Studies* 21, 2-29.
- Avrupa Komisyonu (2010) <https://europa.eu/capacity4dev/file/21153/download?token=3IOSGDjf> (30 Mayıs 2019).

- Aydın E (2018) Avrupa Birliği Mevzuatında Güvenli Üçüncü Ülke Kavramı ve Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşmasına Yansımaları *Public and Private International Law Bulletin* 38 (1): 11-40.
- Aytekin E (2020) Anadolu Ajansı <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/talibanin-afganistandaki-ceyrek-asirlik-varligi/1749853> (21 Ocak 2021).
- Bahadır B (2019) Türk Hukuku'nda Göçmen Kaçakçılığı Suçu- TCK md. 79 Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul.
- Balcı A (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem Teknik ve İlkeler* (Pegem Akademi, Balcı Ç (2020) İran Araştırmaları Merkezi <https://iramcenter.org/irak-ve-suriyede-deasin-yukselisi/> (14 Kasım 2020).
- Balcı M. Birlikseven B (2019). Göçmen Kaçakçılığının Terör Boyutu *3.Uluslararası Stratejik Ve Sosyal Araştırmalar Sempozyumu, İstanbul* 21-23 Haziran 138-150.
- BBC (2012) https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/12/121220_greece (21 Haziran 2020).
- BBC (2015) https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/01/150121_yemende_neler_oluyor (09 Kasım 2020).
- BBC (2015) https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/02/150218_isis_organ_hirsizligi (21 Eylül 2020).
- Bilgen İ, Yerlikaya E. E, Uğuz U, Evlice Y E (2004) Göç ve Göçün Ruhsal Sonuçları *Çukurova Üniversitesi Arşiv Kaynak Tarama Dergisi* 13 (3): 283-394.
- Biner Ö (2018) Crossing the mountain and negotiating the border: Human smuggling in eastern Turkey. *New Perspective on Turkey* (59): 89-108.
- Bingöl O (2013) Somali'de Barış ve Kalkınma Sürecinde Türkiye'nin Rolü. *Akademik Bakış* 7(13): 83.
- Boztepe M (2018) Anadolu Ajansı <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/pyd-pkk-cocuklari-zorla-silah-altina-aliyor/1035835> (21 Aralık 2020).
- Britannica (2014) <https://www.britannica.com/topic/Pashtun> (10 Kasım 2020).
- Campana P (2020) Human Smuggling: Structure and Mechanisms. *Crime and Justice* (49): 471-519.
- Cebe Ö (2020) Sabah <https://www.sabah.com.tr/gundem/2020/08/18/multeci-kiligindaki-terorist-tutuklandi> (01 Eylül 2020).

- Courau H (2003) Tomorrow Inch Allah, Chance! People Smuggler Networks in Sangatte. *Immigrants & Minorities* (22): 347-387.
- Çakır S (2011). Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* (24): 129-142.
- Çam Ö T (2020) Anadolu Ajansı <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-yunanistandan-gocmenlerin-denizde-geri-itolmesini-sorusturmasını-istedi/1945644> (15 Kasım 2020).
- Çarmıklı E Ö, Kader M U (2016) *Türkiye'de Göçmen Kaçakçılığı: Mülteci Krizinin 'Öteki' Yüzü* (USAK Yayınları, Ankara).
- Çelikkol O (2018) Hürriyet <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/oguz-celikkol/yemende-neler-oluyor-40879529> (21 Ekim 2020).
- Dağ M, Okte B (2016). The Negative Factors Affecting The Border Trade in Eastern and Southeastern Anatolia and Economic Impacts. *Press Academia* 2(1): 524-534.
- Demir S (2010) The War in Afghanistan: Towards Which Direction? Vietnam, Soviets, Afghanistan Occupation or Iraq. *KHO Bilim Dergisi* 20(1), 166-170.
- Deniz O (2015) Ortadoğu ve Asya Kökenli Göçmenlerin Göç Güzergâhında Türkiye Opsiyonu *Sosyoloji Divanı* (6): 209-231.
- Deniz O (2017) Ortadoğu ve Asya Kökenli Göçmenlerin Göç Güzergâhında Türkiye Opsiyonu, Zeki Taştan içinde, *Edebiyat Fakültesi Panelleri* (s. 149-182). (Hiperyayın, İstanbul).
- DeutscheWelle (2017) <https://www.dw.com/tr/yunanistanda-suriyeli-mülteciler-açlık-grevinde/a-38561189> (10 Mayıs 2020).
- Deutsche Welle (2015) <https://www.dw.com/tr/cibutiye-kaçış/a-18546893> (11 Ekim 2020).
- EGM (2019) Emniyet Genel Müdürlüğü <https://www.egm.gov.tr/insan-ticareti> (21 Eylül 2020).
- Ekşi N (2015) İltica Talepleri Reddedilerek Türkiye'den Sınırdışı Edilmelerine Karar Verilen Yabancılara İlişkin AİHM Kararlarının Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu'na Etkisi. *Türkiye'nin Avrupa Birliği Katılım Süreci Bağlamında Düzensiz Göçle Mücadele* Ankara 15 Kasım.
- EU (2020) <https://www.schengenvisainfo.com/news/frontex-criminals-smuggling-people-to-eu-pocketed-over-330-million-within-three-years/> (13 Haziran 2020).

EU (2019) https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/case_study_3_pakistan_-_turkey_-_greece.pdf (03 Aralık 2020).

European Comission (2021) Avrupa Komisyonu [https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/mass-influx_en#:~:text=Definition\(s\),example%20through%20an%20evacuation%20programme.](https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/mass-influx_en#:~:text=Definition(s),example%20through%20an%20evacuation%20programme.) (03 Mart 2021).

EUROPOL (2011) <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2011-eu-terrorism-situation-and-trend-report> (11 Temmuz 2020).

Faist T (2003). *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar* (Bağlam Yayıncılık, İstanbul).

Faist T (2016) Cross-Border Migration and Social Inequalities. *Annual Review of Sociology* (42): 323-346.

GİGM (2014) T.C Göç İdaresi Genel Müdürlüğü https://www.goc.gov.tr/icerik3/sartli-multeci_409_546_550 (12 Kasım 2020).

GİGM (2019a) T.C Göç İdaresi Genel Müdürlüğü <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi> (11 Kasım 2020).

GİGM (2019b) T.C Göç İdaresi Genel Müdürlüğü <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (12 Aralık 2020).

GİGM (2020a) T.C Göç İdaresi Genel Müdürlüğü <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> (02 Aralık 2020).

GİGM (2020b) T.C Göç İdaresi Genel Müdürlüğü <https://en.goc.gov.tr/the-budapest-process> (30 Ağustos 2020).

Göçer İ, Çınar S (2015) Arap Baharı'nın Nedenleri, Uluslararası İlişkiler Boyutu ve Türkiye'nin Dış Ticaret ve Turizm Gelirlerine Etkileri. *KAÜ İİBF Dergisi* 6(10): 51-68.

Gözen R (2011) Arap Baharı ve Türkiye, Değişimi Anlamak ve Açıklamak. *Adam Akademi* (2): 1-25.

Greenfield V A, Rosas E (2020) Rand Corporation News <https://www.rand.org/news/press/2019/04/22.html> (02 Şubat 2021).

Greenhill K M (2008) Strategic Engineered Migration as a Weapon of War. *Civil War* 10(1): 6-21.

- Gridneff M S, Kingsley P, Almkhtar S (2020) New York Times
<https://www.nytimes.com/2020/03/10/world/europe/greece-migrants-secret-site.html> (22 Eylül 2020).
- Haberler (2008) <https://www.haberler.com/suriye-sinirinda-kacakcilara-yardim-eden-28-asker-haberi/> (13 Aralık 2020).
- Haberler (2014) <https://www.haberler.com/economist-turkiye-de-suriyeli-kadin-ve-cocuklar-6148618-haberi/> (10 Ekim 2020).
- Haberler (2020) <https://www.haberler.com/suriye-sinirina-832-kilometre-duvar-kurulumu-13761267-haberi/> (02 Aralık 2020).
- Habertürk (2014) <https://www.haberturk.com/dunya/haber/997150-isid-avrupaya-multeci-kiliginda-terorist-gonderecek-iddiasi> (14 Ekim 2020).
- Habertürk (2019) <https://www.haberturk.com/mardin-haberleri/72506023-pkkli-teroristlerin-tuneli-goruntulendi> (27 Aralık 2020).
- HumanRightsWatch (2013) https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/iran1113_forUpload_0.pdf (15 Kasım 2020).
- HumanRightsWatch (2016) <https://www.hrw.org/news/2016/12/22/iraq-armed-groups-using-child-soldiers-0> (22 Kasım 2020).
- HumanRightsWatch (2018) <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/afghanistan> (01 Kasım 2020).
- HumanRightsWatch (2019) <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/somalia> (15 Kasım 2020).
- Hürriyet (2014) <https://www.hurriyet.com.tr/hakkaride-gocmen-kacakciligina-yardim-eden-2-k-40682803> (12 Temmuz 2020).
- Hürriyet (2016) <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/karayıplerden-turkiyeye-gelip-somalili-taklidi-yapıyorlar-40104540> (28 Kasım 2020).
- Hürriyet (2018) <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/hatay/merkez/hatayda-fuhus-operasyonu-14-gozalti-40977727> (11 Aralık 2020).
- Hürriyet (2020) <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ayakkabilarin-tabanindan-recine-esrar-cikti-41594605> (09 Kasım 2020).
- ICMPD (2021) https://www.imap-migration.org/?id=512&L=1/RK=0/RS=fI.p_kNykJZg.gxc2DitVEtZkfA- (20 Şubat 2021).

- İçduygu A, Aksel D (2012) Uluslararası Göç Örgütü Türkiye
<http://www.madde14.org/images/1/15/IOMTurkiyeDuzensizGoc.pdf> (09 Ocak 2021).
- İçişleri Bakanlığı (2013) <https://www.icisleri.gov.tr/entegre-sinir-yonetimi-eylem-plani-asama-2-projesi-toreni-27-11-2013> (21 Kasım 2020).
- Journeymantv (2010) <https://www.journeyman.tv/film/4942/the-battle-for-attica-square> (22 Kasım 2020).
- Kalach J (2020) Göçmen Kaçakçılığı Ve İnsan Ticareti Suçları. Doktora Tezi Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara.
- Kalergis K (2020) BBC <https://www.bbc.com/news/world-europe-55231203> (15 Ocak 2020).
- Kangal, Z (2019) Göçmen Kaçakçılığı Suçu. *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi* (Özel Sayı): 221-277.
- Karaçay A B (2017) Shifting Human Smuggling Routes Along Turkey's Borders. *Turkish Policy Quarterly* 15(4): 97-108.
- Kingsley P, Shoumali K (2020) Newyork Times <https://www.nytimes.com/2020/08/14/world/europe/greece-migrants-abandoning-sea.html> (20 Kasım 2020).
- Kiriklo G, Yıldız M (2020) Sabah <https://www.sabah.com.tr/yasam/2020/02/10/13-multeci-donarak-hayatini-kaybetti> (22 Kasım 2020).
- Koyuncu H (2020) Euronews <https://tr.euronews.com/2020/01/24/turkiye-uzerinden-avrupa-ya-gitmek-isteyen-kacak-gocmenlere-sosyal-medyada-tuzak> (13 Ekim 2020).
- Kutlu Ö, Kahraman S, Karabulut N (2018) Düzensiz Göçle Mücadele Ve Türkiye İle Avrupa Birliği Arasında İmzalanan Geri Kabul Anlaşmasının Analizi. *3.Akdeniz Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi MECAS* Budapeşte, Macaristan Eylül 10-12 .
- Letsch C (2014) The Guardian <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/08/syrian-refugee-brides-turkish-husbands-marriage> (27 Eylül 2020).
- Liempt I v (2007) *Navigating Borders: Inside Perspectives on the Process of Human Smuggling into the Netherlands* (Amsterdam University Press, Amsterdam).
- Liempt I v, Sersli S (2012) State Responses and Migrant Experiences with Human Smuggling: A Reality Check. *Antipode*, 45(4): 1029-1046.

- Madde14 (2016) http://madde14.org/index.php?title=Güvenli_Üçüncü_Ülke (22 Ağustos 2020).
- Maraş Pusula (2020) <https://www.maraspusula.com/elbistan/multeci-kiligindaki-pkkli-film-gibi-operasyonla-elbistanda-yakalandi-h76726.html> (18 Ağustos 2020).
- Marianna P (2011) Can/Will Italy Be Held Accountable For its ‘Push Back’ Policy in Relation To International Refugee, Human Rights and European Union Law? *Migration Studies Unit London School of Economics and Political Science* (12): 3-36.
- Michael M (2019) Apnews <https://apnews.com/article/476e15db8b77486e9d157b33f9494b22> (21 Eylül 2020).
- Milliyet (2013) <https://www.milliyet.com.tr/gundem/kacakcilara-yardim-eden-14-asker-gozaltina-alindi-1809577> (24 Eylül 2020).
- Milliyet (2016) <https://www.milliyet.com.tr/cocuk/cift-dillilik-nedir-2185608> (10 Eylül 2020).
- Misto M, Musa E (2020) Anadolu Ajansı <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/ypg-pkk-terrorists-continue-to-kidnap-children-in-syria/2038395> (12 Aralık 2020).
- Mohammadi A (2015) Tarihten Günümüze Hazaralar (Tarih, Dil, Folklor Ve Etnografya) *Belgü Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi* (2): 29-52.
- Narlı N (2006) Human Trafficking and Smuggling: the Process, the Actors and the Victim Profile. *11th Workshop of the Study Group Regional Stability in South East Europe* İstanbul 25-27 Ağustos.
- Nas Ç (2020) İktisadi Kalkınma Vakfı https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?ust_id=3631&id=3756 (15 Aralık 2020).
- Neuman W L (2013) *Social Research Methods Qualitative and Quantitative Approaches Pearson New International Seventh Edition* (Pearson Education Limited, Essex).
- NTV (2017) https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/nusaybinde-teroristlerce-kazilan-tunel-bulundu,fL1rjGRpAUetTCMqAbV9uA/Ey5_oAGYIEyOaJxKQ3wbxQ (11 Eylül 2020).
- NTV (2017) https://www.ntv.com.tr/dunya/libyada-kacak-gocmenler-icin-kole-pazari-kuruldu,T6TMPOMn_ESTCYmrLs9qqw (17 Aralık 2020).

- Oeberg S (1995) Theories on Interregional Migration: An Overview. *International Institute for Applied Systems Analysis IIASA Working Paper* 1-20.
- Olivier R (2002) UNHCR <https://www.refworld.org/pdfid/3c6a3f7d2.pdf> (21 Ağustos 2020).
- Öner S (2014) Türkiye'nin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikası. *Ortadoğu Analiz* 6(61): 42-45.
- Özcan N Ş (2015) Düzensiz Göç Üzerine Bir İnceleme: Küresel Dinamikler, Ulus-Devletler, Göçmenler. *İdealkent* 6(15): 22-39.
- Özdağ Ü (2018) TBMM Genel Kurul Tutanakları https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/genel_kurul.cl_getir?pEid=73505 (15 Aralık 2020).
- Özdemir A (2018). Türk Ceza Hukukunda Göçmen Kaçakçılığı Suçu. Yüksek Lisans Tezi Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Gaziantep.
- Punch F K (2014) *Introduction to Social Research Quantitative and Qualitative Approaches 3rd Edition* (Sage Publications, Londra).
- Resmi Gazete (1961) <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10898.pdf> (06 Haziran 2020).
- Resmi Gazete (2013) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130216-3.htm> (01 Aralık 2020).
- Sabah (2016) <https://www.sabah.com.tr/galeri/aktuel/pkklilarin-mardin-suriye-sinirinda-actigi-tuneller> (22 Eylül 2020).
- Sarı M, Tinas B (2018) *İnsanlığa ve Demokrasiye Terör Tehdidi: PKK Örneği* (Polis Akademisi Yayınları, Ankara).
- Savin L (2015) Voltaire <https://www.voltairenet.org/article189216.html> (24 Ekim 2020).
- Saymaz İ (2019) Hürriyet <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/sinirda-kar-eridi-gocmenlerin-drami-gorundu-41281580> (09 Ekim 2020).
- Scholz J P (2020) Deutsche Welle <https://www.dw.com/en/migrants-from-africa-take-more-dangerous-route-to-europe/a-55201985> (15 Eylül 2020).
- Sert D Ş (2012) Uluslararası göç yazınında bütüncü bir kurama doğru. D. Ş. Sert içinde *Küreselleşme Çağında Göç, Kavramlar, Tartışmalar* (İletişim Yayınları, İstanbul).

- Sevgel S (2019) https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/tadoc/pdf/akdyay/2019/org_suc_ve_tero_ils_pkk_fns_kayn.pdf (19 Ekim 2020).
- Shelley L (2014) *Human Smuggling and Trafficking into Europe* (Migration Policy Institute, Washington).
- Sirkeci İ, Göktuna F (2019) Küresel Hareketlilik Çağında Göç Kuramları ve Temel Kavramlar. F. Yaylacı içinde, *Kuramsal ve Uygulama Boyutlarıyla Türkiye'de Sığınmacı, Mülteci ve Göçmenlerle Sosyal Hizmetler* (Transnational Press,Londra).
- Sirkeci İ, Cabarlı H, Nakanishi H (2008) *Sorunlu Bölgelerde Göç*. Çeviren: N. T. Yağcıbaşı (Global Yayınları,Ankara).
- Sözcü (2018) <https://www.sozcu.com.tr/2018/gundem/ypgli-terorist-kardesler-tarlada-calisirken-yakalandi-2625557/> (17 Ekim 2020).
- Strobel W, Stewart P (2015) Reuters <https://www.reuters.com/article/us-usa-islamic-state-documents-idUSKBN0U805R20151225> (29 Ekim 2020).
- Şahin C (2001) Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 21(2): 58-67.
- Şanlıöz S A (2016) Dış Göç Olgusunun Düzensiz Göç Gerçeği: Karşılaşılan Etkilere Ekonomik ve Sosyolojik Çözüm Önerileri. *Sosyoekonomi* 24(30): 139-145.
- Şaul M (2013) Sahra Altı Afrika Ülkelerinden Türkiye'ye İş Göçü. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 68(1): 83-121.
- Şenol D, Erdem S, Erdem E (2016) IŞİD: Küresel Bir Terör Örgütü. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 26(2): 277-292.
- T.C Dışişleri Bakanlığı (2011) <http://www.mfa.gov.tr/eritre-siyasi-gorunumu.tr.mfa> (22 Aralık 2020).
- Tatlıdil E (1984) Yurt Dışı İşçi Göçüne İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar. *E.Ü.Edebiyat Fakültesi Yayını* 2(3): 112-120.
- TCK (2016) <https://www.tckmadde.com/79-2/> (17 Aralık 2020).
- TDK (2015) <https://www.tdk.gov.tr> (20 Aralık 2020).
- Toktaş Ş, İçduygu A (2002) How do Smuggling and Trafficking Operate via Irregular Border Crossings in the Middle East? Evidence from Fieldwork in Turkey. *International Migration*, 40(6): 25-54.

- Topçuoğlu R A (2016) Göç Yazınındaki Düzenli ve Düzensiz Göç Kavramları: İnsan Hakları Temelinde Bir Kavramsal Sorgulama. *İnsan Hakları Yıllığı* 34: 1-20.
- TRT Haber (2019) <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiye-entegre-guvenlik-semsiyesi-ile-korunacak-444506.html> (06 Temmuz 2020).
- Turut H, Özgür M (2018) Bir Kente Göçün Hikâyesi: Süreçler, Bütünleşme ve Aidiyet. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 16(1): 153-180.
- Türkoğlu A J (2020) İran Araştırmaları Merkezi https://iramcenter.org/iran-uzerinden-turkiyeye-gelen-duzensiz-afgan-gocmenlerin-tasidigi-riskler/?send_cookie_permissions=OK (17 Temmuz 2020).
- UNDP (2016, 01 01) https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/projects/tuerkiye_nin-do_u-snrlarinda-maynlarin-temizlenmesi-ve-snr-denetim.html (13 Aralık 2020).
- UNGO (2010) <https://ungo.com.tr/2020/10/basarisiz-devlet-nedir/> (21 Haziran 2020).
- UNHCR (2001a) <https://www.unhcr.org/about-us.html> (21 Aralık 2020).
- UNHCR (2001b) <https://www.unhcr.org/tr/kendi-ulkeleri-icinde-yerinden-edilmis-kisiler> (07 Ocak 2021).
- UNHCR (2011) <https://www.unhcr.org/46f7c0ee2.pdf> (12 Ocak 2021).
- UNHCR (2020a) <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5ee200e37/unhcr-global-trends-2019.html> (19 Eylül 2020).
- UNHCR (2020b) <https://www.unhcr.org/tr/26667-forced-displacement-passes-80-million-by-mid-2020-as-covid-19-tests-refugee-protection-globally.html> (21 Ocak 2021).
- United Nations (2000) https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020102044bm_45.pdf (11 Ocak 2021).
- United Nations (2015) [http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C(1).pdf) (22 Ocak 2021).
- United Nations (2016) <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> (29 Aralık 2020).
- United Nations (2017) <https://www.un.org/sc/ctc/wp-content/uploads/2019/02/HT-terrorism-nexus-CTED-report.pdf> (30 Aralık 2020).

- UNOCHA (2020) <https://www.unocha.org/syrian-arab-republic/about-ocha-syria> (03 Ocak 2021).
- UNODC (2010) https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tocta/TOCTA_Report_2010_low_res.pdf (23 Aralık 2020).
- UNODC (2011) https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Migrant-Smuggling/Smuggling_of_Migrants_A_Global_Review.pdf (05 Temmuz 2020).
- UNODC (2018a) <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/migrant-smuggling/faqs.html#m4> (22 Haziran 2020).
- UNODC (2018b) https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glosom/GLOSOM_2018_web_small.pdf (01 Temmuz 2020).
- UNODC (2019) <https://www.unodc.org/e4j/en/tip-and-som/module-3/key-issues/different-relevant-actors-in-counteracting-smuggling-of-migrants.html> (19 Kasım 2020).
- UNODC (2020) https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/smuggling-of-migrants.html?ref=menu#What_is_Migrant_Smuggling (28 Kasım 2020).
- Ün M B, Paydak A (2017) Küreselleşen Dünyada Düzensiz Göç ve Türkiye: Adana İli Yabancılar Misafirhanesi Çalışması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(3): 187-203.
- Wissink M, Mazzucato V (2017) In transit : Changing social networks of sub-Saharan African migrants in Turkey and Greece. *Social Networks*, 53: 30-41.
- Yeniçağ (2019) <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/fuat-oktay-suriyelilere-40-milyar-dolar-harcadik-257964h.htm> (23 Kasım 2020).
- Yenidünya A C, Alşahin M E (2009). Göçmen Kaçakçılığı Suçu (TCK m. 79). *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 22(82): 30.
- Yenigün B (2010) Göçmen Kaçakçılığı Suçu. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Ana Bilim Dalı, Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul.
- Yılmaz A (2011) <https://multecihaklari.org/?p=99> (03 Temmuz 2020).
- Yusuf H (2012) Sectarian violence: Pakistan's greatest security threat? *Norwegian Center For Conflict Resolution Working Paper* 1-9.
- Zaidi S M (2008) The New Taliban Warlords and Organization. *Defence Against Terrorism Review* 1(2): 67-88.



EKLER

EK1: Anket Formu

04.06.2021

"Düzensiz Göç Hareketleri Çerçevesinde Türkiye'deki Entegre Sınır Yönetiminin Etkinliğine Bir Bakış: Uluslararası Koruma Altında...

"Düzensiz Göç Hareketleri Çerçevesinde Türkiye'deki Entegre Sınır Yönetiminin Etkinliğine Bir Bakış: Uluslararası Koruma Altındaki Sığınmacıların Sınır Geçişleri Hakkında Çalışma" Anket Formu

1. Cinsiyet

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

Kadın

Erkek

2. Yaş

3. Geldiği ülke

4. Hedef Ülke

5. Medeni Durumu

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Bekar
 Evli
 Boşanmış
 Dul

6. Etnik köken

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Arap
 Kürt
 Türkmen
 Afgan
 Özbek
 Somali
 Eritre

Diğer: _____

7. Eğitim Durumu (Son mezun olunan okul seviyesi)

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Hiç Okula Gitmedi
 İlkokul Ara Sınıfı
 İlkokul Mezunu
 Ortaokul Ara Sınıfı
 Ortaokul Mezunu
 Lise Ara Sınıfı
 Lise Mezunu
 Yüksek Okul Mezunu
 Üniversite Mezunu
 Cevaplamadı

8. Çalışma Durumu

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Çalışıyorum
 Çalışmıyorum

9. Anadil

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Arapça
 Kürtçe
 Türkmençe
 Dari
 Farsça
 Somali Dili

Diğer: _____

10. Geliş Yılı

11. Kaçakçıya Nasıl Ulaşıldı?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Tanıdık/Komşu/Arkadaş Yönlendirmesi
 Zaten tanıyordum
 Akraba Yönlendirmesi
 Organizatörsüz geliş
 Organizatör Bizi Buldu

Diğer: _____

12. Geline Bölgenin Durumu

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Çatışma Bölgesi
 Tehdit altındaki bölge
 Güvenli Bölge

Diğer: _____

13. Yol Ücreti (Tek kişilik ücret) USD

14. Yolculuğun riskleri bilgisi verildi mi?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Evet
 Hayır

15. Türkiye'yi araştırdınız mı?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Evet
 Hayır

16. Yola çıktığınız ekip kaç kişiydi?

17. Organizatör Sayısı

18. Rehber Değişti mi

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Evet
 Hayır

19. Yolda Sağlık Problemi

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Evet
 Hayır

20. Yolda tartışma oldu mu? siz dahil oldunuz mu?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Hayır
 Evet
 Evet, dahil olmadım.
 Evet, dahil oldum.

21. Tartışma kimler arasında oldu?

22. Kötü Muamele Var mı?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Evet
 Hayır

23. Kötü muamele kim tarafından yapıldı?

24. Yolculuk sırasında kayıplar oldu mu?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Evet
 Hayır

25. Yolu hangi ulaşım yöntemleri ile sağladınız?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Karayolu
 Denizyolu
 Demiryolu
 Havayolu

Diğer: _____

26. Sınır geçişini nasıl sağladınız?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Karayolu
 Yaya
 Havayolu
 Denizyolu
 Demiryolu

Diğer: _____

27. Giriş Yapılan Şehir/Bölge

28. Hangi bölgelerden geldiniz?

29. Geliş rotanızı yola çıkmadan ne kadar öncesinde biliyordunuz?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Bilmiyordum
 Son 24 Saatte
 Yola Çıkmadan Hemen Önce
 Zaten Bilinen Bir Rota İzlendi

Diğer: _____

30. Göç İdaresi'ne kayıtlı kimliğiniz var mı?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- GK
 UK
 Kimlik Yok

31. İlk hangi kuruma başvurduunuz?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- GİGM
 BM
 EGM Yabancılar Şube
 Kızılay
 Diğer Devlet Kurumları
 Çadırın sorumlu müdürü
 STK

Diğer: _____

04.06.2021

*Düzensiz Göç Hareketleri Çerçevesinde Türkiye'deki Entegre Sınır Yönetiminin Etkinliğine Bir Bakış: Uluslararası Koruma Altında...

32. Başvuru yerini kimden öğrendiniz?

33. Ne kadar sonra GİGM'e başvurduunuz?

34. Başvurduktan ne kadar sonra kimliklerinizi aldınız?

35. Geldikten sonra sağlık taramasından geçtiniz mi?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

Evet

Hayır

Bu içerik Google tarafından oluşturulmamış veya onaylanmamıştır.

Google Formlar

<https://docs.google.com/forms/d/1S4Eejo95zi2gBw1vo2BSZk60fpnsqfYzWrAfzLfZWvAvedt?ts=60b92771>

8/8

EK2: Gönüllü Katılım Formu

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

"Düzensiz Göç Hareketleri Çerçevesinde Türkiye'deki Entegre Sınır Yönetiminin Etkinliğine Bir Bakış: Uluslararası Koruma Altındaki Sığınmacıların Sınır Geçişleri Hakkında Çalışma"

Sayın Gönüllü,

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Doç. Dr. Oğuz Öcal danışmanlığında yürütülmekte olan Yüksek Lisans Tezi için bir araştırma süreci planlanmıştır ve bu araştırma süreci için Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Etik Komisyonundan gerekli onay alınmıştır. Yukarıda başlığı bulunan tez hakkında aşağıda detaylı bilgiler yer almaktadır. Tez kapsamında yapılan araştırmaya katılması için davet edilen gönüllülerin öncelikle bu bilgileri okuması beklenmektedir. Verilen bilgilerden anlaşılmayan kısımlar araştırmacıya sorulabilir.

Araştırmanın amacı, Türkiye'de bulunan düzensiz göçmenlerin göç yolculukları hakkındaki deneyimlerine dair bilgi edinmek ve bu bilgiler ışığında düzensiz göç rotaları, göç esnasında gerçekleşen suç unsurları ve yaşanan olayların incelenmesidir. Araştırma, düzensiz göç yolculuğunu deneyimlemiş mülteci-sığınmacı statüsündeki göçmenleri kapsamaktadır. Hedeflenen görüşme sayısı 50 ile 100 kişi arasında olacak şekilde belirlenmiştir. Görüşmeler toplanan verilerden elde edilen bilgilerin tatmin edici olmasına bağlı olarak daha az ya da daha fazla kişiyle de tamamlanabilecektir. Araştırmaya katılan gönüllülere anket uygulaması yapılacaktır. Her görüşmenin süresinin en az 45 Dakika, en çok 1 saat sürmesi beklenmektedir. Görüşme süreleri, gönüllülerin paylaşımlarına bağlı olarak daha uzun sürebilir. Gönüllüler ile birden fazla görüşme yapılabilir. Görüşmeler sırasında, herhangi bir veri kaybı yaşanmaması için ses kaydı yapılması görüşmeciye teklif edilecek ve izni olduğu halde ses kayıt işlemi gerçekleştirilecektir. Görüşmeler, gönüllülerin kendilerini rahat hissedebilecekleri ve araştırmacı ile birebir konuşabilecekleri herhangi bir mekânda gerçekleştirilebilir.

Araştırma kapsamında toplanan bilgiler bilimsel amaçlı kullanılacak olup yalnızca araştırmayı yürüten Bülent Atasever ve tez danışmanı Doç. Dr. Oğuz Öcal tarafından incelenecektir. Gönüllüler, araştırmanın herhangi bir aşamasında araştırmadan ayrılmayı talep edebilirler. Bu durum kendileri için herhangi bir sorun yaratmayacaktır. Araştırma sorularının tamamı uygulanmadan ayrılan gönüllülerin bilgileri araştırmaya dâhil edilmeyecektir. Ayrıca araştırma sürecinde kendilerini rahatsız hissedecek herhangi bir durum meydana geldiğinde bunu araştırmacı ile paylaşabilir ve düzeltilmesini talep edebilirler. Gönüllülerin isimleri ve iletişim bilgileri hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Araştırma metni içinde kendilerinden isimsiz olarak söz edilecektir.

Sayın Gönüllü, araştırma hakkında verilen bu bilgileri tarafınızdan anlaşılmış olması önemlidir. Eksik kaldığı düşündüğünüz noktaları sorabilir ve yanıtlanmasını talep edebilirsiniz. Bu bilgilendirme sonucunda araştırmaya katılıp katılmamayı tercih etmek sizin kararınıza bağlı olacaktır. Bu belgeyi imzalayarak şahsınıza ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir

baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür iradenizle kabul ettiğinizi beyan etmiş olacaksınız.

Tarih:

Katılımcı Adı, Soyadı:

Adres:

Tel:

e-posta:

İmza:

Araştırmacı Adı, Soyadı:

Adres:

Tel:

e-posta:

İmza:

EK3: Direk Alıntı Yapılan Katılımcıların Bilgileri

Katılımcı	Uyruk	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Medeni Durumu	Görüşme Yeri	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
A1	Afgan / Tacik	23	Erkek	Ortaokul	Evli	Van	26.02.2020	40 dk.
A2	Afgan /Peştun	17	Erkek	İlkokul	Bekâr	Van	25.02.2020	35 dk.
A3	Afgan / Özbek	32	Erkek	İlkokul	Evli	Van	25.02.2020	37 dk.
A4	Afgan / Hazara	40	Erkek	İlkokul	Evli	Van/Başkale	27.02.2020	27 dk.
T1	Suriye / Kürt	37	Kadın	Lise	Evli	Mardin / Nusaybin	12.01.2020	42 dk.
T2	Suriye / Kürt	43	Kadın	Okula Gitmedi	Dul	Gaziantep	11.01.2020	32 dk.
T3	Suriye /Arap	44	Erkek	Lise	Evli	Gaziantep	14.01.2020	37 dk.
T4	Suriye / Kürt	40	Erkek	Ortaokul	Evli	Kilis	17.01.2020	31 dk.
T5	Suriye / Arap	38	Kadın	Ortaokul	Evli	Şanlıurfa	22.01.2020	38 dk.
T6	Suriye / Arap	60	Erkek	Yüksekokul	Evli	Şanlıurfa	22.01.2020	42 dk.
I1	Irak / Arap	26	Erkek	Lise	Bekâr	Gaziantep	11.01.2020	34 dk.
I2	Irak / Türkmen	33	Kadın	Ortaokul	Evli	Şanlıurfa	23.01.2020	28 dk.
S1	Somali	24	Erkek	Lise	Bekâr	Isparta /Bağlar	21.12.2019	33 dk.
S2	Somali	35	Kadın	İlkokul	Dul	Isparta /Bağlar	22.12.2019	30 dk.
S3	Somali	24	Erkek	Lise	Bekâr	Isparta	20.12.2019	42 dk.
S4	Somali / Benati	38	Kadın	Okula Gitmedi	Dul	Isparta /Bağlar	19.12.2019	35 dk.
S5	Somali / Bantu	24	Erkek	Ortaokul	Bekâr	Isparta	20.12.2019	30 dk.
S6	Somali	31	Erkek	Lise	Bekâr	Isparta	20.12.2019	29 dk.
S7	Somali	26	Erkek	Lise	Bekâr	Isparta / Bağlar	23.12.2019	44 dk.
S8	Somali	40	Kadın	Okula Gitmedi	Dul	Isparta	21.12.2019	27 dk.
S9	Somali	54	Erkek	Ortaokul	Evli	Isparta /Bağlar	23.12.2019	38 dk.